

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

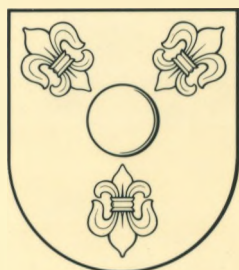
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

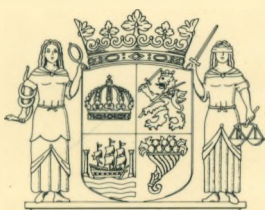
NORDISK INDSATS

1945 – 1995

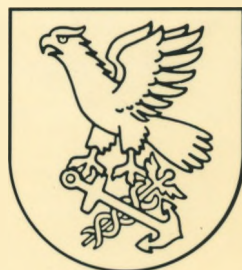
af Egon Funch

Glostrup

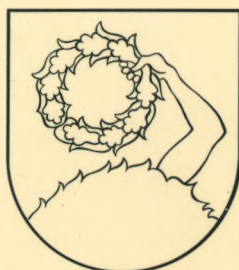
Landskrona

Kotka

Skedsmo

Talsi

**Foreningen NORDEN i Glostrup
og forbindelsen med venskabsbyerne
gennem halvtreds år**

HISTORISK SELSKAB FOR GLOSTRUP, BRØNDBY,
ALBERTSLUND OG VALLENSBÆK

NORDISK INDSATS

**Foreningen NORDEN i Glostrup
og forbindelsen med venskabsbyerne
gennem halvtreds år
1945 - 1995**

af Egon Funch

Glostrup 1995

I anledning af, at Foreningen NORDEN for Glostrup og Omegn den 24. september 1995 har bestået i 50 år, er denne bog udgivet af Historisk Selskab for Glostrup, Brøndby, Albertslund og Vallensbæk i samarbejde med den jubilerende forening.

Et betydeligt tilskud fra Glostrup Kommune har muliggjort denne udgivelse, der også er støttet af Carl Bro Gruppen as og Skandinavisk Motor Co.

Foreningen NORDEN og Historisk Selskab takker på det hjerteligste for disse håndsrækninger.
ISBN 87-88547-09-4.

Trykt hos Forstædernes Bogtrykkeri - tlf. 43 96 14 84.

Oplag 1.000 eksemplarer.

Omslag: Brian Juul

Indhold

Forord af borgmester Gunner Larsen	5
Prolog	7
Illegalt forspil 7 Telefon fra Landskrona 7	
Lokalforeningen stiftes	9
Lav profil i krigsårene 9 Skeptikerne gøres til skamme 10 Johs. Christiansen, formand af format 11 Ch. Nedermark, præst i livsfare 13 Otto Thim, boghandler med knækflip 14	
De første år	15
Gavepakker til Finland 15 Blid medvind 16 Norske stemmer 17	
Glostrup får venskabsbyer	18
Brogede blade	20
En smilende dronning 20 Nordisk aften 20 Lysende navne 22 Luciafesterne 22 En flab 24 En sød restauratrice 25 Arkitektur og opera 25 Erhvervslivet 27	
Et stort jubilæum	27
»Johs. og jeg«, en hyldestsang 29	
Nye kræfter	30
Volmar Andersen, formand med talegaver 30 Tornerose vækkes 31 Giraffer og politikere 32 En våd sankthansfest 34	
Nordisk kontakt i højsædet	35
Gunner Larsen, formand og politiker 35 Venskabsbyarbejdet udbygges 36 En flittig næstformand 38 Julehygge i præstegården 38	
De seneste år	40
Gurli Søby, musikalsk formand 40 Et byjubilæum 41 Gule ærter 45 Det stod skrevet i stjernerne 46 Musik i Norden 48	
Landskrona – byen ved sundet	50
Selma og Tycho 51 Store visioner 52 Fæstning, fængsel og fristed 52 »Borte med Blæsten« 54 Landskrona i dag 54 Samarbejdet indledes 55 Begyndervanskeligheder 57 En højtidsdag 59 Da man ventede på skib 61 Spredte glimt 63 Et skjold og en blyant 65 Besøg hos Tycho 66 Middag hos Tycho 68 Selma i Glostrup 68	
Lillestrøm – byen ved elven	70
En savværksby 71 Kongen på flugt 73 Udsigt over byen 75 En fin start 75 En barsk skrivelse 76 Møde med en statsmand 77 Atter det skilte 78 Gamle geværer 80 Ekstranumre 80 En NORDEN-afdeling genopstår 81 Farvel, Skedsmo! 82	
Kotka – byen i deltaet	83
Søer og elve 83 En blodig fortid 84 En fæstnings storhed og fald 84 Finlands Klondyke 86 Store ødelæggelser 86 Kotka i dag 87 Hvor Dagmar kobled fra 87 Bedre kontakt end ventet 88 Flittige sangere 91 Kommunal velvilje 92	
Talsi – en by i nød	94
Valdemar og Magnus 94 Talsis tunge tider 96 Stilfærdig provinsidyl 96 Besøg fra Glostrup 97 En energisk dame 100 Genvisit 101 Humanitær indsats 102	
Koecelberg – en by i Belgien	104
Epilog	105
Kilder	107
Register	108

Forord

Blader man lidt i denne bog, vil man hurtigt konstatere, at den ikke er et jubilæumsskrift i traditionel forstand. Naturligvis fortælles der om Foreningen NORDEN for Glostrup og Omegn gennem de forløbne halvtreds år, men hovedvægten er lagt på en skildring af samarbejdet med venskabsbyerne i det lange tidsrum.

Det er jo således, at en stor del af Glostrups borgere i tidens løb har været inddraget i samarbejdet med venskabsbyerne, uanset om de pågældende var medlemmer af NORDEN eller ikke. Det nordiske samarbejde kommer oftest i stand ved direkte kontakt mellem beslægtede myndigheder, foreninger eller institutioner, uden at NORDEN er fødselshjælper. Derfor tror jeg, at ikke blot NORDENs medlemmer, men også mange andre, gerne vil læse lidt om den eller de venskabsbyer, de måske selv har besøgt eller agter at besøge.

At samarbejdet har været så omfattende, at der kun kan gives nogle karakteristiske glimt, er noget helt andet.

Jeg ønsker Foreningen NORDEN i Glostrup til lykke med de halvtreds år, hvor den har gjort sig gældende i byens kulturelle liv. Gid både foreningen og den nordiske tanke må opleve en renæssance i de kommende år, og gid samarbejdet mellem venskabsbyerne må blomstre til glæde for større og større kredse.

Gunner Larsen
borgmester

Prolog

Illegalt forspil

Nogle kom i robåde, de fleste i fiskekuttere, enkelte sprang over bord fra bornholmerbåden, når den sejlede gennem Falsterbokanalens. Alle var de på flugt fra tyskerne.

Flygtningetransporterne foregik mest om natten. Forude skimtede man lysene fra den svenske kyst – det frie Sverige, der uden tøven tog imod alle forfulgte, som bad om asyl. Det hændte, at et flygtningeskib mødtes af en svensk patruljebåd, hvorfra der lød de beroligende ord: »Ni skall alla vara hjärtlig välkomna i Sverige!« Sød musik i ørerne!

Vi befinder os i efteråret 1943.

Danmark var besat af tyske tropper, der blev mere og mere provokerende. En strejkebølge var gået over landet. Regeringen var trådt tilbage i protest mod uantagelige tyske krav. I september var de første danske sabotører blevet henrettet. Natten til den 2. oktober gennemførtes den afskyelige aktion mod de danske jøder. Af disse arresteredes 477, der sendtes til Theresienstadt, medens det lykkedes de øvrige henvend 8.000 at søge tilflugt hos vort svenske broderfolk.

I besættelsesårene flygtede i alt ca. 18.200 personer fra Danmark til Sverige – jøder, sabotører og andre, som tyskerne gerne ville have fat i.

Også mange andre nødstedte tog Sverige imod. Ca. 32.000 finner fik asyl hos broderfolket, og i de sidste krigsår søgte ca. 20.000 svensksindede til moderlandet fra de baltiske randstater.

Telefon fra Landskrona

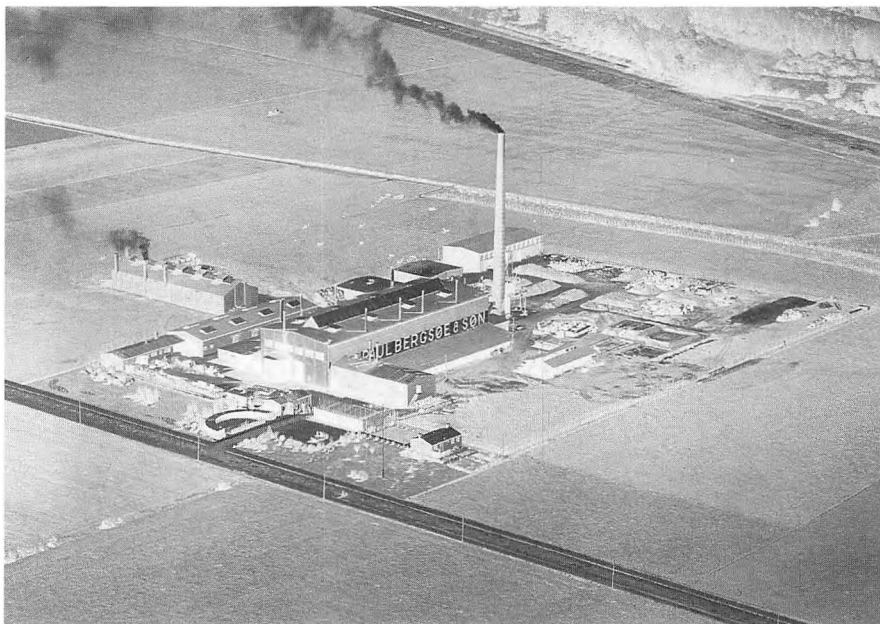
Af de ca. 6.250 flygtninge, de velorganiserede illegale ruter førte til Sverige, blev ca. 1.550 hjulpet over Øresund af Dansk-svensk Flygtningetjeneste. Folketingets nuværende formand, Erling Olsen, fik oven i købet sin cykel sendt samme vej!

Hovedmanden bag denne illegale organisation (der naturligvis ikke var illegal i Sverige) var en dansk flygtning, nemlig Ekstrabladets handelsredaktør Leif B. Hendil. Ved befrielsen rådede organisationen over en hel lille flåde på 13 fartøjer.

Af livsvigtig betydning var det, at man uden om den tyske censur fik etableret hurtige og effektive kommunikationslinier mellem flygtningetjenestens hovedkontor i Malmø og medarbejderne i Danmark.

Der var flere af disse såkaldte depecheruter. En af dem var telefonisk og gik mellem Glostrup og Landskrona.

I året 1943 opførte Monberg & Thorsen en fabrik i Landskrona, en filial af Aktieselskabet Paul Bergsøe & Søn's store metalværk i Glostrup. Mellem den

Sådan så Paul Bergsøe & Søn's metalværk i Glostrup ud under krigen. Mellem hovedkontoret og datterfabrikken i Landskrona førtes telefonsamtaler, der for den tyske censur lød uskyldige nok, men som i virkeligheden drejede sig om illegale flygtningetransporter over Øresund.

svenske fabrik og det danske hovedsæde førtes daglige telefonsamtaler, hvilket besættelsesmagten var indforstået med.

Den ordning, der blev aftalt med firmaets juniorchef, fabrikant Svend Bergsøe, og Landskronafabrikkenes direktør, Jens Kragh-Juel-Vind-Frijs, gik ud på, at de informationer, der skulle udveksles, blev meddelt en af fabrikkerne. Denne ringede derefter til den anden fabrik, og det gjorde ikke noget, at tyskerne lyttede med på ledningen, for samtalerne drejede sig om så uskyldige ting som jern og bly, søm og skruer osv. Det var posterne i firmaets varekatalog, der var omsat til en cifferskrift.

På denne specielle måde skabtes i krigsårene en hemmelig kontakt mellem Landskrona og Glostrup. Kort efter befrielsen fik de to byer på det officielle plan tilknytning til hinanden, idet de blev venskabsbyer.

Det vil være naturligt at spørge, om denne venskabsforbindelse var inspireret af krigsårenes løndomsfulde kontakt.

Dette spørgsmål skal vi senere besvare.

Lokalforeningen stiftes

Lav profil i krigsårene

Den tyske besættelse af Danmark og Norge i 1940 bevirkede en næsten total lammelse af kontakten mellem de nordiske lande, og Foreningen NORDEN, der i Danmark kun havde ca. 4.000 medlemmer og ganske enkelte lokalafdelinger, måtte derfor i krigsårene holde lav profil. Et lyspunkt var, at foreningen i 1941 søsatte sit medlemsblad »Norden«, og i al stilhed samlede man kræfter til det store fremstød for nordisk samarbejde, der ville være naturligt efter befrielsen. På et møde den 9. marts 1942 talte landsformanden, nationalbankdirektør C. V. Bramsnæs, om betydningen af at forberede »det rige, stærke, kraftige, frie nordiske samarbejde, der skal komme«. Bemærk det lille ord »frie«! Tyskerne skulle ud først. Det kom de i maj 1945.

Allerede i 1950 havde medlemstallet i Foreningen NORDEN i Danmark passeret 50.000, og der var over hundrede lokalforeninger. Af disse var Foreningen NORDEN for Glostrup og Omegn en af de mest aktive. Udviklingen havde – både lokalt og på landsplan – været eksplosiv. Det store fremstød var blevet en større succes, end nogen havde turdet drømme om.

Ældre billede af Paul Bergsøe-fabrikken i Landskrona.

Skeptikerne gøres til skamme

Hovedforeningens daværende direktør, senere generalsekretær i Nordisk Råd, lektor Frantz Wendt, orienterede sig i 1945 om chancerne for at stifte en levedygtig lokalforening i Glostrup, men folk på stedet fortalte ham, at den tanke kunne han godt opgive. Det var simpelthen håbløst at sætte noget i gang på enen, fordi så mange mennesker kun overnattede i Glostrup, men havde deres arbejde og interesser i København. Denne pessimistiske vurdering troede Wendt ikke rigtigt på, og efter at han var kommet i kontakt med kommunesekretær Johs. Christiansen, der erklærede sig villig til at påtage sig formandshvervet, blev alle dystre spådomme fejlet til side, og den 24. september 1945 blev lokalforeningen en realitet.

Det stiftende møde afholdtes på Glostrup Jernbanehotel, hvor kontorchef Knud Gedde fra hovedforeningen bød velkommen og foranledigede, at Johs. Christiansen blev valgt til dirigent. Hovedtaler var folketingsmand (senere forsvarsminister) Victor Gram, der trak linierne op for det nordiske samarbejde før krigen og understregede, at den nordiske tanke havde vokset sig stærk og kraftig i Danmark i besættelsesårene. Perspektiver som fælles nordisk statsborgerskab, fælles mønt- og toldbestemmelser og et vidtgående politisk samarbejde kunne måske forekomme som en fjern drøm, men de måtte være blandt Foreningen NORDENs fremtidsmål. Derefter talte kontorchef Gedde om hovedforeningens praktiske arbejde, bl.a. om 8.000 norske børns ophold i Danmark. Kun trafikforholdene havde forhindret, at langt flere børn kom hertil, for 20.000 danske hjem ville gerne modtage et norsk feriebarnd. Kontorchefen foreslog sluttelig dannelsen af en lokalforening, hvilket vedtoges med akklamation.

Der valgtes en foreløbig bestyrelse på 10 medlemmer, der skulle fungere til en ordinær generalforsamling i april. Medlemmerne blev:

Kommunesekretær Johs. Christiansen, provst Ch. Nedermark, boghandler Otto Thim, overassistent frøken Valborg Møller, læge L. Ammitzbøl, stationsforstander H. C. Andersen, handelsgartner Johs. Hansen, Avedøre, inspektør Laur. Jensen, Røde Vejmøllegård, fru overlærer Manny M. Jørnung og snedker Peter Søholm.

Det var ingen overraskelse, at den foreløbige bestyrelse konstituerede sig med Johs. Christiansen som formand – et valg, der hurtigt viste sig at være det helt ideelle. Provst Nedermark blev næstformand, boghandler Thim kasserer og overassistent Valborg Møller sekretær. Et halvt år senere supplerede bestyrelsen sig med overassistent (senere borgmester) N. G. Sortsø.

Da både formand, næstformand og kasserer var særdeles kendte skikkelser på enen, vil det være naturligt at fortælle lidt om dem, først og fremmest naturligvis om formanden.

Gennem mere end 25 år ydede kommunaldirektør Johs. Christiansen en fremragende indsats som formand for Foreningen NORDEN for Glostrup og Omegn. På baggrund af byvåbenet ses han her som kommunal giftefoged.

Johs. Christiansen, formand af format

Uden kommunesekretær – senere kommunaldirektør – Johs. Christiansens dygtige indsats havde foreningen aldrig opnået den succes og den anseelse, den kunne glæde sig ved.

Han blev født i Nykøbing F. den 23. april 1906 og fik i dåben navnet Aksel Johannes Christiansen. Det første navn ville han ikke rigtig kendes ved, og Johannes blev konsekvent forkortet til Johs. (udtales: Joos). I 1923 blev han ansat ved Nykøbing F. Kommune, hvor han i 1933 blev fuldmægtig. Allerede som sportstræner ugersvend gjorde han sig gældende i byens liv: som sekretær i badmintonklubben og kasserer i rokklubben m. m. – ja, han var såmænd også revisor i sygekassen. I HK spillede han ligeledes en rolle.

Ubestridelig administrativ dygtighed og ypperlige evner til smidig sprogbehandling gjorde ham til det helt rigtige valg, da Glostrup Kommune i 1937 skulle have ny kommunesekretær. Med aldrig svigtende ildhu beklædte han dette embede til sin død, men under skiftende stillingsbetegnelser – i 1946 blev han kontorchef og i 1956 kommunaldirektør.

Da han kom til Glostrup, havde kommunen kun 7.700 indbyggere – et tal, der ved hans død var vokset til 28.300. Som den loyale og nidkære embedsmand, han var, levede han med lethed op til de krav, den stærke udvikling stillede.

En lang række tillidshverv røgtede han samvittighedsfuldt. Bl. a. var han formand for huslejenævnet og nævningegrundlisteudvalget, næstformand i Foreningen af kommunale Embedsmænd, medlem af Historisk Selskabs bestyrelse, af Kæmnerforeningens kredsbestyrelse og af de københavnske omegnskommuners lønudvalg. Også som formand for grundejerforeningen i Bramsnæs vig, hvor han havde sit sommerhus, høstede han fine resultater.

Foreningen NORDEN var dog i allerhøjeste grad hans hjertebarn. Fra 1949 til sin død var han medlem af landsforeningens hovedbestyrelse.

Det var ingen hemmelighed, at Johs. Christiansen var lidt påholdende i penge-sager, både sine egne og kommunens. Ved hans 25 års jubilæum i 1962 skildrede en sang ham som kaptajn på den kommunale skude, og sangen var lagt i munden på en af de menige »sølke«. Et af versene lød:

*I kan roligt tro mig, når jeg siger
(skønt jeg kuns er en gemen matros):
Skipper følger de spartanske stier,
og hans mådehold fortjener ros.
På kommunens kasse sidder skipper
li' som eventyrets kendte hund.
Nødig mange skillinger han slipper.
Der er langt endnu til kassens bund.*

Så kan man jo diskutere, om Johs. havde øjne som tekopper, møllehjul – eller Christian den Fjerdes berømte bygningsværk!

I en række indlæg i pressen tog Johs. Christiansen, der i nogle år var formand for det danske venskabsbrynævnet, stærkt til orde for, at venskabsbyarbejdet skulle forblive nordisk og ikke udvandes ved at udstrækkes til andre europæiske lande. På dette punkt var han ikke helt på linie med Glostrup Kommunes nuværende ledelse.

At Johs. Christiansens indsats for nordisk samvirke og forståelse indbragte ham et ridderkors, bør nok lige nævnes.

Han trak sig tilbage som formand for NORDEN ved generalforsamlingen i marts 1971, men fortsatte i bestyrelsen.

Johs. Christiansens indsats som foreningsformand var uforlignelig. Det er synd, at han ikke nåede at blive udnævnt til æresmedlem i lokalforeningen, inden han den 12. april 1971 afgik ved døden, 64 år gammel.

I det fællesnordiske tidsskrift »Vi i Norden« skrev hovedforeningens direktør, Ole Harkjær, nogle mindeord. Det hed heri: »Johs. Christiansen var i besiddelse af et så fremragende organisationstalent, at hans navn ligefrem blev et begreb, når man talte om, hvordan »Norden«-arbejde skulle udføres rigtigt.«

Provst Ch. Nedermark var lokalforeningens første næstformand. I mange år havde han haft nordiske kontakter, idet han regelmæssigt holdt danske gudstjenester i Sverige og Finland. Foto o. 1947.

Ch. Nedermark, præst i livsfare

Næstformanden, provst Ch. Nedermark, var født den 2. december 1892 i Ker-teminde. I kølvandet af den russiske revolution opholdt han sig som ung teolog et par år i Sibirien, hvor han som sekretær ved nogle krigsfangelejre arbejdede sammen med den store svenske idealist Elsa Brändström-Ulich. Han kunne fortælle om ret utrolige oplevelser. Engang skulle han foretage en vielse i byen Barnaul, og aldrig glemte han den opsigt, han vakte på fodturen gennem byen til bryllupshuset. For at se tilbørligt gejstlig ud havde han måttet låne sig frem, og resultatet var: brune støvler, sorte gamacher, grønne ridebenklæder, sort præstefrakke, blå slips, hvid (dvs. ikke overvældende hvid) flip og grå hat. Efter eget udsagn lignede han en papegøje.

Der var bestilt togbilletter fra Barnaul til Novo Nikolajevsk til ham og en Røde Kors-udsending, men rejsefællen foreslog rejsen udsat en dag. Dette afslog Nedermark efter nogen tøven og tog alene af sted med det aftalte tog. Da Røde Kors-repræsentanten rejste næste dag, blev han i sin sovekupé myrdet med revolverskud af nogle banditter. Nedermark havde været døden nær!

Efter at have virket ved et par københavnske kirker blev Ch. Nedermark i 1930 sognepræst i Glostrup, og ti år efter fulgte udnævnelsen til provst for Smørum Herred. Han bestred en række tillidshverv, ikke mindst i Dansk Kirke i Udlandet, hvis formand han var i en årrække. Længe inden han trådte ind i NORDENS bestyrelse, havde han nordiske kontakter, idet han siden 1922 havde holdt regelmæssige danske gudstjenester i Stockholm og Malmø og siden 1927 også i

Helsingfors. Rent umiddelbart skulle man synes, at hans fine karriere – der indbragte ham både danske og udenlandske ordener – måtte gøre hans liv harmonisk og solbeskinnet, men et uforsonligt modsætningsforhold til den residerende kapellan forbitrede hans seneste år. Han døde den 16. oktober 1954, kun 63 år gammel.

Boghandler Otto Thim åbnede i 1905 den første boglade på Glostrupen. Han indlagde sig fortjeneste ved kort efter sin etablering at få fremstillet en række postkort med lokale motiver, der således blev bevaret for eftertiden.

Otto Thim, boghandler med knækflip

Kassereren, boghandler Otto Thim, var født den 21. marts 1876 i Hammel. Antagelig blev det sunget ved hans vugge ovre i Jylland, at han skulle gå boghandlervejen, for en fætter blev boghandler i Horsens og en søster boghandlerfrue i Mariager. Den 1. november 1905 etablerede han Glostrupens første boghandel i ejendommen Hovedvejen 103. Betydningsfuldt var det, at han med assistance af en dygtig fotograf lod fremstille en række postkort med lokale motiver, hvoraf de fleste er en saga blot. Senere flyttede butikken til Stationsvej og derefter påny til Hovedvejen.

Otto Thim var en gentleman af den gamle skole, altid ulasteligt klædt med knækflip og snehvidt skjortebryst. Gerne spurgte man ham til råds, for hans kendskab til bogmarkedet var ganske betydeligt.

Han døde den 11. august 1958, men firmaet bestod i mange år derefter og handlede i udstrakt grad med kontormaskiner og -artikler. Til gengæld var sortimentet indskrænket på andre punkter, for i 1919 blev forretningen beskrevet således: sortimentsboghandel, papir-, galanteri- og kunsthandel!

Desværre holdt det hæderkronede firma op at eksistere i 1994.

De første år

Gavepakker til Finland

Foreningen fik en flyvende start. Fra første færd var det bestyrelsen magtpåliggende at møde med et alsidigt program, der selvsagt lagde hovedvægten på det nordiske, men også spillede på andre strenge, således at foreningen i vid udstrækning kom til at fungere som en initiativrig foredragsforening.

I Danmark var der stor sympati for Finland, der havde været i krig med Sovjetunionen i 1939-40 og 1941-44 og med Tyskland i 1944-45. Krigene havde kostet Finland ca. 85.000 dræbte og ca. 50.000 sårede, der for bestandig mistede en del af deres arbejdsevne. Under tilbagetrækningen fra finsk område gjorde tyskerne sig skyldige i forfærdelige ødelæggelser, som det ville tage mange år at udbedre. På denne baggrund var det naturligt, at den nystiftede forenings første møde havde Finland som emne.

På let forståeligt svensk holdt den finske lektor Volmar Bergh et foredrag om de uhyre vanskeligheder, Finland måtte kæmpe mod. Det var gribende at høre om befolkningens elendige levevilkår i de egne, hvor tyskerne havde hærget værst, og udredningen af de 300 millioner dollars, Finland i form af varer skulle betale Sovjetunionen i krigsskadeerstatning, var en tung byrde for landet*). Senere fortalte provst Nedermark om sine oplevelser i Finland som feltpræst efter første verdenskrig.

Lektor Berghs ord var i den grad gået tilhørerne til hjerte, at en indsamling muliggjorde, at der umiddelbart efter mødet kunne sendes 19 gavepakker til nødlidende finske børn, fortrinsvis børn af krigsenker. Efter krigen fandtes der i Finland godt 50.000 faderløse børn og omkring 24.000 krigsenker, der var vanskeligt stillede.

Efter denne opmuntrende start arbejdede bestyrelsen videre under Johs. Christiansens inspirerende ledelse.

*) I 1948 nedsattes krigsskadeerstatningen dog med 130 millioner dollars. Oprindeligt var erstatningen 2¼ gang så stor pr. indbygger som den erstatning, der ved Versaillesfreden blev pålagt Tyskland.

Blid medvind

Lokalforeningens formål var – dengang som nu – fremme og befæstelse af samvirke og sammenhold mellem de nordiske nationer. Kontingentet var særdeles overkommeligt, nemlig 5 kr. årlig, idet unge under 21 år dog slap med 2 kr. årlig.

At der på Glostrupegnen var en frugtbar grobund for en forening med nordisk sigte, blev hurtigt bekræftet. Foreningen begyndte med ca. 40 medlemmer; halvandet år efter havde den ca. 300. Flertallet af medlemmerne meldte sig selv ind, fordi de følte sig tiltalt af foreningens idé og de gode arrangementer, men adskillige blev overført fra en fem år ældre forening, nemlig »Det frie Nord«, der med generalløjtnant Erik With som formand var stiftet under den finsk-russiske vinterkrig for at støtte vort finske broderfolk bedst muligt. Da Erik Withs organisation var en ivrig talsmand for fællesnordisk samarbejde på politisk plan, var en sammenslutning med Foreningen NORDEN en nærliggende tanke, som da også realiseredes efter befrielsen.

En væsentlig grund til lokalforeningens succes var, at foreningslivet i Glostrup dengang langt fra var så blomstrende som nu, og navnlig var antallet af foreninger, der beskæftigede sig med kulturelle emner, yderst begrænset.

Hovedæren for fremgangen må dog tilskrives Johs. Christiansens organisations-talent og situationsforneemmelse. Utrætteligt var han på færde. Hvert år gennemførte man en agitationskampagne, idet man tilskrev en lang række personer og virksomheder med henstilling om at melde sig ind. Forældre, hvis børn havde deltaget i en skoleudveksling, fik snart efter et høfligt brev fra foreningen, og i bladene blev gryden uafbrudt holdt i kog. Foreningen havde gode argumenter i sine kampagner: lavt kontingent, lødige sammenkomster, spændende udflugter, et velredigeret medlemsblad og en årlig gavebog m.m. Bestræbelserne gav pote hver gang.

Bevægelsen i antallet af medlemmer i Christiansens formandstid illustreres af følgende tal:

Den 1. april 1947:	297
Den 1. januar 1950:	487
Den 1. januar 1955:	971
Den 1. januar 1960:	1.124
Den 1. januar 1965:	1.137
Den 15. maj 1970:	1.049

I en årrække havde man et lokalråd, der bistod bestyrelsen ved udarbejdelsen af sæsonprogrammerne og på andre felter.

Norske stemmer

Som nævnt havde foreningens første arrangement drejet sig om Finland, og medlemmerne kunne se frem til lignende aftener om de øvrige nordiske lande. Begivenhederne den 9. april 1940 var i frisk erindring hos de fleste, og en »norsk aften« den 2. marts 1946 havde samlet ca. 100 deltagere.

Foredragsholder var lektor J. Fr. Ording, Drammen, der havde tilbragt flere år som flygtning i Sverige.

Lektor Ording, der viste sig at være en djærv og meget underholdende taler, hævdede, at det bedste, Norge havde fået fra Danmark, var Håkon VII, hvis demokratiske sindelag havde haft sin betydning for den norske regerings holdning efter det tyske angreb.

Som formand for Det norske Studentersamfund havde Ording været et af ofre for rigskommissær Josef Terbovens og »ministerpræsident« Vidkun Quislings forgæves forsøg på nazificering af den norske lærerstand. Sammen med 645 andre lærere blev han den 5. april 1942 stuvet sammen i en gammel coaster og sejlet til Kirkenes, hvor de måtte bo i, hvad taleren kaldte »rævebure«, og hvor de blev sat til hårdt laste- og lossearbejde under de værst tænkelige forhold, indtil de blev frigivet sidst på efteråret 1942.

Besættelsestiden formede sig vidt forskelligt i Danmark og Norge. Medens den danske regering bøjede sig for det tyske ultimatum, kom Norge i krig med Tyskland. Stortinget opløste sig, og krigstilstanden vedblev, efter at konge og regering var flygtet til London. Nøden blev langt større end i Danmark, men skønt mange sultede, bøjede Norge sig aldrig for det tyske tryk. Som følge af uhyggelige repressalier antog sabotagen i Norge ikke samme omfang som i Danmark. Kun de nødvendige krigsvigtige mål måtte rammes. Krigen kostede godt 10.000 nordmænd livet, men også de tyske tab i Norge var betydelige, idet nordmændene – som Ording udtrykte det – handlede ud fra deisen: Den bedste tysker er en dræbt tysker.

Den fængslende aften bød også på norsk recitation og musik, og direktør Frantz Wendt roste lokalforeningen for dens hidtidige resultater.

Mere om Norge under besættelsen fik man at vide, da den kendte norske kirkemand, biskop Arne Fjellbu den 13. marts 1952 holdt et indholdsmættet foredrag om den norske kirke i kamp og fred. Taleren spillede selv en fremtrædende rolle i kirkens modstandskamp og blev afsat af Quisling i 1942. Nu var han biskop over Trondheims stift. For at markere forskellen i den norske og den danske kirkes arbejdsvilkår kunne han fortælle, at hans stift var på størrelse med Danmark, og at enkelte sogne var så store, at afstanden mellem to kirker, der betjentes af samme præst, godt kunne være på 100 km. Før bilernes tid en besværlig rejse!

Glostrup får venskabsbyer

Venskabsforbindelserne mellem nordiske byer går tilbage til 1939, da Thisted i Danmark og Uddevalla i Sverige etablerede et samarbejde, hvis første udslag var, at nogle familier fra Uddevalla besøgte Thisted, hvor de blev privat indkvarteret. Det var en spæd begyndelse og foreløbig kun et forsøg, men det faldt så heldigt ud, at et genbesøg i Uddevalla blev aftalt til at finde sted året efter. Men da stønnede Danmark under den tyske jernhæl, og først efter befrielsen i 1945 kunne tanken tages op igen.

Til gengæld gik Foreningen NORDEN nu med fuld musik ind for at skabe så mange venskabsbyforbindelser som muligt, og det blev en ubetinget succes.

Formålet med disse »broderskaber«, som man oprindeligt kaldte dem, skulle være at skabe den tættest mulige kontakt mellem byerne, kulminerende i gensidige besøg og så mange udvekslinger som muligt, ikke mindst af lærere og skoleelever. På denne måde håbede man at få udbygget den kulturelle forståelse, og uhyre vigtigt ville det være at sætte beslægtede foreninger eller kredse i direkte forbindelse med hinanden. I årenes løb har venskabsbysamarbejdet udviklet sig til et grundlæggende element i den folkelige kontakt over grænserne. Dette er sket i nøjeste overensstemmelse med Foreningen NORDENs hovedformål, der går ud på at fremme det nordiske samarbejde på alle områder – med kulturlivet på førstepladsen.

Glostrup fik allerede i 1946 Landskrona som venskabsby, og i 1947 fulgte Lillestrøm i Norge og Kotka i Finland efter.

Det var altså Foreningen NORDEN, der tog initiativet til at knytte byerne sammen, men når dette var sket, skulle venskabsbyforbindelserne gerne køre videre så at sige »af sig selv«, dvs. uden at NORDENs lokalafdelinger hver gang skulle være inde i billedet. Således gik det også. Der er særlig grund til at fremhæve, at kommunalbestyrelserne fuldt og helt gik ind for tanken. Uden denne positive holdning fra det offentliges side ville et frodigt samarbejde næppe have været muligt.

For overskuelighedens skyld vil venskabsforbindelserne senere i denne bog blive behandlet i særlige afsnit for hver enkelt by. Her skal kun fremsættes enkelte generelle betragtninger.

Gennem årene har samarbejdet været stærkt svingende. Der har været perioder, hvor det klang som en triumffanfare, når venskabsbyerne blev omtalt på generalforsamlingerne, og der har været tider, hvor formanden lavmælt har måttet konstatere, at samarbejdet stagnerede. Den nære kontakt, man fra dansk side ønskede, var ofte vanskelig at opnå, simpelthen fordi byerne enten lå for nær ved eller for langt fra hinanden.

Et smukt eksempel på nordisk sammenhold var Finlandshjælpen, der stiftedes i januar 1940 med Foreningen NORDENs landsformand, C. V. Bramsnæs, som formand. Også i Glostrup foretoges indsamling. Som et led heri udførte den lokale kunstner Jørgen Windfeld-Schmidt i januar 1940 denne snefigur ved Hovedvejen foran det for længst forsvundne Glostrup Bryggeri. Sneskulpturen blev omtalt i både dansk og finsk presse.

Opstod der problemer, fandt man almindeligvis en fornuftig løsning, og i det store og hele må det siges, at venskabsbyerne har haft gensidig glæde af de mange arrangementer.

Selv om det vil være ugørligt nærmere at omtale alle de myndigheder, kredse og organisationer, der i Glostrup har været aktive på området, vil vi for at illustrere bredden i samarbejdet kort nævne følgende:

Arbejdernes Fællesorganisation og andre faglige organisationer.
Bridgeklubben.
Talrige børne- og ungdomsorganisationer.
Folkedanserforeningen.
Fotoklubben.
Handicapforeningen.
Harmoniorkesteret (nu byorkesteret).
Hjemmeværnet.
Husmoderforeningen.
Håndværker- og industriforeningen.
En lang række idrætsorganisationer.
Kommunalbestyrelsen.
Oddfellows.
Pensionistforeninger.

Politiske foreninger.

Præster.

Rotarianere.

Sangforeningen.

Skakklubben.

Skolerne.

Oversigten er ikke udtømmende, og i øvrigt understregede Johs. Christiansen ved flere lejligheder, at ikke en gang han selv kendte hele samarbejdets omfang, idet mange aftaler blev truffet direkte mellem de interesserede – altså netop sådan som det hele tiden var tanken.

Brogede blade

En smilende dronning

I det optog, der gik gennem byen på Glostrup Børnehjælpsdag den 8. juni 1947, deltog NORDEN med en flot vogn, der vakte fortjent opmærksomhed. Motivet var oplagt, for i 1947 var det netop 550 år siden, Kalmarunionen blev indgået. På vognen så man selveste dronning Margrethe I med unionsbrevet i hånden, flankeret af fem unge piger i hvide kjoler, bærende de nordiske flag. Unionsbrevet var kun et udkast med mange rettelser og skrivefejl, og det blev aldrig renskrevet og beseglet, så måske burde dronningen se lidt mellemfornøjet ud, men så langt ville man ikke gå i retning af historisk korrekthed. Margrethe smilede og vinkede, som det sømmer sig for landets førstedame. Vognen blev af publikum kåret som årets smukkeste.

Nordisk aften

Stor succes havde foreningen med sit hidtil største arrangement, en nordisk aften den 27. november 1947. For en gangs skyld vovede man at tage entré – hele 50 øre pro persona.

Foreningen var i den lykkelige situation, at man kunne møde med talere, der ikke blot var medlemmer af parlamenterne i Norge og Sverige, men var valgt netop i Glostrups venskabsbyer – nemlig stortingsmand Arne Strøm, Lillestrøm, og rigsdagsmand Karl Nilsson, Landskrona. Da de begge var socialdemokrater, havde foreningen for den politiske balances skyld fået den konservative fhv. forsvarsminister Ole Bjørn Kraft til at tale fra dansk side.

Arne Strøm, der vil blive omtalt senere i denne bog, dvælede navnlig ved genopbygningen i Norge, hvor krigsskaderne var vurderet til 21 milliarder kr. – et

*Arne Strøm var en af lederne af modstandsbevægelsen i Lillestrøm. Efter krigen blev han indvalgt i Stortinget. Den 27. november 1947 talte han i Glostrup.
Foto: Finne.*

astronomisk beløb dengang. Han sluttede med nogle storpolitiske betragtninger og understregede Norges vilje til at bidrage til fremme af den internationale forståelse.

Desværre var det lidt vanskeligere at forstå rigsdagsmand Karl Nilsson, som imidlertid vandt forsamlingens sympati, da han fastslog, at Landskronas forhold til Danmark altid havde været mere end hjerteligt. Landskronitterne havde nemlig hele tiden betragtet København som deres hovedstad!

Ole Bjørn Kraft anslug ret pessimistiske toner, da han omtalte sin frygt for en forrygende inflation i Danmark, hvis ressourcer var svagere end de norske og svenske. Den stærke samhørighedsfølelse, der besjælede os under besættelsen, har vi ikke kunnet bevare, udtalte han, men trods partisplittelsen er der dybt i det danske folk vilje til at bære byrderne i fællesskab.

Direktør Frantz Wendt lykønskede skriftligt Johs. Christiansen med det resultatrige arrangement.

Lysende navne

Det er som at vende bunden i vejret på et overflødigshorn at blade i NORDENs programmer gennem de mange år. En broget overdådighed af fester, foredrag, udflugter, koncerter og andre lækkerier vælder ud og fortæller om en utrættelig aktivitet.

Et imponerende opbud af politikere, forfattere, sangere, præster, læger, litteraturhistorikere, museumsfolk, kunstnere, naturvidenskabsmænd og andre kulturpersonligheder passerer revy, når man kigger i avisreferaterne af de mange sammenkomster. Tilfredsheden har været stor, antallet af nitter uhyre ringe – hvis der overhovedet var nogen.

En del af sammenkomsterne blev henlagt til Avedøre, Brøndby og Albertslund – et initiativ, der skaffede nye medlemmer.

Naturligvis kan vi ikke omtale alle store og små arrangementer, men enkelte eksempler vil blive bragt.

En fin påskønnelse var det, at Danmarks-Samfundet i 1950 skænkede foreningen en fane. Ved indvielsen af denne slog provst Nedermark det første søm i for kongen, sognerådsformand Vald. Hansen det andet for Danmark, og endelig svang Johs. Christiansen hammeren og slog det tredje søm i for foreningen.

Luciafesterne

Antagelig er det rigtigt, at en ung pige i Syracus blev henrettet omkring år 304 under kejser Diocletians kristenforfølgelser. De utrolige ting, legenden fortæller om hendes liv og død, tilhører fantasiens verden, men det er sandt, at man har påkaldt hendes hjælp mod øjensygdomme. Korrekt er det også, at man har sat hendes navn, Lucia, i forbindelse med det latinske ord lux (lys), og at hendes helligdag den 13. december visse steder har været fejret som en lysfest. I den kolde, nordiske vinter har lyset været særlig velkomment, og dette er nok baggrunden for hendes popularitet i Sverige.

Foreningen NORDEN i Glostrup var blandt pionererne, når det gjaldt om at omplante den italiensk/svenske luspige til dansk jord. Sin første luciafest afholdt foreningen den 11. december 1948. Der var ca. 360 deltagere, og aftenen var en ny og særpræget oplevelse for de fleste, men programmet var så omfattende, at det kneb med at få det afviklet på rimelig tid. Næste år var bestyrelsen blevet klogere, og luciafesterne var længe en kær tradition.

Som eksempel kan vi omtale festen på Restaurant »Siesta« den 9. december 1950. Det var det første arrangement, efter at foreningen havde fået sin fane, som naturligvis havde fået en fremtrædende placering. De ca. 500 deltagere havde alle købt deres billetter i forsalg.

*At den katolske helgen Lucia har opnået be-
rømmelse i det høje nord, skyldtes de svenske
luciafester, som Foreningen NORDEN har
gjort sit bedste for også at gøre populære her i
landet. Italiensk helgenbillede.*

Indledningsvis bad Johs. Christiansen herrerne om at tænde de mange lys på bordene (damerne skulle altså forholde sig aldeles passive under denne vigtige operation), og efter afsyngelse af »Der er noget i luften« holdtes festtalen af den nyansatte skoleinspektør ved Nordvangskolen, Johs. Carstensen, senere en flittig romanforfatter.

Skuespiller ved Det kgl. Teater Rasmus Christiansen underholdt forsamlingen med nogle jyske historier og H. C. Andersens »Laserne«.

Og så kom det store øjeblik. Det elektriske lys slukkedes, en sød lille pige i nationaldragt trådte frem foran scenen og fremsagde en prolog, hvorefter staf-fansdrengene med de spidse hatte syngende gjorde deres entré. Stilheden blev næsten andægtig, da luciabruden efterfulgt af sine terner kom skridende, lys som en engel og let som en alf, til tonerne af den danske særudgave af den napo-litanske folkesang »Santa Lucia«. Det var kommunelærer V. Høyer-Chri-stensen, der havde instrueret børnene og akkompagnerede ved klaveret.

Så tændtes lyset igen, og fortryllelsen var hævet.

Efter det obligatoriske kaffebord sang man Johs. Christiansens yndlingssang, Jeppe Aakjærs »Spurven sidder stum bag kvist«. Rasmus Christiansen betrådte igen scenen, og endelig spillede Etatsorkesterets strygeensemble Mozarts »Eine kleine Nachtmusik«. Som afslutning sang alle »Glade juk«. Under festen var der sendt telegrafiske hilsener til venskabsbyerne.

De mange luciafester, der fulgte efter i de kommende år, fik normalt et lige så fuldendt forløb.

En flab

Nutidens velfærdssamfund nåede den frygtede og frygtløse debattør K. K. Steincke ikke at opleve, men han havde lagt grundvolden dertil gennem sit hovedværk, socialreformen af 1933. Socialdemokratiets enfant terrible er han berettiget blevet kaldt, og gang på gang stod der blæst om ham. Den 13. februar 1952 talte han i NORDEN, og aftenens emne passede ham fint – det var nemlig ham selv.

En af hans mange sidebemærkninger gik ud på, at han havde haft næsten alle tænkelige sygdomme bortset fra barselsefeber. Folk morede sig, men Steincke afbrød: »Der er sandelig ikke noget at le ad, jeg har da for eksempel haft kalvekastningsfeber!« Latteren ville ingen ende tage.

Hans afsløring af det politiske spil omkring dannelsen af den første regering Stauning i 1924 var kostelig. Da ministeriet skulle sammensættes, havde Stauning om justitsministerposten sagt: »Ja, her kan der kun være tale om Steincke; han er ganske vist en flab, men det er der jo ikke noget at gøre ved.« Ingen sagde partihøvdingen imod, og så var sagen afgjort.

Nogle dage efter fik Steincke besked om at komme ud til Stauning på dennes bopæl. Han blev modtaget uden nogen form for hjertelighed eller beslægtede følelser, og samtalen forløb i sin prisværdige saglighed således: »Goddag! Værsgo' og sid ned! Du skal være justitsminister.« – »Jeg takker for æren, men det er en halv menneskealder siden, jeg har givet mig af med den rene jura.« – »Nå, ja, men du skal altså være justitsminister.« – »Jeg troede, det skulle være Munch-Petersen.« – »Det er ikke de radikale eller Politiken, der bestemmer ministeriets sammensætning.« – »Ja, men så L. Jessen da?« – »Nej, det bliver altså dig.« – »Socialministeriet havde været mere nærliggende.« – »Måske.« – »Jeg forlader nødig Invalideretten og må derfor forbeholde mig at kunne vende tilbage dertil.« – »Ja, indtil et år.« – »Så længe varer den historie såmænd ikke.« – »Højest sandsynligt.« – »Farvel og tak!«

Det var utrolig festligt at høre denne beretning (der her er gengivet efter Steincakes erindringer) af hans egen mund. Der var stormende klapsalver efter foredraget, og forsamlingen rejste sig, da Johs. Christiansen takkede den stormomsuste politiker for en af NORDENs helt store aftener.

(Refæret paa Melodi fra Snehvidefilmen.)

1. Hr. Stauning fik et Søndagsbrev,
der højligt ham forlystet.
Han læste, hvad Hr. Steincke skrev,
og lo — saa Stolen rysted:
„Hej haa, hej haa,
han skriver, han vil gaa.
Det Brev, det maa jeg skynde mig at svare paa.
Hej haa, hej haa, hej haa.
Han straks mit Svar skal faa.
I Morgen vil han maaske ikke gaa.
Hej haa!“

Første vers af en sang i Blæksprutten 1939.

En sød restauratrice

Om et lille eksempel på nordisk forståelse kunne det norske blad »Larvik Morgenavis« fortæller den 19. februar 1953. Holland var den 1. februar blevet ramt af en stormflod, der sprængte digerne og oversvømmede store dele af landet. Omkring 1.400 mennesker omkom, og skaderne var uoverskuelige. Fra udlandet strømmede hjælp i stor skala til det katastroferamte land. Det norske Røde Kors sendte således en bil med forsyninger til de nødstedte, men de ledsagende nordmænd var slet ikke forberedt på, hvor dyrt det var at få bilen overført fra Helsingborg til Helsingør, og humøret faldt yderligere nogle grader, da det svenske toldvæsen mødte med en klækkelig regning.

Der var derfor lavvande i pengeassen og en vis skuffelse over den bureaukratiske stivhed, den humanitære hjælpeaktion var blevet mødt med. Bilen nåede til Glostrup, hvor man spiste frokost på Jernbanehotellet. Ængstelige for endnu en finansiel åreladning bad gæsterne om regningen og blev nærmest målløse, da værtinden, fru Marie Ingeberg, elskværdigt svarede: »Det koster ingenting«.

Dybt rørt over dette udslag af nordisk broderskab – eller måske rettere søsterskab – vinkede de norske Røde Kors-folk farvel til Glostrup. Det var en by, de syntes om.

Arkitektur og opera

Utvivlsomt havde borgmester Vald. Hansen hovedæren for, at et amtssygehus – ved indvielsen et af verdens fornemste – blev placeret netop i Glostrup. For at få opgaven løst på den bedst tænkelige måde udskrev amtsrådet i 1950 en nor-

Amtssygehuset er et nordisk indslag i det glostrupske bybillede, idet hospitalet er opført af finske arkitekter.

Foto: Egon Funch få år efter indvielsen.

disk arkitektkonkurrence. De flotte pengepræmier fristede naturligvis, men selv den spændende opgave lokkede måske mere.

Det blev tre finske arkitekter, der gik af med sejren: Veikko Malmio og ægteparret Ragnar og Martta Ypyä. Malmio var gift med operasangerinde ved Det kgl. Teater Liisa Linko, så man vil forstå, at Foreningen NORDEN var på tæerne. Finsk arkitektur og finsk sang – det var lige noget!

Arkitektfruen blev først fanget ind. Den 11. marts 1953 sang hun ved en festaften i Nordvangskolens aula, og det var et arrangement i højeste plan. Liisa Linko sang nemlig ikke alene, men sammen med selveste Aksel Schiøtz.

I dag har den unge generation måske vanskeligt ved at forstå den plads, Aksel Schiøtz dengang indtog i danske hjerter. Under besættelsen havde hans fortolkning af den danske sangskat i sig selv virket som en protest mod undertrykkelsen. Den hjerneoperation, han måtte gennemgå i 1946, og hans kamp for at genvinde helbred og stemme blev fulgt med stor medfølelse.

Det var en vidunderlig aften på Nordvangskolen. Fhv. fiskeriminister Chr. Christiansen medvirkede som taler, men det var nok ikke ham, der skabte succesen.

Den 12. november 1953 havde man så en Finlandsaften, hvor Malmio morsomt og utraditionelt beskrev det kommende hospital fra kælder til kvist, således som en patient ville opleve det fra indlæggelsen til udskrivelsen. Så fristende lød det alt sammen, at Johs. Christiansen ikke kunne dy sig for at bemærke, at man næsten kunne tænke sig at blive indlagt – med et lettere sygdomstilfælde naturligvis.

Fem år efter blev sygehuset indviet.

Erhvervslivet

Glostrup har et betydeligt erhvervsliv, der selvsagt på mange områder skaber kontakt med de andre nordiske lande. Kaster vi blikket tilbage, falder Bergsøefabrikkerne i Glostrup og Landskrona i øjnene, men forbindelsen mellem dem er jo en saga blot. Engang var Bergsøe-koncernen imidlertid verdensomspændende.

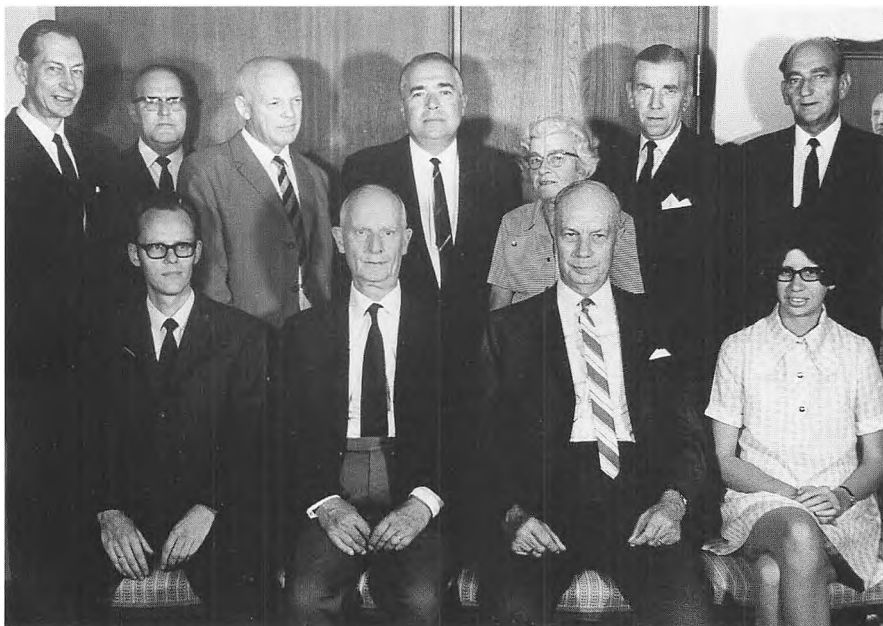
Et andet verdensfirma trives i bedste velgående og har hovedsæde i Hvissinge. Det er Carl Bro Gruppen as, landets største rådgivende ingeniørfirma. Det nyder internationalt ry og løser de fleste af sine store opgaver i fjerne lande, i Asien og Afrika, men også i Norden har det gjort sig gældende, således ved udvikling af et datastyret telefonbetalingssystem i Helsingfors og naturgasanlæg i Skåne – for nu at nævne et par enkelte ting.

Mange andre virksomheder kunne nævnes, f.eks. Skandinavisk Motor Co., der i selve firmanavnet vedkender sig sin nordiske karakter. Det var på dette firmas arealer, at der ved udgravninger i 1958 blev fundet rester af en jernalderlandsby, hvis beboere var så fremragende pottemagere, at deres produkter var efterspurgt videnom.

Et stort jubilæum

Under Johs. Christiansens ledelse havde foreningen svunget sig op til at blive en af egnens mest aktive og højest respekterede organisationer. Der var derfor al mulig grund til at fejre 25 års jubilæet den 24. september 1970 med pomp og pragt. Christiansen jubilerede også; han var det eneste bestyrelsesmedlem, der havde været med alle de 25 år. I et lille jubilæumsskrift på en halv snes sider gjorde Johs. Christiansen status med ordene »Når Foreningen NORDEN i Glostrup nu markerer 25-års dagen for oprettelsen, kan den gøre det i bevidstheden om, at den har afhjulpet et behov for nordisk og kulturel oplysningsvirksomhed på denne egn.« Han kunne have brugt langt større ord, men valgte altså en klædelig beskedenhed.

Med forståelig stolthed kunne han konstatere, at foreningen størrelsmæssigt i en lang årrække havde været – og stadig var – nr. otte blandt de 143 lokalforeninger, der dengang fandtes. Som nævnt havde medlemstallet været oppe på over 1.100, men nu viste det en nedadgående tendens. En del medlemmer var i 1961 blevet overført til en nyoprettet afdeling i Brøndby, og interessen for foreningens arrangementer var dalende – et forhold, som beklageligvis gjaldt det danske foreningsliv som helhed.

*Bestyrelsen for Foreningen NORDEN for Glostrup og Omegn ved 25 års jubilæet i 1970.
Siddende fra venstre: bankkasserer Sv. Winther Nielsen, lektor Ernst Krag, kommunaldirektør
Johs. Christiansen og fru E. Winther Nielsen.
Stående fra venstre: prokurist Erik Håkansson, vicekontorchef Willy Hansen, handelsgartner
Hartvig Kristensen, assurandør Volmar Andersen, frk. Else Grøndahl, bankfuldmægtig Henry
Christiansen og bankbestyrer A. Henningsen. Foto: London-Foto.*

I jubilæumsskriftet kunne det imidlertid oplyses, at der i de 25 år havde været 37.000 deltagere i foreningens egne arrangementer. Medregner man de mange, der på en eller anden måde havde været med i venskabsbyarbejdet, kommer vi op på et langt større tal.

Jubilæumsdagen formede sig festligt på alle måder. Om formiddagen var der reception på formandens bopæl, Solvangsvej 32, og om aftenen havde Restaurant »Siesta« sat alle sejl til for at servere en prima middag. Der var velkomst ved formanden, festtale af landsformanden, fhv. statsminister Erik Eriksen, underholdning ved skuespilleren Helge Kjærulff-Schmidt og naturligvis hilsener og gaver fra venskabsbyerne. Pianisten Kjeld Hougaard underholdt under og efter spisningen og spillede til sidst op til dans.

Allerede inden jubilæet havde Johs. Christiansen, hvis helbred var svigtende, antydnet, at han snart ville trække sig tilbage som formand. Dette skete efter generalforsamlingen i marts 1971.

En måned senere var han ikke længere blandt de levendes tal.

»Johs. og jeg«

Ved 25 års jubilæumsfesten var en af sangene lagt i munden på selve foreningen, der bragte sin formand mange roser.

Mel.: Så viden om jeg på havet for.

*Det er utroligt, som tiden går,
:/: som tiden går, :/:
men endnu står jeg i livets vår;
det er min sikre formening.
Jeg vandt i byen en anset glas.
og gi'r begejstret kulturen gas.
At jeg bør hyldes, er klart som glas.
Jeg er en dejlig forening.*

*Jeg er så heldig at ha' en far,
:/: at ha' en far, :/:
der går og damper på tyk cigar
og lyster navnet Johannes.
Ja, lige fra mine spæde sko's
den første stavren var han min lods.
Hans navn forkortes konstant til JOHS.,
hvorved en velklang der dannes!*

*Han sad ved vuggen den første tid,
:/: den første tid. :/:
Med aldrig svigtende formands-flid
han fik mig vasket og madet.
Han udholdt tappert de fødselsveer,
der altid kommer, når noget sker.
Han svang min rangle og skifted' bleer
– og annoncered' i bladet...*

*I tidens løb blev min talerstol,
:/: min talerstol :/:
et flot og frejdigt kultur-symbol.
Vi vandt opbyggelig viden,
når store navne i massevis
stod frem og talte til Nordens pris.
Vi savner Nixon og Simon Spies,
men de kan komme med tiden!*

*Vi drager jævnlige til Skåneland,
:/: til Skåneland :/:
og tænder Malmø og Lund i brand
og la'r de svenske beglo os.
Hvor grædefuld er den svenske jord
med gyldne marker og blomsterflor!
Vi spør', hvor »helan« og »halvan« gror,
men det tør ingen betro os.*

*En gang om året bli'r general-,
:/: ja, general- :/:
forsamling afholdt foruden pral,
men kun med saglige fakta.
Som flittig formand brillerer Johs.
Hans årsberetning fortjener ros.
Skønt den er lang som kartoffelmos,
er han jo køn at iagttå'.*

*Og vi har prøvet en nat i maj,
:/: en nat i maj :/:
at stå forladt på Landskrona kaj.
Og skuden – hvem skulle skaff' den?
Ak, vi var svigtet, og det var trist.
Vi frøs som spurven på vinter-kvist.
Det var et held, vi kom hjem til sidst,
så vi kan feste i aften!*

*Når sneen falder ved juletid,
:/: ved juletid, :/:
har vi en fest, der er sart og blid.
Oh, lyt til hjerternes banken!
Vi mødte tit en Lucia-brud,
der så så tindrende dejlig ud,
at Johs. og jeg vi får gåsehud
ved tanken – bare ved tanken!*

*Jeg kæmper støt en forbitret kamp,
:/: forbitret kamp :/:
mod fjernsynsdjævelen, den dumme tamp.
Øv, hæng ham op! Lad ham dingle!
Alli'vel holder jeg skuden flot,
og jeg er slet ikke bankerot.
Se, FÆLLES KAFFEBORD – det er godt
med prima kage og kringle...*

*Nu jubilerer vi, Johs. og jeg,
:/: ja, Johs. og jeg. :/:
Jeg er en smørblomst ved alfarvej
og langtfra nogen forstening.
Jeg er en gul, der er fuld af spræl.
Jeg er fortryllende kulturel –
et evigt sprudlende kildevæld.
Jeg er en dejlig forening.*

Assurandør Volmar Andersen var formand i årene 1971-84. Som medlem af landsforeningens hovedstyrelse virkede han med et vist held for at standse nedgangen i medlemstallet, men på længere sigt var tilbagegangen uundgåelig. Det gjaldt over hele landet.

Nye kræfter

Volmar Andersen, formand med talegaver

Johs. Christiansens umiddelbare efterfølger på formandsstolen blev prokurist Børge Pedersen, der imidlertid snart forlod egnen og blev afløst af assurandør Volmar Andersen, der var formand helt til 1984.

Volmar Andersen er født den 8. november 1915 og blev uddannet som gartner på en så fornem læreplads som Botanisk Have, hvor han befandt sig strålende mellem de eksotiske vækster. Han kom ind i tovværksbranchen og startede senere en tæppefabrik ovre i det jyske – i disse år havde han et kammeratligt samarbejde med den store tæppematador Mads Damgaard. Imidlertid gjorde hans gode talegaver og evne til at komme i kontakt med folk ham selvskreven til en karriere i forsikringsbranchen, og i mange år repræsenterede han Fjerde Sø på Glostrupegnen. Da Røde Vejmølle gik op i luer natten til den 25. januar 1973, skar det ham dybt i hjertet – ikke blot fordi branden ødelagde egnens mest markante vartegn, men også fordi det var Fjerde Sø, der måtte rykke ud med erstatningen. Heldigvis muliggjorde denne, at en mølle fra Frstrup blev rejst i stedet.

En særlig indsats ydede han i årene 1963-71 som formand for kommunens største lejerforening, »Foreningen af Lejere under Glostrup Boligselskab«. Her fik han i allerhøjeste grad brug for sine talegaver, når han skulle prøve at løse de konflikter, der uundgåeligt måtte opstå. Almindeligvis bevirkede hans overtalelsesevner, at modstridende synspunkter blev forligt på en fordragelig måde.

Også i Dansk Røde Kors i Glostrup var Volmar Andersen formand i en år-række.

Tornerose vækkes

Volmar Andersen beklædte formandsposten i en periode, der skulle vise sig at blive meget kritisk for både landsforeningen og de mange lokalafdelinger. Da han tiltrådte i 1971, havde landsforeningen ca. 45.000 medlemmer; da han fratrådte i 1984, var dette tal faldet til ca. 25.800.

Når hertil føjes, at landsforeningen var så vanskeligt stillet, at den i 1981 og 1982 fik oparbejdet et underskud på ca. 1,2 mio. kr., vil man forstå, at der var grund til mørke miner.

Det faldt imidlertid i Volmar Andersens lod at gøre en behjertet indsats for at søge at forvandle den nedadgående kurve til en opadgående.

Den 25. oktober 1972 blev han indvalgt i landsforeningens hovedstyrelse, og den 14. december samme år fik han sæde i agitations- og hverveudvalget. Umiddelbart skulle man tro, at netop dette udvalg havde udfoldet de største anstrengelser for at skaffe flere medlemmer, men Volmar Andersen blev hurtigt klar over, at udvalget længe havde sovet tornerosesøvn.

Af denne slummer skulle udvalget dog brat blive vækket. Det skete, da Volmar Andersen den 27. september 1973 blev valgt til formand for udvalget. Han tog omgående initiativet til en række møder – i 1974/75 således fem – og det første resultat var en henstilling til samtlige lokalafdelinger om efter nærmere retningslinier at nedsætte aktivgrupper bestående af friske og virkelystne folk, der havde mod på at gennemføre systematiske hvervekampagner. Mange lokalforeninger oprettede sådanne grupper, hvoraf adskillige udførte et glimrende stykke arbejde. Af andre initiativer kan nævnes, at repræsentanter for NORDEN fik adgang til at agitere ved en række tillidsmandsmøder inden for LO, og at det via Den alm. danske Lægeforening lykkedes at få udsendt agitationsmateriale til samtlige praktiserende lægers venteværelser. Volmar Andersen samlede også repræsentanter for lokalafdelingerne på Hindsgavl for at instruere om, hvordan agitationen bedst kunne gribes an. En hvervebrochure, »Vær nordisk i Norden«, blev udarbejdet og uddelt i stort antal, og hver dag indgik indmeldelser i form af udfyldte blanketter fra brochuren. Senere udarbejdedes en række vejledninger

til lokalforeningerne om tilrettelæggelse af agitationen, og Volmar Andersen smilede huldsligt, da landsforeningens formand, direktør Erik Andersen, på et repræsentantskabsmøde den 27. maj 1975 kunne fortælle om en mindre medlemsfremgang.

På længere sigt kunne tilbagegangen dog ikke standses.

Giraffer og politikere

I Volmar Andersens tretten år som formand klarede foreningen sig ganske hæderligt, selv om antallet af medlemmer i takt med tendensen på landsplan faldt fra ca. 1.000 til ca. 425.

Der var en trofast medlemsskare, der satte pris på arrangementerne, og samarbejdet med venskabsbyerne forløb tilfredsstillende.

På ledelsesplan skete der bl.a. det, at Johs. Christiansens søn, advokat Carsten R. Christiansen, kom ind i bestyrelsen og i nogle år var en initiativrig sekretær. Af betydning var det også, at Glostrup Kommunes daværende fritidskonsulent, nuværende borgmester Gunner Larsen, kom ind i bestyrelsen og blev næstformand. I 1980 præsterede han det kunststykke på én gang at indmelde 13 medlemmer i foreningen. I dagene derefter følte Volmar Andersen en ubetvingelig lyst til at tilråbe alle, han mødte: »Gak hen og gør ligeså!«

Enkelte af periodens arrangementer bør nævnes. Således havde man i juni 1972 en udflugt med hele 140 deltagere til Lolland, hvor man blandt andet kiggede på giraffer og dromedarer i Knuthenborg Slotspark og mindedes frihedskæmperen Monica Wichfeld i Engestofte Kirke. Turens absolutte højdepunkt var dog et besøg på Aalholm Slot. Naturligvis besøgte man bilmuseet, men langt mere spændende var det, at deltagerne fik adgang til selve slottet. Det var første gang, et selskab fik lov at betræde de private gemakker, og Volmar Andersen havde måttet udfolde al sin charme for at få den gamle baron J. O. Raben-Levetzau overtalt til at give afkald på lidt af privatlivets fred.

Et besøg på Teatermuseet i januar 1973 havde samlet hele 246 deltagere, hvilket dog skyldtes, at også medlemmer fra Taastrup og Brøndby afdelinger var indbudt. I det gamle hofteater fortalte museumslederen, lektor Karen Neiiendam, om stedets historie, og skuespilleren Palle Huld underholdt. Turen fortsatte til Christiansborg, hvor Volmar Andersen – ganske undtagelsesvis på en søndag – havde fået Snapstinget åbnet, og hvor man spiste frokost sammen med Karen Neiiendam, Palle Huld og folketingsmændene Svend Jakobsen (den senere finansminister) og Flemming Jensen. I den gamle landstingssal fortalte sidstnævnte om Folketingets arbejde – og så besøgte de halvtredje hundrede mennesker Folketingets lokaler. En fin søndag!

*I Glostrupcentret udstillede foreningen i 1978 en model af en satellit, der skulle blive resultatet af det påtænkte Nordsat-samarbejde. Til venstre ses Volmar Andersen, til højre Johs. Christiansens søn, advokat Carsten R. Christiansen, der i nogle år var en fremragende sekretær i lokalforeningen.
Foto: Ole Kristensen.*

En våd sankthansfest

Alle arrangementer var naturligvis ikke lige vellykkede. I samarbejde med det kulturelle udvalg, Glostrup Amatør Scene, Glostrup Sangforening, Glostrup Harmoniorkester og Glostrup Folkedanserforening var der i 1978 forberedt en storstilet sankthansfest i Ejby Naturpark med 6-700 deltagere. Harmoniorkesteret spillede, og amatørscenen begyndte på forestillingen »Hvordan Glostrup fik en smed«. Så kom regnen! Skuespillerne måtte styrte i læ, sangforeningen kom ikke til at synge, bålet blev så vådt, at det ikke kunne antændes, og viceborgmester Gunner Larsen fik ikke holdt sin omhyggeligt forberedte báltale.

Foreningen gjorde sit bedste for at gøre Nordsat-projektet kendt i videre kredse – et nordisk satellitsamarbejde, der skulle sikre en værdifuld nordisk kulturpåvirkning. I forbindelse med »Foreningernes Dage« i 1978 udstillede lokalforeningen en model af den påtænkte satellit. Den originale model havde Volmar Andersen lånt hos civilingeniør Chr. Rovsing, og den udstillede model var fremstillet lokalt, hvilket havde været en bekostelig affære for lokalforeningen. Hovedforeningen fandt imidlertid ideen så god, at den lånte modellen og lod den indgå i en vandreudstilling, der blev vist landet over. Desværre blev Nordsat-projektet senere opgivet.

Som nævnt stiftedes i 1961 en selvstændig Brøndby-afdeling, hvortil en del medlemmer blev overført. I 1974 blev de to afdelinger dog igen sluttet sammen – en fornuftig foranstaltning i en tid med vigende medlemstal.

Af varig betydning var det, at de fire venskabskommuner – fortrinsvis på Gunner Larsens initiativ – i 1979 fik lagt samarbejdet i fastere rammer. Det blev bl. a. aftalt, at der på skift hvert andet år skulle afholdes et nordisk stævne af tre dages varighed i en af byerne. Det første af disse arrangementer – kaldet »Nordiske Dage« – løb af stabelen i Glostrup i 1982. NORDEN havde en central placering i arrangementet, men bestyrelsesmedlemmerne måtte spytte dygtigt i næverne for at klare det praktiske arbejde. Det hele udviklede sig til noget i retning af en ægte folkefest, hvori et meget stort antal lokale foreninger deltog med liv og lyst.

Borgmester Gunner Larsen var formand fra 1984 til 1991. Forinden havde han i en årrække været næstformand og en af de varmeste fortalere for nordisk samarbejde, der kan tænkes. At kontakten mellem venskabsbyerne på det kommunale område blev lagt i faste rammer, skyldes i første række ham, og alle bestræbelser for at hjælpe venskabsbyen Talsi kan påregne hans støtte.

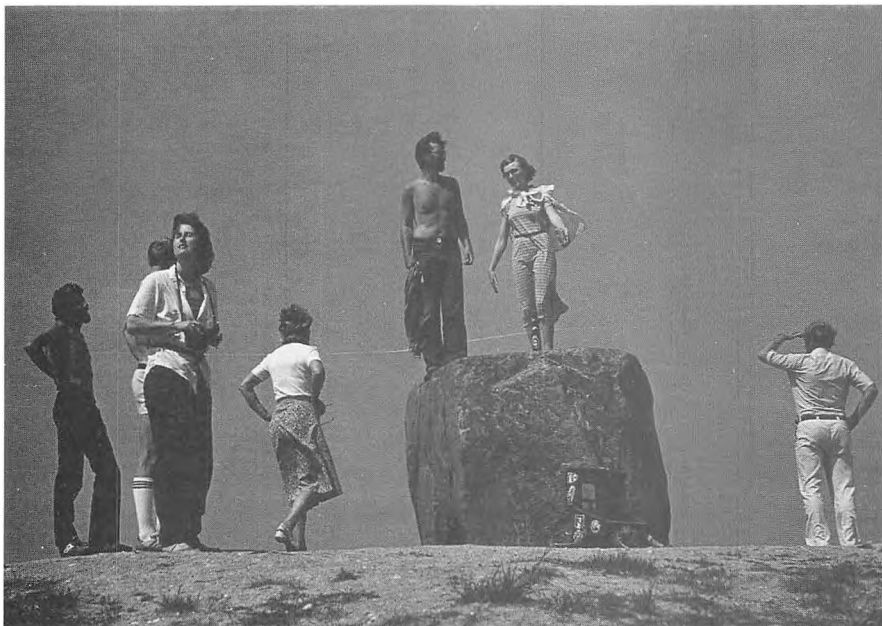
Nordisk kontakt i højsædet

Gunner Larsen, formand og politiker

Da Volmar Andersen i 1984 ønskede at træde tilbage, var det naturligt, at den mangeårige næstformand, Gunner Larsen, nu blev formand. Han var den 1. marts 1983 blevet borgmester i Glostrup og havde derfor ikke megen tid til forningsarbejde. Enhver, der kender lidt til det utal af møder og forhandlinger, der beslaglægger en borgmesters dag, vil forstå dette. Gunner Larsen er imidlertid god til at komme med friske ideer og til at inspirere sine medarbejdere, så arrangementerne var udmærkede, selv om tilslutningen af og til kunne svigte – i Glostrup som alle andre steder.

Fra sin tidligste ungdom har Gunner Larsen været engageret i det nordiske samarbejde. Han fik smag derfor allerede i DUI, hvis Glostrup-afdeling bestandsig har lagt stor vægt på samvær med børn og unge fra de andre nordiske lande. Senere ydede han en fin indsats i DSU.

Af uddannelse er han typograf, men forlod faget i 1970 for at blive fritidskonsulent i Glostrup. Også på denne post fik han meget med ungdommen at gøre, og det passede ham fint.

Under de vellykkede »Nordiske Dage« i 1982 var der besøg ved Oxbjerget i Hvissinge, hvis højde – 15 meter – de nordiske gæster smilede lidt ad. Derimod ville de godt indrømme, at den nærliggende Hvissingesten – Sjællands største – er en ret anelig urtidskæmpe. Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Det var også i nogen grad som ungdommens repræsentant, at han i en alder af 28 år blev indvalgt i Glostrup Kommunalbestyrelse i 1966. Han har været viceborgmester og beklædt mange andre tillidsposter, bl. a. som kommunens repræsentant i Foreningen NORDENs venskabsbynævn. Hans interesse for kulturelle emner er velkendt, så han var i en årrække en ideel formand for det kulturelle udvalg.

Gunner Larsen er en sympatisk mand med utallige venner. Hans kone, Inge, påstår, at han tror på nisser. Ved juletid har de mindst hundrede derhjemme. Selv har han flere gange optrådt som julemand ved postbudenes juletræsfest.

Venskabsbyarbejdet udbygges

Som nævnt var det ikke mindst på hans initiativ, at der venskabsbyerne imellem blev vedtaget fastere regler for samarbejdet, navnlig om afholdelse af de stævner, der bærer fællesbetegnelsen »Nordiske Dage«.

Selvsagt var det af største betydning, at NORDEN i Glostrup nu som formand havde en borgmester, hvem det fællesnordiske arbejde lå dybt på sinde. Netop

fordi medlemstallet var dalende, var det uhyre vigtigt, at kommunalbestyrelsen fuldt og helt gik ind for, at kontakten med venskabsbyerne blev videreført og udbygget. Herfor ville Gunner Larsen være garant.

Den 24. september 1985 fejrede foreningen sit 40 års jubilæum. Det skete under beskedne former med en reception og et svensk viseprogram. De optrædende var to af Sveriges fornemste visekunstnere, der er kendt under fornavnene Eva og Torbjörn. På initiativ af bestyrelsesmedlem Jens K. L. Jørgensen, der er formand for Glostrup Fotoklub, havde man formået fotoklubberne i de tre venskabsbyer til i et par uger at præsentere deres byer ved en fotoudstilling i Glostrup Fritidscenter. Udstillingen blev senere vist i de øvrige venskabsbyer.

Lige siden venskabsbyerne fandt sammen, har skolesamarbejdet været prioriteret højt, men først i 1980'erne blev det på Glostrups initiativ lagt i fastere rammer, som alle fire kommuner tilsluttede sig. De fælles regler gav internordiske klasseudvekslinger og lejrskoleophold et godt skub fremad.

Foreningen fik indledt et nært samarbejde med kommunalbestyrelsens kulturelle udvalg (nu fritids- og kulturudvalget), ikke mindst om musikalske arrangementer, hvortil også offentligheden har adgang.

Siden starten af Glostrup Foreningsunion i 1979 har NORDEN været aktiv i det brede foreningsarbejde. Her slapper borgmester Gunner Larsen lidt af i foreningens stand under »Foreningernes Dage« i Glostruphallen i 1984. En lysbilledserie om industribyen Rjukan kører på skærmen. Foto: Jens K. L. Jørgensen.

En flittig næstformand

Med en travlt optaget borgmester i spidsen for foreningen fik næstformanden – ungdomsskoleinspektør Ole K. Rasmussen – naturligvis sin sag for, og det klarede han fint.

Blandt de mange opgaver, han løste, var et arrangement den 21. november 1985, hvor Ivar Tønnesen fortalte om en cykeltur jorden rundt – en bedrift, der havde gjort ham til medlem af Eventyrernes Klub. Da Ole K. Rasmussen regnede med en vis interesse for emnet, havde han indkøbt to små kasser øl (24 flasker), så der var rigeligt med forfriskninger, mente han. Tilslutningen blev imidlertid overvældende, og de 100 tilhørere sad så tæt i det alt for lille lokale i Glostrup Fritidscenter, at det simpelthen var umuligt at bane sig vej hen til de fåtallige drikkevarer.

Da forfatteren Albert Petersen den 2. oktober 1986 skulle holde foredrag om de danske frivillige i den spanske borgerkrig – et emne, der vel måtte være lige så fængslende som en cykeltur – havde Ole K. Rasmussen klog af skade sikret sig mere øl, nemlig 30 flasker. Forventningsfuld ankom han til biblioteket, i hvis rummeligere lokale han glædede sig til at høre stemmerne summe. Af og til så han betænkeligt på armbåndsuret. Jo, datoen var rigtig – og klokkeslettet... men hvor blev folk af? Et enkelt bestyrelsesmedlem sluttede sig til den ventende næstformand, og foredragsholderen indfandt sig sammen med en ledsager. Flere kom der ikke.

Foredraget blev aflyst, men de fremmødte fik sig en hyggelig sludder med den engagerede og velorienterede forfatter.

Og de havde øl nok!

Julehygge i præstegården

Som det fremgår af det netop fortalte, var det ret uberegneligt, hvor stor tilslutningen til et møde ville blive. I så henseende spillede aftenens fjernsynsprogram utvivlsomt en rolle.

Der var imidlertid væsentlige ting at glæde sig over i Gunner Larsens formandstid. Noget af det bedste var en foranstaltning, han som kommunalmand selv var gået i spidsen for: – den gamle præstegård ved Hovedvejen foran Glostrup Kirke blev smukt renoveret og stillet til rådighed for foreningslivet. Til mindre sammenkomster er bygningen ideel, og NORDEN fik hurtigt den idé at bruge den til ikke blot generalforsamlinger, men også det årlige arrangement, der hedder »Jul i Den Gamle Præstegård«. Disse julesammenkomster er noget af det hyggeligste, man kan tænke sig. Deltagerne har mad med hjemmefra, foreningen giver eftermiddagskaffe – og så er der fællessang, underholdning, julebanko osv.

NORDENs årlige arrangement »Jul i Den Gamle Præstegård« er altid en succes. Ved klaveret ses den uundværlige Bent Søby.
Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Det bør nævnes, at bestyrelsesmedlem Bodil Andersen – der også har spillet en stor rolle i Glostrup Badminton Club – altid sørger for, at der er et rigt opbud af prima, hjemmebagte kager til kaffebordet, ikke blot når man synger julesange i præstegården, men hver gang NORDEN indbyder til et arrangement.

Hvordan gik det så med medlemstallet i Gunner Larsens formandsperiode? Ja, det faldt fra ca. 425 til ca. 260. Der er ingen grund til at tilsløre dette beklagelige faktum, for tendensen er landsomfattende, uanset i hvor høj grad den må skære enhver NORDEN-formand i hjertet.

De seneste år

Gurli Søby, musikalsk formand

I længden befandt Gunner Larsen sig ikke særlig godt ved at være formand, når han ikke havde tid til at deltage i det praktiske arbejde, og i 1991 blev han på formandsposten afløst af Gurli Søby.

Ud over at være en afholdt lærer på Teglmose skolen i Albertslund spiller Gurli Søby på mange strenge. I lighed med Gunner Larsen høstede hun sine første laurbær i DUI, hvor hendes smukke sangstemme vakte beundring, bl.a. på et stort nordisk venskabsstævne ved Roskilde Fjord i 1946. Det blev en af hendes største oplevelser, at hun ved åbningshøjtideligheden sang en nykomponeret venskabssang for de 6.000 deltagere. Bifaldet var øredøvende.

Nogle år senere optrådte hun som professionel refrænsangerinde både i Danmark og Sverige. Det distingverede publikum i Adlon, Nimb og Wivex nynnede med på hendes repertoire, og i Tivolis danserrestaurant »Taverna« henrykkede hun den danseglade ungdom med slagere, der kun havde lidt til fælles med nutidens rock. Som kabaretsangerinde optrådte hun sammen med Kate Rosén, og revyfaget dyrkede hun i Grønnehavehusrevyerne i Nykøbing Sjælland.

En uvurderlig støtte har hun i sin lige så musikalske ægtefælle, viceskoleinspektør Bent Søby, der er en fortræffelig pianist ved NORDENs arrangementer – og ved mange andre lejligheder. De er begge kendte skikkelser i »Visens Venner« i København.

Gurli Søby har tabt sit hjerte til både fjernsyn og radio. I sin tid var hun knyttet til Glostrup Lokal-TV, og hun er nu studievært ved Kanal København. I de skiftende lokalradioer i Glostrupområdet blev hendes lørdagsserie »Gurlis Hjørne« flittigt aflyttet.

Specielt til forevisning i venskabsbyerne har hun for kommunen produceret en kortfilm om Glostrup, som hendes mand har komponeret og indspillet underlægningsmusik til.

Hun elsker de klassiske danske sange og svømmer hen i betagelse over de smukke linier:

*Høje Nord, Sangens Bo!
– ikke den, der dvalebinder –
den, der tænder Glød paa Kinder,
først gør fri og saa gør fro.*

Gurli Søby føler det, som om Hostrup havde netop hende i tankerne, da han skrev sin ildnende kærlighedserklæring til Norden.

NORDENs nuværende formand, Gurli Søby, er den fjerde i rækken. I sine unge dage var hun sangerinde, og hendes kærlighed til sang og musik sætter sit præg på foreningens programmer.

Et byjubilæum

Da Gurli Søby i 1991 greb tøjlerne, var man et stykke henne i Glostrups jubilæumsår. Det var nemlig 800 år siden, byen blev nævnt for første gang i et dokument, som biskop Absalon havde udstedt. I årets løb blev den gamle krigerbisp helt populær i byen.

*Bent Søby, NORDENs populære pianist.
Foto: Jens K. L. Jørgensen.*

Naturligvis var venskabsbyerne repræsenteret ved Glostrups 800 års byjubileum den 13. august 1991. På dette billede, der er taget foran Den Gamle Præstegård, ses øverst fra venstre Jo Alv Møen, Skedsmo, Harry Nilsson, Landskrøna, og Palle Päänder, Landskrøna. Foran dem: Gurli Søby, Glostrup, og Leena Ilkka-Salonen, Kotka. Forrest: Barbara Guldbrandsson, Skedsmo, Leena og Erno Koukkula, Kotka, og Gunner Larsen.

Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Året igennem blev jubilæet markeret på mangfoldige måder. Allerede den 13. januar var der en kæmpefest i Glostruphallen, hvor borgmester Gunner Larsen fremhævede, at året gerne skulle præges af fællesskab, samarbejde, initiativ, virkekrang, fest og glæde. Ønsket gik i opfyldelse. Byjubilæet blev en succes.

Foreningen NORDEN var vært ved en nordisk aften den 12. august, aftenen før festlighedernes kulmination. Repræsentanter for venskabsbyerne var hædersgæster, og Den Gamle Præstegård var en stemningsfuld ramme om nogle hyggelige timer. Forberedelserne havde været mange, og bestyrelsesmedlemmerne var ved at segne af træthed, da der blev sagt farvel på fire sprog.

Dagen efter stod Glostrup på gloende pæle med gratis morgenkaffe til alle, musik, folkedans, veteranbiler, postdiligence, besøg af kronprins Frederik, asfaltbal og festfyrværkeri m.m. Gunner Larsen var i sit es, og det var Gurli Søby – der hele tiden måtte tage sig af de nordiske gæster – også.

Aftenen før byjubilæet var NORDEN vært ved en fest for de nordiske gæster. Her synger Leena og Erno Koukkula for på sangen om »Kotkas Rose«. Længst til venstre ses kommunalbestyrelsesmedlem Bent Lorentzen, der under et besøg i Talsi pludselig afgik ved døden den 23. maj 1993, kun 57 år gammel. Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Kronprins Frederik ankommer til Glostrups byjubilæum den 13. august 1991 og ledsages af borgmester Gunner Larsen til receptionsteltet i præstegårdshaven. Foto: Erich Klitgaard.

Sangeren Björn Forsberg fra Malmø og koret »Divertimento« fra Landskrona ved en promenadekoncert i Glostruphallen i byens jubilæumsår 1991. Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Hendes musikalitet har selvsagt sat sit præg på foreningens mødevirksomhed, hvor sang og musik spiller en stor rolle. »Kom og syng med«-arrangementer er et hyppigt indslag. De afholdes i samarbejde med det i 1985 stiftede Glostrup Musikor.

Foreningen har valgt søndag eftermiddag til de fleste sammenkomster, en disposition, der kan diskuteres – og også bliver det på generalforsamlingerne. »I denne sag kan siges meget både pro et contra,« som allerede Fritz Jørgensen udtrykte det.

Et initiativrigt bestyrelsesmedlem er Jens K. L. Jørgensen, der i mange år har været formand for Glostrup Fotoklub og var redaktør af billedbogen »Det var det -« om byjubilæet i 1991. Han fører en elegant pen og redigerer sammen med Bent Søby lokalafdelingens medlemsblad. I amtskredsstyrelsen repræsenterer han Glostrup-afdelingen. Amtskredsene (der oprettedes i 1984) har ikke mindst til formål at skabe den bedst mulige koordination af samarbejdet mellem NORDEN-afdelingerne.

Fra en stor sangfest på Nordvangskolen den 16. november 1991. Kvaliteten var på toppen hos både koret »Absolventi« fra Riga, Landskrona Almännas Sångförening og Glostrup Sangforening. Ikke mindst ved denne lejlighed blev der knyttet kontakt til byen Talsi, der snart efter blev Glostrups venskabsby.

Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Gule ærter

Ofte må en forening lægge sig bravt i selen for at få et antageligt antal medlemmer til at møde op på generalforsamlingerne. Noget lignende gælder undertiden også bestyrelsesmøderne. Faktisk afholdt NORDEN den 8. oktober 1987 et bestyrelsesmøde, hvor kun to medlemmer var mødt op, medens syv var fraværende. Driller man bestyrelsen dermed, lyder der straks et bebrejdende talekor: »Må vi være her! Det var en absolut og exceptionel undtagelse!«

Et udspekuleret initiativ har sikret, at der er hæderligt fremmøde til alle NORDENs generalforsamlinger: man starter med at servere gule ærter! Ideen tangerer det geniale og gør møderne mere livlige. Et solidt måltid med øl og snaps stimulerer nemlig talelysten.

Præstegården er et hyggeligt sted at holde møder, men paradoksalt nok må man konstatere, at havde foreningen været lige så stor som i gamle dage, måtte man give afkald på præstegårdshyggen. Lokalerne ville være alt for små og derfor helt uegnede til den årlige generalforsamling, som alle medlemmer selvsagt skal have adgang til.

I september 1991 vedtog Glostrup Kommunalbestyrelse at etablere venskabsforbindelse med en by i Baltikum, og som det senere vil blive fortalt, faldt valget

Efter at præstegården i Glostrup er blevet smukt renoveret, holder NORDEN jævnligt møder her. Officielt hedder bygningen »Den Gamle Præstegård«, men i virkeligheden er der tale om »Den Nye Præstegård«, idet dens forgænger brændte i 1905. Foto: Erich Klitgaard.

på byen Talsi i Letland, som også Foreningen NORDEN efterhånden skulle få en del at gøre med. Den 17. januar 1993 havde man formået Glostrup Kommunes lettiske tolk, Ingrida Reitmanis, til at holde et interessevækkende foredrag om Letland med særligt henblik på venskabsbyen. Læs senere om den nærmere kontakt med Talsi og Glostrups indsats for at lindre nøden derovre!

Det stod skrevet i stjernerne

En fornøjelig eftermiddag fik medlemmerne søndag den 23. januar 1994, da fhv. socialinspektør Gilbert Tjørnum holdt foredrag om emnet »Hvad er astrologi?« Arrangementet blev afholdt i samarbejde med Historisk Selskab.

Tjørnum, der – som det senere vil blive omtalt – har været en udmærket sekretær i NORDEN, har spillet på mange strenge. Som medlem af »Magisk Cirkel« optrådte han gennem mange år lejlighedsvis som behændig og charmerende tryllekunstner. Nu i sit otium er han helt opslugt af sin interesse for astrologi. På dette område er han landskendt, bl. a. som forfatter af bogen »Astrologi – horoskopets opstilling«, der er kommet i tre oplag og hævdes at være den grundigste og lettest forståelige fremstilling af det vanskelige emne.

Socialinspektør Gilbert Tjørnum, der i en år-række var en virkelysten sekretær i NORDEN, er en landskendt astrolog. Under et foredrag chokerede han sit publikum ved at påvise, at NORDEN og Historisk Selskab var forudbestemt til at samarbejde – og det gør de faktisk.

I sit foredrag fortalte han en hel del om Tycho Brahe, hvis navn jo er knyttet til Glostrups svenske venskabsby, og til stor overraskelse mødte han med omhyggeligt udarbejdede horoskoper for begge de arrangerende foreninger. Enhver, der havde øjne, kunne tydeligt se, at det stod skrevet i stjernerne, at de to foreninger skulle samarbejde. Det gør de i disse år, og det gjorde de såmænd allerede den 12. februar 1948, da deres medlemmer i fællesskab så Glostrups første byfilm glide over lærredet.

Gennem tiderne har NORDEN i øvrigt samarbejdet med talrige andre foreninger. Nogle af dem er allerede nævnt. Vi kan f. eks. tilføje Glostrup Husmoderforening og Glostrup Kunstforening. Med sidstnævnte forening var samarbejdet særlig nært i de år, hvor ungdomsskoleinspektør Ole K. Rasmussen var en sympatisk og initiativrig næstformand i NORDEN og samtidig beklædte formandsstolen i kunstforeningen.

Et glimt fra et af NORDENs vellykkede »Kom og syng med«-arrangementer på Glostrup Bibliotek. Disse festlige eftermiddage afholdes i samarbejde med Glostrup Musikor.

Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Musik i Norden

I 1994 var det Glostrups tur til at arrangere det fællesnordiske stævne »Nordiske Dage«, og kommunen havde i samarbejde med NORDEN blandet en lødige og velklingende cocktail, der hed »Musik i Norden«. Den 26. maj var foreningen på Vestervangskolen vært ved et åbningsarrangement med deltagelse fra Kotka, Landskrona og Talsi. Skedsmo var gledet ud af samarbejdet.

I sin festtale mindedes borgmester Gunner Larsen lidt vemodigt Foreningen NORDENs blomstringstid i 1940'erne og 1950'erne, men understregede, at det på landsplan faldende medlemstal nok ikke mindst skyldes, at organisationen har haft så meget held med udbygningen af det nordiske samvirke, at den i nogen grad har overflødiggjort sig selv. I disse tider, hvor vi oversvømmes med internationale toner, bør vi imidlertid værne om den nordiske musik som dyrebart arvegods.

De mange musikalske indslag, der fulgte, fremførtes af sangere og musikere fra alle de deltagende lande. Selv om de praktisk talt udelukkende var amatører,

levede tonevældet i enkelte sublime øjeblikke næsten op til velkomstsangens ubeskedne slutningslinier:

*Vi håber, Bellman nikker ned til festen
og mumler: »Ja, det lyder ikke galt!
Hvis mit indtryk holder stik,
er det sfærernes musik,
som jeg fjernt fornemmer gennem forårsblæsten.«*

I forbindelse med de »Nordiske Dage« i 1994 – der bød på megen anden musik og sang end ovennævnte – blev der på Gunner Larsens initiativ indgået en formel venskabspakt mellem Glostrup, Kotka og Landskrona Kommuner ved underskrift af smukt udformede dokumenter. For første gang blev det hermed officielt fastslået, at venskabsbysamarbejdet ikke blot er et foreningsanliggende, men en reel forpligtelse for det offentlige til at virke for den snævrere mulige nordiske kontakt.

Vi vil herefter gå over til at fortælle lidt om hver enkelt venskabsby og bringe nogle glimt fra de mange års samarbejde.

Carl Michael Bellman

Landskrona – byen ved sundet

I december 1945 anmodede NORDENs hovedkontor de enkelte lokalforeninger om at oplyse, med hvilke byer i Norge og Sverige de kunne tænke sig at slutte venskabsforbindelse.

Glostrupafdelingen behandlede sagen på et bestyrelsesmøde den 14. januar 1946, hvor der var enighed om at se tiden lidt an, inden man foreslog nogen norsk venskabsby. Derimod var man ikke i tvivl om, at man som svensk venskabsby helst ville have den gamle købstad Trelleborg på Skånes sydkyst, 27 km sydøst for Malmø.

Da hovedkontoret imidlertid havde bedt om flere forslag, idet den foretrukne by jo kunne være optaget til anden side, foreslog man som nr. 2 Ystad, som nr. 3 Ängelholm og som nr. 4 Landskrona. Sidstnævnte forslag, der kom som rosinen i pølseenden, regnede man for urealistisk, idet Landskrona havde over dobbelt så mange indbyggere som Glostrup.

Vedtagelsen meddelte man hovedkontoret i et brev af 15. januar 1946, idet man udmalede visioner om den livlige og hjertelige kontakt, man formentlig kunne få med Trelleborg, der lå dejligt nær ved.

Allerede fire dage efter meddelte hovedkontoret imidlertid telefonisk, at de tre først foreslåede byer alle var optagne, så det var Landskrona, der blev Glostrups venskabsby.

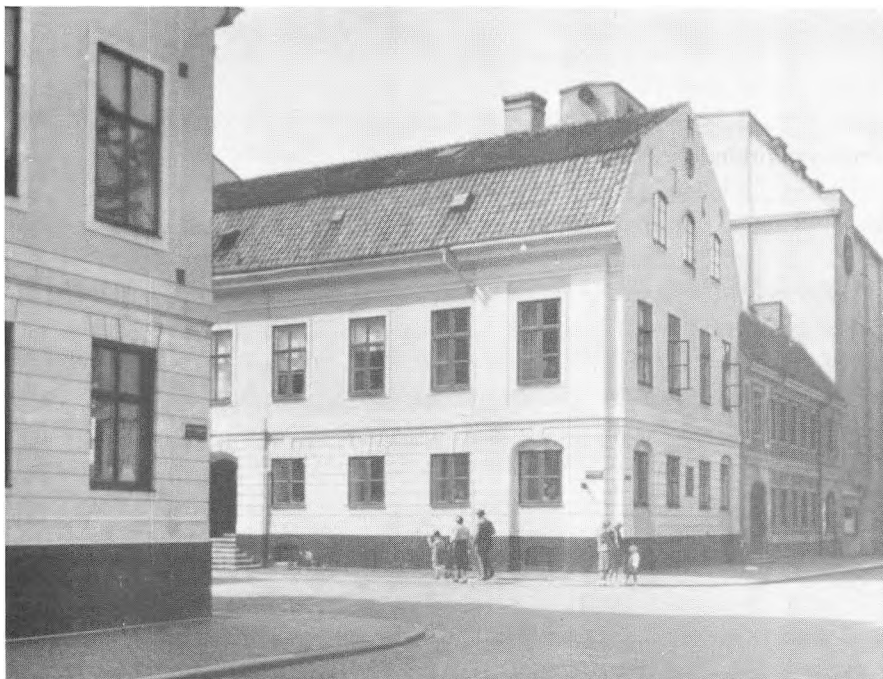
Som man ser, var det ret tilfældigt, at netop Landskrona og Glostrup blev venskabsbyer. Det havde intet at gøre med, at den varme telefonlinie mellem de to Bergsøefabrikker havde haft en vis betydning for den illegale flygningstrafik over sundet. I Glostrup var det antagelig kun yderst få, der havde det ringeste kendskab til denne detalje i besættelsestidens historie.

Ved et møde – en såkaldt grænsekonference – på Örenäs i Skåne den 6.-7. april 1946 mødte repræsentanter for de to NORDEN-bestyrelser for første gang hinanden. Fra Landskrona deltog bl.a. provst G. Herrlin og Landskrona Postens redaktør, Elsa Lindholm, begge svorne venner af Danmark. Glostrup var repræsenteret ved Johs. Christiansen og Valborg Møller.

Landskrona Postens referat af konferencen bragtes under overskriften: »Glostrup friar till Landskrona och får ja«.

Sådan kunne det jo også udtrykkes. Ægteskabet blev ganske lykkeligt uden nævneværdige komplikationer. Selvfølgelig kunne der af og til være små problemer, men der var ingen smækken med dørene og ingen højkrøstede skænderier.

I januar 1996 kan det bedagede brudepar fejre guldbryllup.

I denne gamle skolebygning – i dag domicil for Landskrona Posten – skrev Selma Lagerlöf de første kapitler af »Gösta Berlings Saga«. Foto o. 1960.

Selma og Tycho

Äntligen stod prästen på predikstolen.

Församlingens huvuden lyftes. Så, där var han ändå! Det skulle inte bli mässfall denna söndagen såsom den förra och många söndagar förut.

Forstod De det? Ved første gennemlæsning kan de indledende sætninger i »Gösta Berlings Saga« måske virke lidt gådefulde, men hurtigt bliver man helt oplugt af beretningen om den fordrukne præst, og bogen vinder i høj grad ved at blive læst på originalsproget.

Denne prægtige roman er skrevet i Landskrona, hvor Selma Lagerlöf var lærerinde ved den stedlige pigeskole, der havde til huse i en tidligere købmandsgård. Skolen lededes af de kirkelige myndigheder, der omhyggeligt tildækkede nogle store spejle, for at pigerne ikke skulle gå hen og blive forfængelige! Selma Lagerlöf beboede to loftsværelser i skolebygningen, og her skrev hun de første fem kapitler af den store roman, der skabte hendes berømmelse. En mindetavle på bygningen fortæller herom, for naturligvis værner Landskrona om den store dames minde.

Også Tycho Brahes minde holder man i ære, for selv om man må dele ham med Danmark, er hans navn uløseligt knyttet til Hven, der i dag er en naturskøn del af Landskrona Kommune.

Da venskabsforbindelsen med Landskrona blev indgået, begyndte man i Glostrup i al beskedenhed at føle sig en lille smule i familie med både Selma og Tycho.

Store visioner

Erik af Pommern havde store visioner. I 1410 grundlagde han et karmeliterkloster i Landskrona, tre år senere gav han byen dens første købstadsprivilegier, og i 1424 indviede han den nu nedrevne Sct. Hans's Kirke, der var omtrent så stor som domkirken i Lund. Ingen kunne være i tvivl om, at det var en betydningsfuld by, der var ved at rejse sig, hvor det lille fiskerleje Södra Säby havde ligget.

I kongens planer indgik kun i ringe grad militære overvejelser. Det var hansestæderne, han ville konkurrere med. I handelspolitisk henseende skulle Landskrona prøve at rive scepteret fra Lübeck og de andre pågående kræmmerbyer. Det kom dog snart til krigshandlinger, der nødvendiggjorde en vis befæstning af byen, men først en senere konge skulle få den idé at bygge et slot.

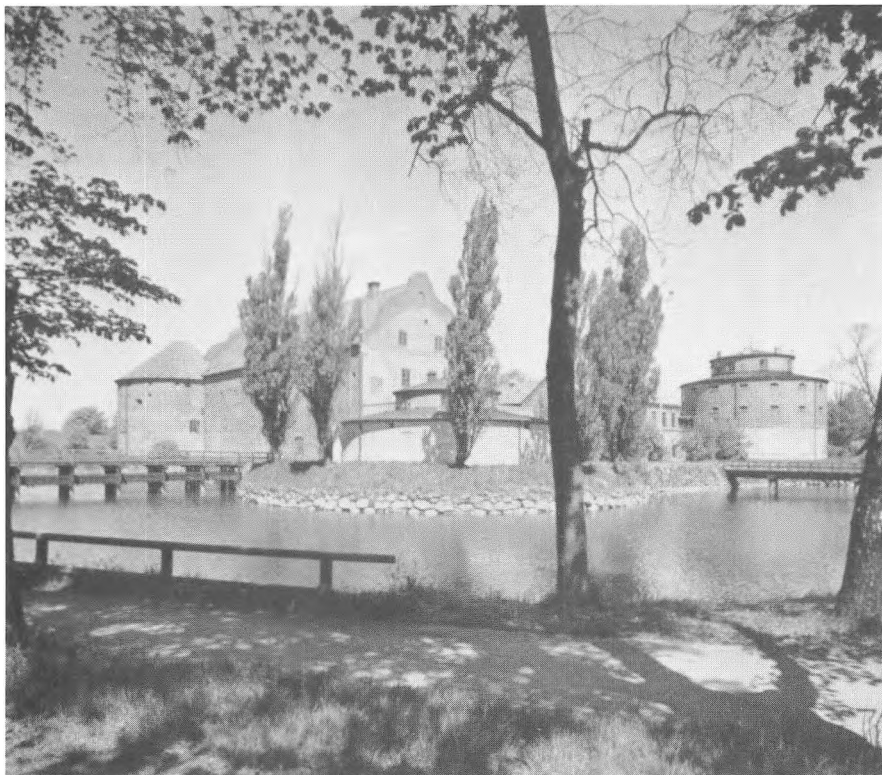
Fæstning, fængsel og fristed

De røde mure spejler sig i den idylliske voldgrav, og fuglene kvidrer i det vidtstrakte grønne område, der omgiver Landskronas prægtigste minde fra den danske tid – det bygningsværk, man efter temperament kan kalde Landskrona Slot eller Landskrona Citadel.

De oprindelige bygninger – en hovedfløj, tre lave længer og fire runde kanontårne – opførtes på initiativ af Christian III i 1549–59 nordvest for den daværende by. Grundstenen blev nedlagt af søhelten Peder Skram. Efter den svenske erobring forstærkedes befæstningen, navnlig efter hollandsk model, og først i 1870 blev slottet nedlagt som militært anlæg.

Forinden havde det imidlertid fået helt andre opgaver at løse. Allerede i slutningen af 1600-tallet lod man straffefanger pukle med hårdt arbejde på området, og senere blev de afløst af krigsfanger. I 1827 blev slottet fængsel for kriminelle, der var idømt livstidsstraf.

I nyere tid kunne politiske fanger ufrivilligt få husly bag murene. Således stiftede »Landskrona-Kuriren«s socialdemokratiske redaktør Pär Axelsson i flere perioder bekendtskab med slottets indre, første gang i 1902. Af og til kunne han høre pigestemmer i det fjerne, for netop i 1902 var der indrettet tvangsarbejdsanstalt for kvinder, navnlig gadens løse fugle. Opholdet under den strenge disci-

Slottet i Landskrona er malerisk, og dets historie er spændende. Foto o. 1960.

plin hjalp kun sjældent på moralen. De fleste af pigerne dukkede op igen. Rekord
den var 22 gange!

Helt frem til 1940 fungerede slottet som kvindefængsel, men under anden ver-
denskrig havde militæret brug for bygningerne, der i en årrække gjorde tjeneste
som flygtningecenter. Der kunne være op til 500 flygtninge samtidig. Sluttelig
var man dog nede på 20 flygtninge, og den 8. juni 1953 forlod de sidste af disse
slottet, som i de forløbne år havde givet over 22.000 flygtninge tag over hovedet.

I dag er der museum i en del af komplekset, der også rummer maleriske for-
samlingslokaler o.l. I en af bygningerne er der værksteder til håndværkere, der
arbejder efter gamle traditioner. Noget af fæstningsområdet er udlagt til hyggeli-
ge kolonihaver.

Landskrona Slot er et spændende udflugtsmål, og herligt afslappende er det at
slentre rundt på gange, volde og bastioner, medens man nikker til de græssende
får – og bare nyder tilværelsen.

»Borte med Blæsten«

I begyndelsen af 1500-tallet havde Landskrona ca. 1.750 indbyggere, men det svigtende sildefiskeri og de dansk-svenske krige medførte, at indbyggertallet i 1700 var faldet til 482. Efter at Sverige havde erobret de sydsvenske provinser, havde man planer om at gøre Landskrona til Skånes hovedstad og at opføre en helt ny fæstning, men tanken blev opgivet.

Omkring 1770 passerede indbyggertallet 2.000, men i den første halvdel af 1800-tallet stod byen nærmest i stampe, ikke mindst fordi byens garnison blev nedlagt. Først da jernbanen kom i 1865, fik handel, industri og søfart en opgangsperiode, der dog stilnede noget af efter 1920, da byen havde godt 20.000 indbyggere.

I de fleste danskes bevidsthed indtog Landskrona i tidligere tider en ret tilbagetrukket stilling. Kun de færreste besøgte den nogensinde. Det var lidt af en undtagelse, at Knud Lyhne Rahbek af og til forlod de lune stuer i Bakkehuset for at tage derover og købe handsker til sin kære Kamma.

Efter anden verdenskrig blev situationen pludselig en anden. Det danske rige fattedes penge, så der kunne slet ikke være tale om at vise de dyreste amerikanske film – og en af de allerdyreste var filmatiseringen af Margaret Mitchells roman »Borte med Blæsten«. Den svenske økonomi var derimod slet ikke så dårlig, og dette var baggrunden for, at uoverskuelige skarer af danske drog til Landskrona for at knuse en tåre over Scarlett O'Haras genvordigheder. Efter ubekræftede forlydender skal 350.000 danskere have set filmen derovre. Det var så vanskeligt at få biografbilletter, at mange landskronitter måtte ringe til billetkontoret i København for at komme i biffen i deres egen by.

»Borte med Blæsten« gjorde Landskrona så populær, at den i pressen ligefrem blev udnævnt til Københavns nyeste forstad.

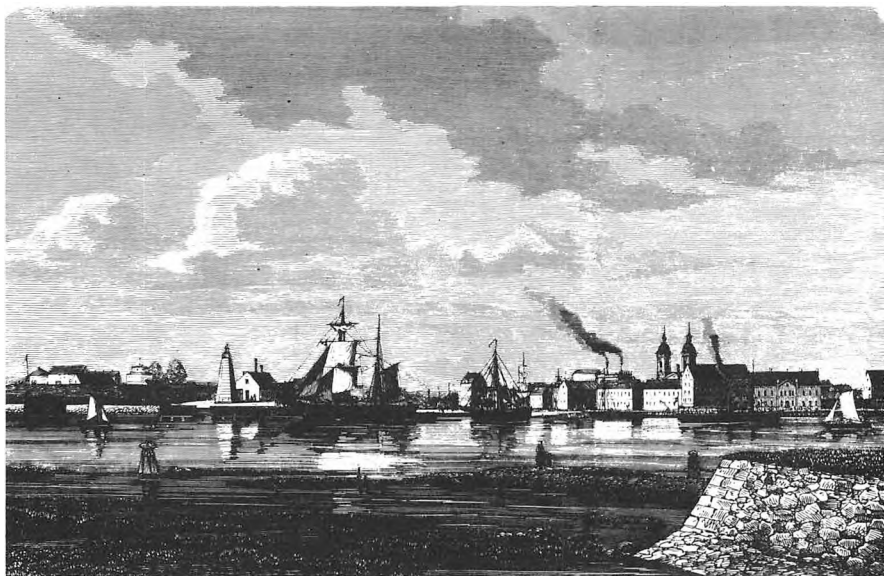
Landskrona i dag

Landskrona har betydelige industriområder, der fortrinsvis ligger i kommunens sydlige del.

Kommunen har nu ca. 36.000 indbyggere, som bystyret gør sit bedste for at give både kulturelle og sportslige oplevelser. Et af Sveriges største idrætsområder ligger ikke langt fra centrum.

Nordpå findes et udstrakt fritidsområde. Store rekreative arealer og kilometerlange badestrande hører til Landskronas lyksaligheder.

Af imponerende bygninger findes fra 1700-tallet Sofia Albertina Kirke (opkaldt efter Gustav III's søster), hvis altertavle er udført af Carl Bloch, og Adolf Fredriks Kaserne, hvori det fortræffelige Landskrona Museum er indrettet. Om-

Havnen i Landskrona i forrige århundrede. Træsnit fra »Nordiske Billeder«, bind 1, 1866.

kring Rådhusstorvet findes en del huse fra 1800-tallet, men stort set er Landskrona en helt moderne by. Gaderne afsluttes ofte med monumentale bygninger som f.eks. Landskrona Teater fra 1901, og bystyret har aldrig sparet på parker og anlæg.

Samarbejdet indledes

Så snart venskabsforbindelsen var sluttet, lagde de to NORDEN-foreninger sig i selen for at få samarbejdet i gang.

Allerede i maj 1946 aflagde Landskronaforeningens bestyrelse et vellykket besøg i Glostrup for at være med til at fejre årsdagen for befrielsen. Landskronaformanden, provst G. Herrlin, prædikede den 5. maj i Glostrup Kirke sammen med pastor Knud Langberg. I september var der genbesøg i Landskrona, hvor Ch. Nedermark og G. Herrlin prædikede i den lyse og smukke Sofia Albertina Kirke. I begge byer var der lagt et afvekslende program. Fra Landskrona var man således på en biltur, hvor man drak kaffe på »Spången«, kendt fra Edvard Persson-filmen »Landevejskroen«, og på Hotel Bristol i Landskrona holdt Johs. Christiansen en – som Landskrona Posten skrev – entusiastisk hyldningstale til Landskrona – »staden, där varje gata tycks sluta i en park«. Overflø-

dighedshornet i Landskronas byvåben opfattede han som et helt passende symbol på byen.

I vore dage er en rejse til Sverige ret ukompliceret, men sådan var det ikke dengang. Dels var der pastvang, og dels var den svenske valuta strengt rationeret. Foreningen måtte gennem Forstædernes Bank ansøge Nationalbanken om allernådigst at få bevilget 25 svenske kroner pr. næse. Det fik man!

I øvrigt bød året 1946 i Glostrup bl.a. på et foredrag ved NORDENs generalforsamling af Elsa Lindholm om Landskrona samt på fælles besøg af Landskrona allmänna Sångförening og Landskrona Husmodersforening i august. For værtskabet stod hhv. Glostrup Sangforening og Glostrup Husmoderforening. Naturligvis var der sange og taler i lange baner, men det mest forfriskende indslag var nok et besøg på Premier Is, hvor der var rigelige smagsprøver af produkterne. Fabrikken, der i november 1944 var blevet ødelagt af landsforrædere, var for længst i fuld drift igen.

At enkelte foreninger nu aktivt var gået ind i samarbejdet, var et godt varsel for fremtiden. Det var visselig ikke Foreningen NORDEN, der skulle lave det hele!

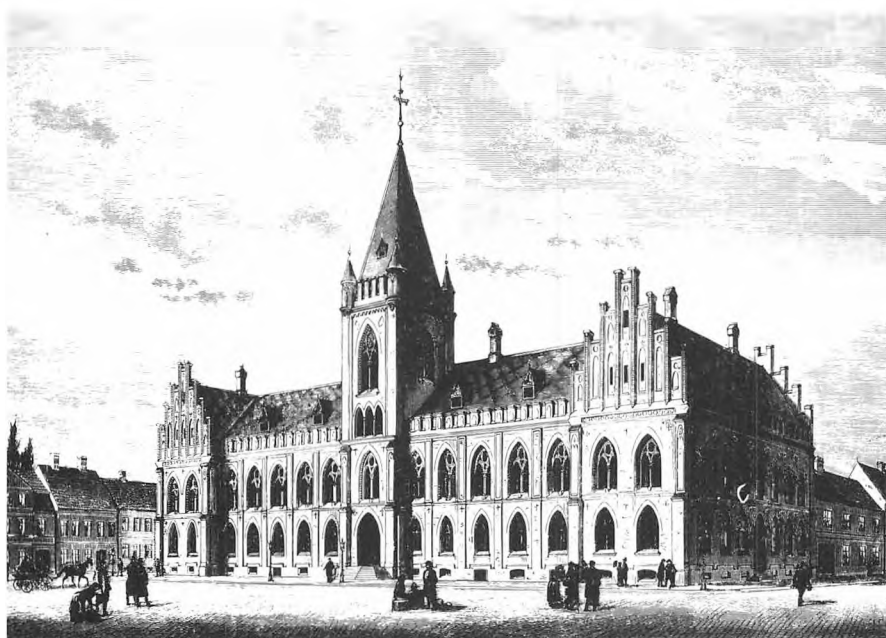
Sofia Albertina Kirke ligger lige ved havnen. Altertavlen er udført af Carl Bloch. Foto o. 1960.

Fra det gamle Landskrona. Uden synderlig risiko for at blive påkørt af biler kunne børnene lege midt på Prästgatan. Foto: Carl Christersson kort efter århundredskiftet.

Begyndervanskeligheder

Al begyndelse er svær, og på bestyrelsesmødet den 5. marts 1947 gav formanden udtryk for, at venskabsforbindelsen med Landskrona gik lidt trægt. Nu ville man gøre noget ekstraordinært for at få liv i kludene, og den 22. april havde man i Glostrup møde med 30 repræsentanter for foreningslivet for at vække disses interesse for at knytte kontakter med beslægtede foreninger i venskabsbyerne. Det var i første omgang Landskrona, der var i søgelyset, og på mødet talte byrådsmedlem, skorstensfejmester Harald Fredin, Landskrona, om sin by og dens venskabsforbindelser. Der var enighed om at nedsætte et venskabsbyudvalg med repræsentanter for en række foreninger. Dagen efter havde NORDEN generalforsamling, og her holdt Fredin et glimrende foredrag om »Sverige i dag«. Taleren roste sin partifælle Per Albin Hanssons politik under storkrigen, som Sverige lykkeligt var blevet forskånet for. Resultatet var imidlertid, at medens Europa sultede, var svenskerne langt mere optaget af at diskutere kildeskat og kafferationering. Offerviljen var der dog intet i vejen med; en gang havde Landskrona indsamlet det dengang betydelige beløb af 60.000 kr. til Europahjælpen. Hver arbejder gav en dagløn.

Rådhuset i Landskrona blev i 1882-84 opført af den danske arkitekt Ove Petersen, der også var en af arkitekterne bag Det kgl. Teater i København. Træsnit efter tegning af C. Thonning, udført inden bygningen var færdig. Illustreret Tidende 7/1 1883.

Trods Johs. Christiansens pessimisme var der dog et vist samarbejde i 1947. I juni afholdtes en sportsuge i Glostrup med rekorddeltagelse af ca. 100 idrætsfolk fra Landskrona, og senere på året aflagde sangforeningen og husmoderforeningen genvisit hos svenskerne.

I september 1947 fik venskabsforbindelsen så sit officielle stempel, da fem ledende kommunalfolk fra Glostrup besøgte venskabsbyen, der præsenterede sig i sin smukkeste sensommerdragt. På rådhuset blev de modtaget med en velkomsttale af borgmester (i Sverige: stadsfullmäktiges ordförande) Karl J. Nilsson, der var medlem af den svenske rigsdag. Gæsterne fik Landskrona at se fra søsiden, idet sejlturen begyndte i Nyhamn, der trods navnet er havneområdets ældste del, og også slottet fik man forevist, skønt det stadig fungerede som flygtningecenter. Svenskerne var lidt forbavsede over, at Glostrup Sogneråd kun havde 11 medlemmer; i Sverige er kommunalbestyrelserne langt større.

Den 25. og 26. oktober 1947 havde man inviteret Landskronaforeningen på besøg i Glostrup. Man havde ventet betydelig deltagelse, men der kom kun 11, og det var hovedsageligt bestyrelsesmedlemmer. Det kneb med at få »manden på gulvet« i tale.

I de følgende år udviklede kontakten mellem de to byer sig imidlertid ganske fortræffeligt. I stadig stigende antal meldte Glostrupforeningerne sig på banen og indledte samarbejde med broder- og søsterforeninger hinsides sundet. Alting forløb så tilfredsstillende, at Johs. Christiansen på generalforsamlingen i 1953 ligefrem kunne betegne samarbejdet med Landskrona som imponerende.

Vi befinder os foran Landskrona Rådhus den 27. august 1950. Efter at have budt de mange danske gæster velkommen hilser den svenske NORDEN-formand, William Gripmark, på Johs. Christiansen, der om lidt vil takke for de smukke ord og overrække en flot buket nelliker i de danske farver.

En højtidsdag

Havde der fra dansk side været enkelte kritiske røster om manglende svensk interesse for samarbejdet, blev de helt bortvejret, da Landskrona den 27. august 1950 beredte deltagerne i et NORDEN-besøg en helt overvældende modtagelse.

Ikke mindre end 160 feststemte glostrupper var ombord, da det gode skib S/S »Turisten« stævnede mod den svenske kyst. Om natten havde det tordnet og regnet, men nu var vejret pragtfuldt. Da skibet passerede lystbådehavnen, stemte Glostrup Harmoniorkester, der var medarrangør, i med »Københavnermarch«. Tonerne nåede ikke ind til kajen, hvor Landskrona Blåsorkester stod opstillet,

men da »Turisten« nærmede sig, spillede også det svenske orkester op med »Københavnermarch«. Der var ingen forudgående aftale mellem orkestrene om repertoire, så når de tilfældigvis spillede det samme, havde venskabsbyerne virkelig »fundet melodien«.

Den ældste danske deltager var en omtrent 80-årig dame, den yngste en lille dreng på et år. Det var formanden og fru Else, der medbragte deres søn Carsten – i dag en velmeriteret advokat, der i en årrække var et energisk medlem af Glostrupforeningens bestyrelse.

Hele Landskrona var flagsmykket, og masser af svenskere var på benene. Med faner og de to orkestre i spidsen marcherede man til Rådhusstorvet, der var helt omkranset af svenske og danske flag. Her bød den svenske NORDEN-formand, borgmästare (svarende til en dansk dommer) William Gripmark velkommen. »Der var en tid, da vi frygtede en dansk landgang på vor kyst,« udtalte han, »men i dag er vi henrykte for at se jer.«

Deltagerne deltes i to grupper, der skiftevis besøgte Landskrona Slot, der som flygtningecenter normalt var utilgængeligt, og deltog i en dejlig busrundtur gennem byen og dens opland.

Grupperne samledes ved det flagsmykkede Øresundsværft, hvis talstærke mandskor bragte gæsterne en velklingende hilsen. I den store spisesal indtog man de medbragte danske klemmer og svensk kaffe. Bordene var overdådigt smykkede med røde og hvide georginer fra Weibullsholm, det kendte vækstforædlingscenter.

Med en halv snes sagkyndige guider – værftets ingeniører og tjenestemænd – brugte man en times tid til at bese den vældige virksomhed, og så deltes gæsterne igen i grupper. Nogle tog til Weibullsholm med de vidunderlige blomstermarker, andre besøgte kolonihaveområdet ved slottet (i Sverige er kolonihavebevægelsen uhyre udbredt), og atter andre fik en frisk dukkert eller tog på museumsbesøg.

Kl. 15.30 var der friluftskoncert i Wrangelska Parken. Foruden Glostrup Harmoniorkester hørte man et lokalt orkester, og naturligvis blev der sagt mange kloge ord. På Landskrona Kommunes vegne fremhævede viceborgmester, redaktør Per Leech, at besøget var en højtidsdag for Landskrona, der ikke havde set så mange glade danskere, siden de danske flygtninge i maj 1945 forlod byen for at gense deres befriede fædreland.

Atter måtte harmoniorkesteret trave i spidsen, nu mod Strandpavillonen, hvor man spiste og sang og lyttede til taler og musik. Fra dansk side talte sognerådsformand Vald. Hansen og – naturligvis – Johs. Christiansen. Den tidligere svenske NORDEN-formand, provst G. Herrlin, svang sig op til de store oratoriske højder, da han boltrede sig i citater af H. C. Andersen og Kai Hoffmann.

*Et festligt butiksmiljø fra Landskrona omkring 1915. Hjørnet af Rådhusortet og Gamla Kyrkogatan.
Foto: Anton Hagman.*

Og for sidste gang måtte de trætte danske musikere hanke op i de blanke instrumenter og føre an. Nu gjaldt det hjemturen. Hundredvis af svenskere vinke-
de farvel, da S/S »Turisten« i tusmørket gled ud fra kajen.

Hele arrangementet var fremragende gennemført, og den hjertelighed og sym-
pati, der strømmede danskerne i møde, gjorde dagen uforglemmelig. Svenskerne
havde vist, at de kunne!

Da man ventede på skib

Et traditionelt indslag i årets program var normalt en udflugt til Skåne – un-
dertiden også til Halland. Det plejede at være en dejlig oplevelse, og det var ud-
flugten den 23. maj 1954 for så vidt også. Kun efterspillet var mindre behageligt.

Der var ikke mindre end 160 deltagere, som efter en upåklagelig sejltur til
Landskrona entrede de ventende busser og kørte de godt 50 km til Höör, på hvis
gæstgivergård man spiste den medbragte mad. Der fortsattes til Ringsjön, hvor
man besøgte Bosjöklöster, en gang Corfitz Ulfeldts residens. Næste stop var Lund,

hvor domkirken og Kulturhistoriska Museet stod på programmet, og hvor dagens hovedmåltid blev indtaget i Lunds Studentkårs Konviktorium (dvs. spisesal).

I højt humør kom man om aftenen tilbage til Landskrona, hvorfra skibet skulle afgå kl. 22. Forberedelsen havde været tiptop, og turen var gået fint. Alle glædede sig til at slappe af på de vuggende bølger.

I to stive klokketimer måtte man vente på skib. Det var Dampskibsselskabet »Sundfarten«, man havde entreret med, og forholdene viste sig at være helt kaotiske. Det ene af rederiets to skibe, »Gay Viking«, blev først på aftenen tilbageholdt af det svenske politi, fordi det var synkefærdigt efter at have taget 150 passagerer mere med end tilladt. Det skib, NORDENs medlemmer skulle med, hed »Lysekil«, og det dukkede først op henad midnat, uden at det var muligt at få nogen forklaring på forsinkelsen.

På den øde kaj var der hverken læskure eller bænke, toiletforholdene var helt elendige, der var ingen adgang til telefon – og på dette tidspunkt af døgnet var det hundekoldt. Det var derfor 160 forkomne og tænderklaprende NORDEN-medlemmer, der omsider kom ombord.

Rasende forlangte Johs. Christiansen at komme til at tale med kaptajnen, men han sov, blev der sagt. Først et godt stykke ude på Øresund dukkede den søvndrukne skibsfører op, og Christiansen forlangte da at komme til at tale med en af rederne, direktør Foldschack, der – som det i mellemtiden var sivet ud – befandt sig ombord. Langt om længe kom også han til stede, men han syntes slet ikke, at der var noget at bebrejde »Sundfarten«. Slet ikke!

Da skibet nåede København, var alle offentlige trafikmidler for længst indstillet, og NORDEN måtte leje fire DSB-busser for at få de mildest talt misfornøjede deltagere til Glostrup.

Episoden blev fyldigt omtalt i flere hovedstadsblade, der nævnte, at Johs. Christiansen ville rejse sag mod rederiet med krav om erstatning. Dette viste sig at være unødvendigt. Et enkelt brev fra foreningens advokat, landsretssagfører Frode Viltoft, var nok. Uden diskussion godtgjorde rederiet udgiften til leje af DSB-busserne, 300 kr., hvorefter foreningen lod sagen falde, da Sverigesturen nu gav overskud.

Fra et NORDEN-besøg i Landskrona i april 1985. Der spises frokost i den maleriske kælder under den gamle skolebygning, hvor Selma Lagerlöf var lærer i slutningen af forrige århundrede. Bygningen er nu sæde for Landskrona Posten – en avis, der i årenes løb har skrevet overordentlig positivt om venskabsforbindelsen med Glostrup.

NORDEN-formand Gunner Larsen ses mellem formanden for NORDEN i Landskrona, turistchef Doris Hydbom, og forstander Ursula Olsen.

Foto: Anders Hilding.

Spredte glimt

Mellem de to NORDEN-foreninger blev kontakten stadig hjerteligere, og delegationer fra de to kommunalbestyrelser udvekslede erfaringer ved gensidige besøg. Ved indvielsen af kommunale nyanlæg blev det reglen, at venskabsbyen var repræsenteret.

Hjemmeværnene fra de to byer havde jævnlige fællestævner med spændende konkurrencer, hvor svenskerne oftest løb med præmierne, og ved talrige lejligheder var der kontakt mellem idrætsforeninger. Sang og musik var et oplagt felt for samarbejde (Glostrup Sangforening og Glostrup Harmoniorkester var særdeles aktive), og en række mere specielle foreninger fandt sammen – lad os nævne bridgeklubber, skakklubber og rotaryforeninger. Spejderorganisationer og andre ungdomsforeninger havde stor glæde af samarbejdet over sundet, og da

Odd-Fellow-Logen »Christian X« (ved hvis stiftelse Johs. Christiansen havde været en hovedkraft) besøgte Landskrona i 1952, konstaterede man, at en tilsvarende Landskrona-loge hed »Urania« – Tycho Brahes ånd svævede over vandene.

Særlig store festligheder fandt sted i forbindelse med Landskronas 550 års by-jubilæum i 1963 – hele 45 begivenhedsrige dage, hvor alle jubilarens venskabsbyer selvsagt var i ilden. I samarbejde med organisationen »Dansk Kunsthåndværk« blev der opført et dansk typehus, monteret med møbler og kunstgenstande efter alle kunstens regler – et propaganda-fremstød for dansk bygnings- og kunsthåndværk. I juli afholdtes en dansk uge med skuespillerinden Lulu Ziegler som kunstnerisk leder, og i august var Landskrona rammen om den første nordiske jazzfestival i kæmpeformat.

At Glostrup var repræsenteret ved NORDENs Landskronaafdelings 25 års jubilæum i 1965, var lige så selvfølgelig, som at repræsentanter for Landskrona deltog i festlighederne omkring Glostrups 800 års jubilæum i 1991.

»Hvordan gør I hos jer?« Landskronas og Glostrups fritidskonsulenter drøfter i 1980 fælles problemer. Billedet er taget foran den imponerende Adolf Fredriks Kaserne, det nuværende Landskrona Museum. Som det ses, er Glostrups fritidskonsulent den senere borgmester Gunner Larsen.

*Europas midtpunkt – det er her! I 1988 markerede Landskrona sit 575 års byjubileum med afsløringen af denne blyant.
Foto: Jens K. L. Jørgensen.*

Et skjold og en blyant

Den 27. september 1976 indviede Landskrona et nyt, flot rådhus. Glostrup Kommune var naturligvis på pletten og skænkede – ligesom de øvrige venskabsbyer – en fornem metaludgave af sit våbenskjold til udsmykning af bygningen.

I 1988 fejrede Landskrona med passende festivitas sit 575 års byjubileum. Som et varigt minde blev der afsløret en yderst særpræget skulptur – en gul kæmpeblyant, der viser, at Landskrona ligger akkurat midt i Europa – med samme afstand til Spitzbergen i nord, Astrakhan i sydøst og Kap San Vicente i sydvest. Iført en til lejligheden komponeret trøje, der klædte ham henrivende, deltog borgmester Gunner Larsen i afsløringen på lige fod med borgmestrene fra de andre venskabsbyer.

Ganske vist hævdes det, at også enkelte andre svenske byer skal have fundet ud af, at de ligger midt i Europa, men det bliver ideen vel ikke ringere af. Og tænk, om et kvikt hoved kunne bevise, at Glostrup er verdens absolutte midtpunkt! En relevant skulptur kunne i så fald forestille selve jordkloden, som jo i skikkelse af en globus (globe) er hovedmotivet i byvåbenet.

På Uranienborgs volde har medlemmer af NORDEN den 2. juni 1991 lejret sig i det skønne sommervej. Der lyttes til denne bogs forfatter, der fortæller om Tycho Brahe, hvis statue synes at vokse op af talerens hoved.
Foto: Jens K. L. Jørgensen.

Besøg hos Tycho

Med pibekrave om halsen og blikket vendt mod himlen står han på sin sokkel som en kæmpemagnet, der tiltrækker besøgende fra hele verden. Landskrona har ikke ligefrem storhedsvanvid over Tycho Brahe, men man er stolt over hans tilknytning til den lille, naturskønne ø, der har hørt til kommunen siden 1959.

Allerede i maj 1946 havde Foreningen NORDEN sin første udflugt til Hven, og siden er man vendt tilbage gang på gang. Også ved mange officielle besøg i Landskrona er en sejltur til øen et obligatorisk indslag.

Senest havde foreningen en sommerudflugt til stedet den 2. juni 1991 – i Glostrups jubilæumsår. For 3.300 kr. havde man chartret M/S »Peder Wessel«, der kastede los fra Kalkbrænderihavnen og i det fine vejr førte selskabet til Kyrkbackens havn, hvor middelalderkirken Sct. Ib tegnede sig mod sommerhimlen.

Med traktortrukken vogn nåede man frem til øens centrum, hvor man tæt ved museet lejrede sig på de grønne skråninger, der markerer det forsvundne Uranienborgs beliggenhed, og her lod man den medbragte mad vederfares retfærdighed. Ivar Johannssons statue fra 1946 vakte opmærksomhed, og ingen bestred rigtigheden af dens indskrift, hentet fra Stjerneborg: »Hverken magt eller rigdom, kun kunstens og videnskabens kraft består«.

Der blev fortalt om Tycho Brahe og hans indsats, om hans uhyre viden, hans stridbarhed, hans afhuggede næse, hans hårdhed mod bønderne – og hans opførelse af Uranienborg og Stjerneborg.

Man dvælede mest ved hans positive sider, og da man nåede til sidste vers i den omdelte sang, skrålede man i vilden sky:

*Gamle Tycho! Lys og skygge
samler sig omkring dit navn,
men vi vil dit ry besmykke:
du var stor og gjorde gavn.
Om din pande vil vi slynge
vor beundrings laurbærgren.
Vi fra Glostrup kom i klynge
for at gæste dig på Hven.*

Utvivlsomt vil langt ud i fremtiden mange flere komme strømmende fra Glostrup til den eventyrlige ø i sundet.

*Restaurant »Tycho Brahe« var et velvalgt sted til en middag for NORDEN-gæster fra Glostrup den 30. januar 1994. Den altid gæstfri Landskrona Kommune var vært.
Foto: Jens K. L. Jørgensen.*

Middag hos Tycho

En tur til den svenske venskabsby den 30. januar 1994 havde også lidt med Tycho Brahe at gøre. Det var nemlig navnet på den restaurant, hvor man spiste middag. Landskrona Kommune var gavmild vært, og man ville såmænd gerne have hygget sig lidt længere på astronom-restauranten, men man skulle videre til det velindrettede Landskrona Museum, hvor den stedlige NORDEN-afdeling sammen med Landskrona Kulturnämnd havde arrangeret en »Nordisk søndag«. Deltagerne fra Glostrup følte sig nærmest som hædersgæster, da de indtog reserverede pladser i foredragssalen, hvor historikeren Åke Jönsson, der har udgivet fornemme værker om Landskrona, meget levende fortalte om byen under dansk herredømme. Der var nordisk underholdning, og alle kunne købe noget så herligt som dansk smørrebrød m.m. Fint nordisk samarbejde!

Selma i Glostrup

Foreningens foredragsaften på Glostrup Bibliotek den 13. marts 1994 handlede ikke om Landskrona – og gjorde det alligevel. Den ansete litteraturhistoriker, dr. phil. Henrik Wivel talte om Selma Lagerlöf, hvis ophold i venskabsbyen naturligvis blev strejft, men for de fleste af de tilstedeværende var dette en mindre væsentlig detalje. Jens K. L. Jørgensen havde nemlig taget initiativet til, at medlemmer fra en række andre NORDEN-afdelinger var inviteret med, og mange var kommet. Landskrona var dog i høj grad i fokus, idet Landskrona Museum – der naturligvis hæger om den store Selmas minde – havde udlånt en fin plancheudstilling om hendes Landskronatid. Udstillingen kunne ses på biblioteket i dagene omkring arrangementet.

I sit livlige foredrag manede Wivel Selma Lagerlöf op af graven og fik hende næsten til at svæve lyslevende rundt mellem bordene.

En NORDEN-formand fylder år. Da borgmester Gunner Larsen den 30. marts 1988 rundede de halvtreds, manglede det nordiske indslag ikke. Her gratulerer Landskronas borgmester (stadsfullmäktiges ordförande) Evert Persson.
Foto: Ole Kristensen.

At Landskrona Posten, der i årenes løb har skrevet uhyre positivt om Glostrup-Landskrona-forbindelserne, i dag har domicil i den skolebygning, hvor den berømteste lærer hed Selma Lagerlöf, var særlig spændende for glostrupperne. Skolen kunne de naturligvis se på plancherne.

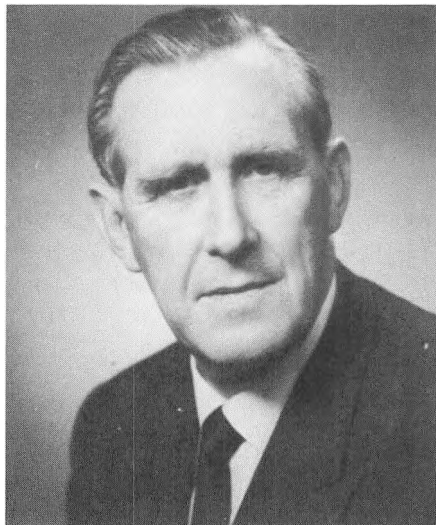
- - -

En aktuel understregning af den svenske interesse for samarbejdet fik man den 12. februar 1995, da Glostrupforeningen havde besøg af ikke mindre end 38 gæster fra søsterforeningen i Landskrona. Programmet bød på Gurli Søbys Glostrupfilm samt et livligt foredrag af Ejvind Tofte om Glostrup i historisk perspektiv – og en lille rundtur i byen blev der også tid til. Gæsterne var henrykte for den hjertelige modtagelse.

- - -

Både Glostrup Kommune og Foreningen NORDEN venter sig meget af de kommende års samarbejde med Landskrona. Hidtil har det stort set været en succes. Mange dansk/svenske venskaber er sluttet, utallige foreningskontakter har der været – og i Glostrup har mange lært at nynne med på Chr. Richardts linier:

*Svensken er os god,
med ham vi blanded' Blod;
Sverrig har vi kært,
thi længe har vi lært:
For »sanning och rätt«
bliver Armen ikke træt,
og Hjertet har Brodersind mod Danmark.*

*Ordfører (borgmester) Trygve Amundsen tog initiativet til stiftelse af en NORDEN-afdeling i Lillestrøm. Han sørgede for, at byen var flag-smykket, da de danske gæster ankom.
Foto: Oscar Pedersen.*

Lillestrøm – byen ved elven

Efter at der var etableret kontakt med Landskrona, svævede man i Glostrup længe i uvished om, hvilken norsk venskabsby man ville få. Initiativet lå hos landsforeningen. Spændingen blev udløst, da hovedkontoret den 10. februar 1947 tilskrev Johs. Christiansen om, at Lillestrøm Kommunalbestyrelse havde vedtaget, at man gerne ville have Glostrup og Landskrona som venskabsbyer. Da der endnu ikke eksisterede nogen NORDEN-forening i Lillestrøm, ville kommunen sætte sig i spidsen for bestræbelser for at få en sådan afdeling stiftet.

På foranledning af ordfører (svarende til borgmester) Trygve Amundsen afholdtes derefter i Lillestrøm Kinoteater et stort propagandamøde den 28. april 1947. Gennem den norske hovedforening var formændene for både kommunalbestyrelserne og NORDEN-afdelingerne i Glostrup og Landskrona blevet indbudt til at komme til stede. Sognerådsformand Vald. Hansen tog af sted sammen med Johs. Christiansen.

Mødet blev for så vidt en succes med hele 900 deltagere, men det var lidt pinligt, at den eneste svenske repræsentant, redaktør Elsa Lindholm fra NORDEN i Landskrona, i sidste øjeblik måtte sende afbud. Landskrona bystyre havde åbenbart ikke tænkt sig at deltage.

Nordmændene havde ellers sat alle sejl til for at gøre sammenkomsten så festlig som muligt. I lokalpressen havde Trygve Amundsen i et opråb, »Til Lille-

strøm befolkning«, anmodet beboerne om at gøre en indsats for, at byen kunne præsentere sig fra sin smukkeste side. »Sett i gang våroppyddingen så snart som mulig og ta bort søppehauger og papir som skjemmer ut sine eiendommer,« skrev han og anmodede om, at alle, der ejede et flag, lod det gå til vejrs til ære for gæsterne. De to herrer fra Glostrup måtte da få hjertebanken ved at se en hel by flagsmykket for deres skyld.

Sammenkomsten i biografen var annonceret som et festmøde, »men den ble noe mer – noe meget mer værdifullt enn det,« skrev bladet Akershus. »Den ble et vitnesbyrd, en sterk og opphøyd, levende og vakker manifestasjon av den samhörighet med våre naboland vi følte under krigen.«

Omkring mødet var lagt en festlig ramme med sang og musik samt opførelse af Wessels »Smeden og Bageren« og scener af Ibsens »Peer Gynt«.

Vald. Hansen og Johs. Christiansen holdt korte taler og overrakte små gaver, hvorefter nationalsangene blev afsunget, også den svenske. Ja, man havde skam ikke glemt den fraværende venskabsby, som man under mødet sendte en telegrafisk hilsen med ønsket om godt samarbejde.

I en pause blev der uddelt indmeldelsesblanketter til den påtænkte lokalafdeling af NORDEN, og da mange meldte sig ind på stedet, var afdelingen en kendsgerning. Man kan sige, at de to danske gæster havde stået fadder til den nyfødte forening.

En savværksby

Før 1947 var der næppe mange i Glostrup, som overhovedet havde hørt om Lillestrøm. At byen har Norges trediestørste jernbanestation, var en overraskelse for de fleste, men de første besøgende fra Glostrup opdagede straks, at Lillestrøm er et trafikknudepunkt af rang. Tager man toget fra Oslo til Nordnorge eller Sverige, kommer man altid gennem Lillestrøm, der ligger godt 20 km fra hovedstaden.

Byens historie går ikke langt tilbage i tiden.

I et ret øde område, hvor kun nogle husmænd fristede en nøjsom tilværelse, begyndte Lillestrøm at vokse op i midten af forrige århundrede. Flere forhold gjorde sig gældende. I 1854 blev jernbanen mellem Kristiania (nu Oslo) og Eidsvoll åbnet, hvorved Lillestrøm blev en af Norges første stationsbyer. Og i 1860 blev det fri næring at drive savværker – noget, der hidtil havde krævet privilegium (de folk, der nød godt af disse privilegier, kaldte man hånligt »plankeadelen«). Samtidig gik man i vid udstrækning over til at anvende dampmaskiner i savværkerne, medens vandkraft hidtil havde været den eneste tilladte kraftkilde. Nu var man altså ikke direkte afhængig af elvene og deres vandfald, men kunne bygge savværker, hvor det af hensyn til transportforholdene var mest

Et motiv (Voldgata) fra Lillestrøm omkring århundredskiftet.

praktisk – og et sådant sted var Lillestrøm. Når tømmeret kom flydende på Nit-elven, som løber gennem byen, var det en let sag at trække det op til behandling på de 7–8 dampværker, der hurtigt rejste sig. Jernbanen sørgede for den videre transport, og tilmed var Lillestrøm i 1862 blevet udgangspunkt for banen til Kongsvinger. Trælastkonjunkturerne var gode dengang, så der kom hurtigt gang i produktionen.

I tilknytning til savværkerne blev der opført arbejderboliger – i 1865 fandtes der således 11 store barakker med 43 små, overbefolkede lejligheder. Den rå, fugtige luft ved elven var usund, og smitsomme sygdomme havde let spil. Helbredstilstanden hos de fattige arbejdere og deres familier var gennemgående ringe. Den stedlige læge mente, at maden ikke var tilstrækkelig rig på næringsstoffer (og det var nok konens skyld, skrev han), og desuden blev der drukket alt for megen kaffe og – hvad der var værre – bajersk øl!

Lønnen var elendig, og den første arbejdskonflikt opstod allerede i 1872. Det skete rent spontant, for der var endnu hverken fagforening eller organiseret arbejderbevægelse. Men aktionen hjalp, og der kom lidt mere i lønningsposen.

Lillestrøms historie er i høj grad beretningen om disse savværker, der var grundlaget for byens eksistens.

Kongen på flugt

Den anden verdenskrig blev en bevæget tid for Lillestrøm, der havde en udsat beliggenhed, fordi et oplagt bombemål lå lige nord for byen. Det var den militære Kjeller Lufthavn, der senere er blevet særlig kendt som hjemsted for det norske Institut for Atomenergi.

Allerede den 9. april 1940 om morgenen blev lufthavnen angrebet. De tyske bombemaskiner dukkede op ved 7-tiden, og i omtrent halvanden time regnede bomberne ned. Lufthavnens besætning, der var udrustet med håbløst forældede våben, kunne intet stille op. En række af lufthavnens bygninger blev ødelagt, og flere bomber ramte selve flyvepladsen og gjorde den ubrugelig.

I Lillestrøm blev enkelte huse let beskadigede, men åbenbart koncentrerede tyskerne sig helt om lufthavnen og lod jernbanestationen og banelinien være i fred.

Den norske kongefamilie var på flugt og befandt sig sammen med regeringen og mange af Stortingets medlemmer i et særtog med kurs mod Hamar. De kom til Lillestrøm nogenlunde samtidig med, at luftangrebet satte ind, og måtte søge tilflugt i en fodgængertunnel ved jernbanestationen.

Samme dag begyndte man at evakuere Lillestrøm, og dagen efter lå byen næsten øde hen.

Lidt efter lidt vendte indbyggerne dog hjem, og den 12. april kom de første tyske soldater til Lillestrøm, hvor de beslaglagde nogle ejendomme, og til Kjeller, hvor de afvæbnede de norske soldater. En overgang var der hele 3.000 tyske militærpersoner i Lillestrøm, der blev gennemgangsstation for tyske troppetransporter mod fronten i Nordnorge, hvor den norske hær en tid holdt stand.

*De første tyske tropper marcherer ind i Lillestrøm den 12. april 1940.
Foto: Bernt Bryde.*

En række anlægs- og befæstningsarbejder, som tyskerne satte i gang, navnlig i Kjeller, afskaffede snart al arbejdsløshed, og savværkerne, der nu delvis var el-drevne, arbejdede på højtryk. Da tyskerne ikke i længden kunne få frivillig arbejdskraft i tilstrækkeligt omfang, gik de over til at tvangsudskrive arbejdere, fortrinsvis til anlæg i Nordnorge. I Lillestrøm omfattede tvangsudskrivningen ca. 60 mand.

I efteråret 1941 begyndte mangelen på fødevarer at gøre sig gældende, og i foråret 1942 åbnede Røde Kors en såkaldt »suppestasjon«, hvor man for en billig penge kunne købe sig en portion havresuppe. Afsætningen var stor, for efterhånden var der mangel på alting. Selv kartofler var det vanskeligt at få.

Et motiv fra Lillestrøm efter det engelske bombeangreb den 29. april 1944. Foto: Trygve Larsen.

I Lillestrøm var man ikke i tvivl om, at de allierede før eller senere ville angribe den tyskbesatte lufthavn. Den 18. november 1943 angreb et stort antal amerikanske fly, og natten til den 29. april 1944 var det englændernes tur til at bombardere lufthavnen, hvis virke var udvidet med produktion af flyvemaskinemotorer i stor stil. Navnlig det sidste angreb gik hårdt ud over Lillestrøm, hvor en halv snes mennesker blev dræbt, medens mange blev sårede eller mistede deres hjem. Dette skyldtes bl.a., at tyskerne flere steder i byen havde opstillet tanks, hvorfra de beskød de engelske fly, som naturligvis svarede igen med bomber.

Modstandsbevægelsen var godt organiseret i Lillestrøm. Dens primære opgave skulle være at angribe og besætte Kjeller Flyveplads, hvis det i krigens slutfase kom til kamphandlinger, men et par gange lykkedes det tyskerne at rulle grupperne op og foretage arrestationer. Et par større sabotagehandlinger blev foretaget af den kommunistiske gren af modstandsbevægelsen.

En del af fagbevægelsen var gået under jorden. En af lederne var telegrauffuldmægtig Arne Strøm, som allerede er nævnt i denne bog. Hans illegale arbejde førte til, at han blev forflyttet til Notodden, og at han i 1943 blev arresteret.

Quislings parti, Nasjonal Samling, der krigen igennem havde gjort sit bedste for at hjælpe tyskerne, var i fuld opløsning, da værnemagten kapitulerede den 7. maj 1945. Magtskiftet kunne derfor foregå uden blodsudgydelse.

I september 1945 blev der afholdt nyvalg til Stortinget. For kandidaterne var det en stor fordel, hvis de havde deltaget i modstandskampen. Telegrauffuldmægtig Arne Strøm, hvis indsats var velkendt, blev i Lillestrøm valgt med et stort stemmetal.

Udsigt over byen

Fra fjeldskråningerne vest for Lillestrøm har man en glimrende udsigt over byen, der i dag rummer en række driftige industrivirksomheder. Kendt videnom er Lillestrøms produktion af ski, kælke, sparkstøttinger og lignende sportsartikler af træ. Boligkvartererne består hovedsageligt af enfamiliehuse i festlige farver med småhaver foran, men også mange etageejendomme er skudt op siden krigen. I 1969 havde Lillestrøm ca. 11.000 indbyggere.

På Nitelvens blinkende vand skimter man tømmerfløterne, der balancerer på de flydende træstammer og behændigt manøvrerer dem hen til det savværk, hvis mærke de bærer.

Og er det søndag, hører man klokkeklangen fra Lillestrøms moderne kirke, der i korrundingen er smykket med et særpræget Kristusbillede af en af Norges største malere, Henrik Sørensen (1882–1962), der kom til Lillestrøm som 12-årig og bl. a. var uddannet på Kristian Zahrtmanns malerskole i København.

En fin start

Den strålende optakt til Lillestrøms samarbejde med venskabsbyerne, som festen den 28. april 1947 havde været, var symptomatisk. Det var *kommunen*, der havde knyttet forbindelsen med Glostrup og Landskrona, det var *kommunen*, der havde taget initiativet til stiftelse af en NORDEN-afdeling, og det var *kommunen*, der afholdt festen.

Flere gange har Lillestrøm været ramt af oversvømmelser, senest nu i 1995. Her er et billede fra 1910, da 2.000 mennesker måtte forlade deres hjem. Nogle dage efter besøgte kong Håkon byen.

På generalforsamlingen i 1962 sagde Johs. Christiansen det uden omsvøb: »Foreningen NORDEN i Lillestrøm har aldrig været noget værd.«

Til gengæld – og det understregede han gang på gang – var Lillestrøm Herredsstyre (dvs. kommunalbestyrelse) uhyre positivt indstillet over for alt, der hed nordisk samarbejde. I så henseende var det helt bestemt kommunen og ikke NORDEN-afdelingen, der bar dagens sved og møje.

Starten på samarbejdet var lovende. I november 1947 aflagde tre repræsentanter for herredsstyret besøg i Glostrup, og året efter begyndte kontakten på det sportslige område med, at ca. 80 idrætsfolk fra Lillestrøm deltog i en af Glostrup Sportsunion arrangeret sportsuge i Glostrup. Efterhånden blev der en hel del idrætssamarbejde, ligesom spejder- og ungdomsorganisationer og andre foreninger fandt sammen.

En barsk skrivelse

Udvekslingen af skolebørn kom udmærket i gang. Disse rejser formede sig på den måde, at en skoleklasse i en uge besøgte venskabsbyen, hvor børnene deltog i undervisningen sammen med deres derboende kammerater og i øvrigt stiftede

bekendtskab med byens liv og seværdigheder. Det følgende år var der så genbesøg fra værtskommunen.

Naturligvis var de to kommunalbestyrelser interesserede i de impulser, sådanne udvekslingsrejser kunne give i den daglige undervisning, og det var derfor trist, at netop kontroverser om udvekslingsrejser i 1952 førte til et alvorligt sammenstød mellem de to NORDEN-afdelinger.

Skoleudvekslingerne var forløbet uden problemer i 1948 og 1949, mindre godt i 1950, og i 1951 blev det helt galt, da Lillestrøm pludselig aflyste en omhyggeligt planlagt udveksling, hvilket gav sure miner hos mange danske børn og forældre. Året efter ville Lillestrøm gøre det passerede godt igen og foreslog en udveksling omkring Norges nationaldag den 17. maj. I Glostrup traf man alle forberedelser til at sende børnene derop og fik et lille chok, da Lillestrøms NORDEN-afdeling pludselig meddelte, at man alligevel ikke kunne realisere sin egen idé. Altså endnu flere sure miner!

Der var ikke megen trøst at hente, og i en indberetning til hovedkontoret skrev Johs. Christiansen ligeud: »Vi mener derfor, at et videre samarbejde med Lillestrøm er formålsløst og direkte skadeligt for vor forening, og begrebet venskabsby er jo blevet en tom illusion.«

Denne barske skrivelse sendte hovedkontoret til den norske landsforening, der ubetænksomt lod den gå videre til Lillestrøm-formanden. Og så blev manden naturligvis knotten, så det forslog noget.

Denne episode markerer imidlertid et lavpunkt i kontakten med Lillestrøm. Den gensidige harme blev manet i jorden, og samarbejdet blev hæderligt nogle år. Særlig effektiv blev NORDEN i Lillestrøm dog aldrig. Afdelingen førte en hensygnende tilværelse.

Til gengæld var samarbejdet med bystyret i Lillestrøm hele tiden af fineste karat.

Møde med en statsmand

En af Norges fineste folkeskoler blev indviet i april 1957, og som det sig hør og bør, var repræsentanter for Glostrup Kommune inviteret med. Det var Sørum Skole, hvis første byggeafsnit havde kostet 8 millioner kr. – et beløb, der virkede afskrækkende dengang, men som på baggrund af nutidens byggeindeks nærmest er småpenge. Ved højtideligheden havde en snes talere ordet, så det har taget sin tid.

Bemærkelsesværdigt var et indlæg af stedets amtmand, der var ingen ringere end Trygve Lie, De Forenede Nationers første generalsekretær. Han strejfede et meget aktuelt emne, nemlig om grænserne for Lillestrøm Kommune kunne udvi-

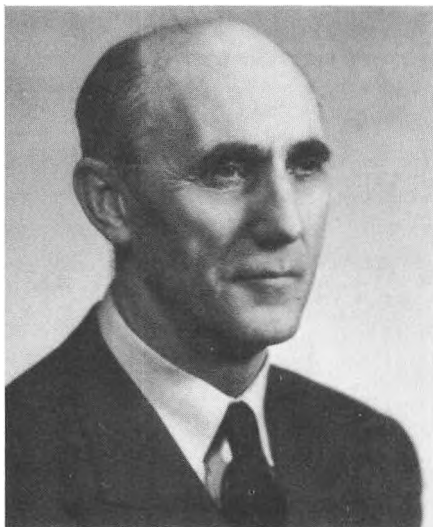
des, nu da kommunen praktisk talt var udbygget. Noget måtte der ske – og det skete fem år senere.

Lillestrøm Kirke er bl.a. udsmykket af den betydelige norske maler Henrik Sørensen.

Atter det skilte...

Lillestrøm voksede op som en del af Skedsmo Kommune, men ret hurtigt opstod der et modsætningsforhold mellem kommunens forskellige dele. Problemstillingen var ret klassisk: Bønderne i landbrugsområderne Skedsmo og Lørenskog så med skepsis på de opvoksede arbejderbyer Lillestrøm og Strømmen, idet de navnlig frygtede stigende sociale udgifter. Modsat var arbejderbefolkningen i Lillestrøm utilfreds med, at det kunne være vanskeligt at få bevillinger igennem, som kun Lillestrøm havde fordel af. Helt fra 1885 til 1907 var der delte meninger om det formålstjenlige i at bevare Skedsmo Kommunes hidtidige struktur,

*Kontorchef C. J. Hansen var Lillestrøms sidste ordfører (borgmester) inden sammenlægningen med Skedsmo. Han deltog med stor interesse i venskabsbysamarbejdet.
Foto: Oscar Pedersen.*

men den 22. august 1907 skar regeringen igennem og bestemte, at både Lillestrøm og Lørenskog skulle udskilles som selvstændige kommuner.

Således var forholdet, da Glostrup i 1947 fik Lillestrøm som venskabsby, men på landsplan formede udviklingen i Norge sig nogenlunde som i Danmark, hvor kommunesammenlægninger fandt sted i stor stil, og i 1962 blev Lillestrøm igen indlemmet i Skedsmo.

Nu hed Glostrups norske venskabsby altså pludselig Skedsmo, idet denne overtog alle Lillestrøms venskabsbyer, men derved blev overforsynet på området, idet Skedsmo i forvejen selv havde venskabsbyer, i Danmark således Taarnby.

Om Skedsmo Kommune, der har ca. 35.000 indbyggere, vil vi fatte os i kort-hed. En del af kommunen er tætbeholdt med Strømmen og Lillestrøm som de største bymæssige bebyggelser. Befolkningsudvikling og erhvervsliv er stærkt præget af Oslos nærhed, og halvdelen af Skedsmos lønmodtagere arbejder i hovedstaden.

Kommunens lavereliggende områder er udmærket landbrugsjord, der dog beklageligvis er udsat for oversvømmelser om foråret, men nu i stigende grad bebygges. Af de 77 kvadratkilometer, kommunen omfatter, er de 70 skov- og landbrugsarealer. Friluftslivet præges af vandringer i skovene og sejlture på elvene. Ved søen Øyeren findes et stort naturreservat.

Skedsmos administrative centrum ligger i Strømmen, hvor et pænt rådhus er opført.

Gamle geværer

Efter bedste Landskrona-forbillede var også hjemmeværnet i Lillestrøm længe en trofast deltager i interskandinaviske hjemmeværnsstævner. Som eksempel kan nævnes et stævne i maj 1963, der blev afholdt i Høvelte-lejren, hvor også hjemmeværnet fra Brøndbyvester deltog. Den eneste trøst for deltagerne fra Glostrup var, at de ikke blev nummer sjok. At et Landskronahold placerede sig i spidsen, var ingen overraskelse. Som nr. 2 kom Lillestrøm, som nr. 3 et andet Landskronahold, som nr. 4 Glostrup – og som den allersidste Brøndbyvester. De to bedste enkeltmandspræstationer blev ydet af svenskere!

Nok så vigtigt var imidlertid det efterfølgende kammeratlige samvær, hvor viceborgmester Aksel Christensen og Johs. Christiansen talte på Glostrups vegne.

At de danske deltagere ikke udmærkede sig særligt, var nærmest reglen, og forud for et hjemmeværnsstævne i Lillestrøm i 1970 kom forklaringen frem i pressen. De danske geværer var nemlig stærkt forældede – ikke ligefrem forladerne fra 1864, men Remingtongeværer fra 1917, hvorimod de norske og svenske hjemmeværnsfolk mødte op med tiptop moderne skydere, så danskerne måtte kigge langt efter præmierne.

Ekstranumre

På en lørdag i maj 1963 ankom et smukt uniformeret orkester på 30 mand, Lillestrøm Musiklag, til Glostrup, hvor de blev budt velkommen af ekspeditionssekretær (senere socialinspektør) Gilbert Tjørnum, der var en fremragende NORDEN-sekretær. Beklageligvis ankom gæsterne så sent, at de trods hurtig indkvartering på Nordvangskolen vanskeligt kunne nå at handle ved Hovedvejen, hvilket de var meget kede af. Lynhurtigt stillede Tjørnum sig til rådighed, og med sin bil stoppet til bristepunktet med købelystne nordmænd kørte han i pendulfart til og fra parkeringspladsen ved Højvangsvej, lige så hurtigt hjulene kunne rulle.

Da orkesteret dagen efter skulle forlade Nordvangskolen, bad dirigenten om tilladelse til at give et par ekstranumre. Musikken smeldede i det stille villakvarter, og det varede lidt, inden det gik op for Tjørnum, at de brusende toner var en hyldest til ham selv – manden, der havde skaffet nordmændene eftertragtede danske varer i bagagen. Nordisk samklang af klasse A!

En NORDEN-afdeling genopstår

Som omtalt var Johs. Christiansen med til at stå fadder til en NORDEN-afdeling i Lillestrøm i 1947. Tyve år senere – i oktober 1967 – var han med til at genoplive den hensygnende forening.

I mellemtiden var Lillestrøm blevet sluttet sammen med Skedsmo, og den genopstandne forening kom til at omfatte hele den nye storkommune.

Nu kom der liv i foreningen, hvilket ikke mindst skyldtes finansrådmænd Karsten Hinmo, som med ildhu gik ind for det nordiske venskabsbysamarbejde. Hans tid som foregangsmand på området blev desværre kort, idet han i sommeren 1968 omkom under bjergbestigning i Jotunheimen. Da repræsentanter fra Glostrup med borgmester F. A. Elmerkjær i spidsen besøgte Skedsmo i maj 1969, lagde Johs. Christiansen en krans på Hinmos grav.

Blandt de følgende års mange arrangementer kan der være grund til at nævne et besøg, som Vigernes Skolemusikkorps fra Lillestrøm i 1977 aflagde i Glostrup, hvor der var tilrettelagt et omfattende program. Korpsset havde givet koncerter i både Holland, Belgien, Frankrig og England, men Glostrupformanden, Volmar

Da Foreningen NORDEN i Skedsmo den 20. august 1988 fejrede sit 40 års jubilæum, var Glostrup-afdelingen naturligvis repræsenteret. Her taler den da nyudnævnte generalsekretær for Foreningernes Nordens Forbund, Lars Hauge.

Foto: Jens K. L. Jørgensen.

På dette postkort karakteriseres Lillestrøm optimistisk som »en by at blive glad i«.

Andersen, blev rørt til tårer, da nordmændene forsikrede ham om, at besøget i Glostrup var det dygtigst arrangerede, de havde været ude for.

Farvel, Skedsmo!

Gennem mange år fortsatte Skedsmo med at have et dobbelt sæt venskabsbyer i de nordiske lande, men da dette i længden var ret udgiftskrævende, meddelte Skedsmo i 1994, at man ønskede at opsigte venskabsbyforbindelsen med Glostrup.

Et varigt minde om det nu afsluttede – men stort set fortrinlige – samarbejde findes dog i den norske kommune. En vej i et nyt boligområde blev i 1970 døbt Glostrupveien.

Og selv om det officielle samarbejde er ophørt, er der stadig en hel del privat kontakt. Venskaberne består.

Gustav III (svenske kongen, der i 1792 blev myrdet på et maskebal) vandt i juli 1790 en strålende søsejr over russerne ved Svensksund i nærheden af det nuværende Kotka. Træsnit.

Kotka – byen i deltaet

Under krigen havde Sverige ydet en meget betydelig humanitær hjælp til Finland, hvilket blandt andet skete ved, at mange svenske byer påtog sig en art fadderskab for byer i Finland, og da Landskrona havde været fadderskabsby for Kotka, var det naturligt, at denne finske by nu blev venskabsby for både Landskrona og Glostrup – derimod ikke for Lillestrøm, idet Kotka længe havde haft erhvervsmæssig kontakt med den norske by Frederikstad.

Forbindelsen med Kotka blev indgået i foråret 1947.

Søer og elve

»De tusind søers land« kalder den finske nationaldigter, J. L. Runeberg, sit fædreland. Det poetiske udtryk er en underdrivelse, antallet af søer beløber sig til ca. 55.000.

De mange søer, den maleriske skærgårdskyst og de stemningsfulde skove i dette Europas skovrigeste land – alt dette kunne måske have gjort Finland til et af verdens største turistlande, men sådan er det endnu ikke gået.

Også de mange elve med deres utallige vandfald og strømhvirvler tryllebinder den besøgende. Et af de kendeste vandløb er Kymmeneälven (finsk: Kymijoki), der udspringer på højderyggen Suomensälka og efter at have tilbagelagt en strækning på 492 km udmunder i Den Finske Bugt gennem fem arme. I Finlands historie spiller Kymmeneälven en væsentlig rolle.

I dens delta ligger Kotka.

En blodig fortid

De frugtbare dalsænkninger langs Kymmeneälven måtte naturnødvendigt tiltrække fremmede erobrere, og allerede i 200-tallet hører man om befæstningsanlæg i området. Den primitive fiskerbefolkning, der siden den yngre stenalder havde boet ved elven, blev i folkevandringstiden fortrængt af de højere udviklede finner, der invaderede landet fra det nordlige Rusland. Men også vestfra kom der erobrere, nemlig i 1100- og 1200-tallet svenskere, der under en række krige, som man smykkede med betegnelsen korstog, rykkede den svenske rigsgrænse helt frem til det karelske næs. Selv om det var et fremmedherredømme, der var etableret, gik befolkningen ved Kymmeneälvens udmunding nu en fredeligere tid i møde.

Rusland voksede sig imidlertid stærkere og tørnede i 1500-tallet voldsomt sammen med Sverige. Under disse kampe hærgedes Kymmene-landet på det forfærdeligste.

En ulykkelig krig mod Rusland, som det stridslystne hatteparti havde indviklet Sverige i, førte til, at Sverige – der tidligere havde måttet afgive landområde til Rusland – ved freden i Åbo i 1743 måtte afstå en del af det sydlige Finland øst for Kymmeneälven til arvefjenden. Elven blev dermed grænseflod.

Gustav III, der brændte efter at gengive den svenske kongemagt dens fordums glans, førte i 1788 sine hære mod Rusland, og nu tordnede kanonerne atter over Kymmedalen. De svenske våben havde medgang, men fremgangen standsedes af et mytteri blandt de adelige officerer, det såkaldte Anjalaforbund. Kongen holdt dog hovedet koldt, og oprøret gav ham en kærkommen lejlighed til ved et behændigt statskup at tilrive sig næsten fuldstændigt enevælde. Krigen mod Rusland fortsattes, og der stod voldsomme søslag ved Svensksund ud for Kymmeneälvens udløb. I 1789 sejrede russerne, men i 1790 vandt svenskerne en strålende sejr. Anjalaforbundet havde imidlertid bevirket, at det gunstige tidspunkt var forpasset, og Gustav III måtte slutte fred og være glad ved at bevare status quo.

En fæstnings storhed og fald

Ruslands kejserinde, Katarina II, var imidlertid blevet træt af den endeløse ballade med svenskerne. Selv om hun nok tilbragte en del hyrdetimer sammen med sine skiftende elskere, hvoraf man kender navnene på 21, var hun en af de skarpsindigste politikere, Europa har kendt, og hendes handlekraft var beundringsværdig. På en ø i Kymmeneälvens delta lod hun den store feltherre Alexander Suvorov anlægge en af tidens stærkeste fæstninger, og de omliggende øer blev taget i brug til opførelse af kaserner, sygehus, kirke og beboelseshuse – ja, selv en botanisk have havde hun ressourcer til at fremtrylle. Rotschensalmi

Ruslands handlekraftige kejserinde Katarina II anlagde en af datidens stærkeste fæstninger, hvor Kotka nu ligger. Træsnit.

(finsk: Routzensalmi) kaldte hun stedet, der i sin storhedstid havde 8.000 indbyggere.

Nu kunne svenskerne bare komme an!

Det gjorde de imidlertid ikke. Ganske vist var parterne i 1803 ved at ryge i totterne på hinanden over det betydningsfulde spørgsmål om, hvorvidt en bro over Kymmeneälven skulle males i svenske eller russiske farver, men det blev russerne, der gik til angreb – fem år senere og på et helt andet grundlag.

I Tilsit havde Napoleon givet zar Alexander I frie hænder til at erobre Finland, og det skete i 1808. Den håbløse, men heroiske kamp mod overmagten er skildret af finske digtere, smukkeste af Runeberg i hans digtcyklus »Fänrik Ståls Sägner«.

Fæstningen i deltaet havde nu mistet sin betydning, indbyggertallet faldt til 300, og senere i århundredet skulle anlægget blive jævnet med jorden.

Afgørelsen i Krimkrigen 1853–56 faldt hovedsageligt på slagmarkerne ved Sortehavets bredder, men også Finland fik sin andel af krigshandlingerne. En fransk-engelsk flådeafdeling stævnedes mod Routzensalmi, og ved det frygtindgydende syn flygtede den russiske besætning over hals og hoved. Den 27. juli 1855 blev fæstningen og de andre officielle bygninger sprængt i luften, og den følgende morgen antændtes en kæmpebrand, der lagde hele garnisonsbyen på hovedøen i aske. Kun kirken stod tilbage blandt de rygende ruiner.

Befolkningen vendte dog snart tilbage og grundlagde et nyt bysamfund omkring kirken. Denne nye by fik efter øen, hvor den lå, navnet Kotka.

Ruinerne af den stærke fæstning (Fort Slava), der blev ødelagt under Krimkrigen.

Finlands Klondyke

I 1868 fik byen særlige privilegier til støtte for dens industri og søfart, og dermed begyndte, hvad man har kaldt Kotkas Klondykeperiode. Byen blomstrede op, og tusindvis af tilrejsende arbejdere skabte en slags finsk »wild west«, hvor skillingerne rullede, brændevinen flød rigeligt, og knivene lynede for et godt ord. I kirkelige kredse talte man om Finlands Sodoma og Gomorra. I løbet af en halv snes år stabiliseredes forholdene dog så meget, at byen i 1878 fik købstadsrettigheder.

Store ødelæggelser

Under anden verdenskrig blev Kotka udsat for så mange russiske bombardementer, at den blev værre medtaget end nogen anden by bag fronten. Så snart en luftalarm var afblæst, gik bystyret imidlertid i gang med at camouflere ødelæggelserne. Skorstene og fritstående murrester blev fjernet, og derefter blev der sat plankeværk omkring hver enkelt tomt, så ruinerne normalt ikke var synlige. Efter krigen var genopbygningsviljen og -tempoet imponerende.

Ved freden med Sovjetunionen måtte Finland blandt andet afstå havnebyen Viborg, der tidligere var den vigtigste havn for udførsel af trælast. Dette øgede

Kotkas betydning som eksporthavn, og også en stor del af den finske import passerer nu Kotka.

Kotka i dag

Byens beliggenhed er overordentlig smuk. Den besøgende er ikke i tvivl om, at han befinder sig på en ø, hvis forrevne kyster stejlt hæver sig over vandet. Udsigten er storslået: Mod nord ser man konturerne af det skovbevoksede fastland, og i alle andre retninger er det hav og skærgård, der møder øjet.

Kotka er en driftig og nydelig by, hvis midte præges af parker og idrætsanlæg. Genopbygningen efter sidste krig har bidraget til at give byen et moderne præg med brede, stærkt trafikerede gader og mange tiltalende erhvervsbygninger.

Ligesom i Lillestrøm har savværkerne haft stor betydning for byens udvikling, men i dag findes der også mange andre industrigrene. Der produceres metalvarer, glas, levnedsmidler og meget, meget andet. Kotka er en industriby af rang.

Byens bankende hjerte er havnen, Finlands største eksporthavn. Kajanlægge strækker sig over 3 km, og havnens jernbanenet er på 12 km. Havnen er dyb nok til, at selv oceandampere kan besejle den. Det hektiske liv på havnen stilner normalt af i et par vinter måneder, hvor isen effektivt blokerer for søfarten. Kun i milde vintre kan havnen besejles året igennem. Havnen er byens vigtigste indtægtskilde, og bystyret ofrer meget betydelige beløb for at sikre, at den ikke sager bagud i konkurrencen.

Hvor Dagmar koblede fra

Kotka kan karakteriseres som en havne- og industriby, der med amerikansk tempo er vokset frem på den historiske klippeø. Den er Finlands port ud mod den vide verden.

Det er dog ikke havn og industri alt sammen. Også for turisterne er der noget at se. Vandet omkring Kotka blev tidligt kendt for sin rigdom på laks, og det benyttede zar Alexander III sig af, da han ved Langinkoski opførte en fiskepavillon, der stadig er bevaret og nu er museum. Her hyggede han sig sammen med sin smukke gemalinde, Christian IX's datter Dagmar, der som russisk kejserinde hed Maria Feodorovna. Deres portrætter hænger på væggen.

Om sommeren tilbringer tusindvis af beboere mest mulig tid i den dejlige skærgård. De grønne øer og de blå bølger har skabt deres fritidsmiljø.

Da forbindelsen med Glostrup blev indgået, havde Kotka omkring 19.000 indbyggere. Efter en betydelig udvikling og nogle indlemmelser er indbyggertallet vokset til ca. 56.500.

Havnen i Kotka er Finlands største eksporthavn.

Bedre kontakt end ventet

Den store afstand har gennem årene forhindret et særligt intensivt samarbejde med Kotka. Det var tidligere ret dyrt at komme derover, og før det blev almindeligt at flyve, var rejsen tilmed meget langvarig; i 1949 tog sørejsen således 37 timer. Alligevel har der i tidens løb været mere kontakt, end man oprindeligt turde håbe.

Det kneb lidt med at komme i gang. Begyndelsen blev gjort, da der ved NOR-DENs generalforsamling i 1947 blev foretaget en indsamling for at muliggøre, at foreningen tegnede et fadderskab for en lille pige, der boede i Kotka, og hvis fader var faldet i krigen. Fadderskabet blev fornyet i nogle år, og man modtog billeder og taknemmelige breve fra »vort finske barn«, som det hedder i protokollen.

Fiskepavillonen ved Langinkoski var et yndet opholdssted for zar Alexander III og hans danskfødte gemalinde, Dagmar. Her ses kejserfamilien. Til venstre den senere zar Nikolaj II, der blev myrdet af bolsjevikkerne i 1918. Træsnit i Illustreret Tidende 9/1 1881.

Den kejserlige fiskepavillon ved Langinkoski opførtes i 1889. I dag er bygningen museum og omgivelserne en naturpark.

Essi Renvalls skulptur »Kotkas Søn« foran Kotka Rådhus.

Det næste, der skete, var, at Johs. Christiansen sammen med sin – som avisen Kotka Nyheter skrev – »förtjusande maka« i august 1948 besøgte Kotka, idet det var lykkedes ham at få skibslejlighed med ØK's M/S »India«, der imidlertid ikke var noget passagerfartøj, så ægteparret måtte officielt påmønstre som personale! Den gæstfrihed, parret blev mødt med, var overvældende, og der var enighed om, at man måtte prøve at få et godt samarbejde i gang – trods afstanden, trods sprogvanskelighederne og trods Finlands vanskelige situation i disse år.

Året efter havde Glostrup i april besøg af det ca. 60 medlemmer store sangkor »Kotkan Laulajat«, der bl. a. gav koncert i Restaurant »Siesta«. I juni aflagde to udsendinge fra NORDEN i Kotka besøg i Glostrup. Den ene af gæsterne, viceherredshøvding Hilding Strömberg, holdt på rådhuset foredrag for personalet om kommunale forhold i Finland. Besøget var led i en større fællesrejse for 70 finner, der besøgte de respektive venskabsbyer i Danmark. Glostrups gæster deltog – sammen med repræsentanter for de øvrige venskabsbyer – i en stor fest i Solvangsparken i anledning af grundlovens 100 års jubilæum.

Siden er samarbejdet fortsat i skiftende omfang. Gensidige besøg af musikkorps og sangforeninger har i høj grad gjort sig gældende – ofte med meget talstærkt fremmøde fra finsk side. På idrætsbanerne har sportsfolk fra Kotka og Glostrup ofte prøvet kræfter, og mange andre foreninger har deltaget. Repræsentanter for kommunalbestyrelserne og NORDEN-bestyrelserne har jævnligt besøgt hinanden, navnlig når noget særligt skulle fejres.

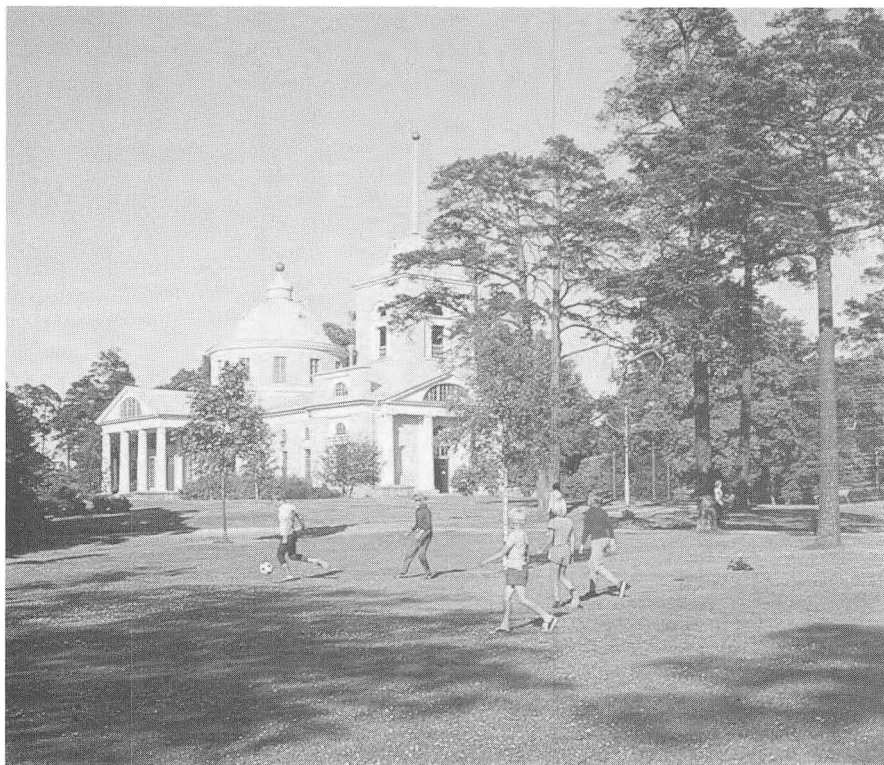
Her tales fire sprog! Et glimt fra et møde i Kotka, hvor den såkaldte nordiske styringsgruppe er samlet. Gunner Larsen – der genkendes på billedet – tog initiativet til fastere regler for venskabsbysamarbejdet.

Flittige sangere

En fænomenal indsats blev ydet af den i 1883 stiftede Glostrup Sangforening, der i 1960 havde haft besøg af det finske sangkor Kotkan Laurimiehet og nu smægtede efter at aflægge genvisit. Men hvor skulle man få pengene fra? Udgifternes størrelse fik det til at svimle for bestyrelsen.

Den initiativrige sangerformand – nu æresmedlem – revisor E. Gunne Rasmussen vidste råd. Han satte sig i spidsen for et fantasifuldt projekt, der indebar, at foreningen erhvervede et forfaldent hus i nærheden af Antvorskov Kloster i Slagelse og gik i gang med at modernisere det. Dag og nat arbejdede virkelystne sangere med murske og pensel, høvl og drejebor, og da de efter måneders forløb holdt fyraften, var huset ikke til at kende igen. Nu kunne det sælges med pæn fortjeneste, og nu havde man råd til at rejse, så meget mere som både kommunen og Foreningen NORDEN spyttede i bøssen.

I dagene 5. – 9. juli 1968 befandt 17 sangere og 7 af deres ægtefæller sig i Finland, de første fire dage i Kotka, sidste dag i Helsingfors. Med på turen var operasangerinde ved Det kgl. Teater Ellen Margrethe Edlers, der både var æresmedlem og »mascot«. Det hele blev en vidunderlig oplevelse. De danske gæster var henrykte – og finnerne tilfredse.

Den ortodokse Sankt Nikolaj Kirke, et minde fra fæstningsbyen.

Kommunal velvilje

Da Glostrup fik sine første venskabsbyer, kunne ingen drømme om, at rejselivet ville tage et så vældigt opsving, som tilfældet har været. I dag er en rejse til Finland ret overkommelig, og dette har selvsagt gavnet samarbejdet med Kotka, hvor ikke mindst kontakten på skoleområdet er udmærket.

Som eksempel på, hvor inspirerende venskabsbysamarbejdet kan være, kan nævnes de »Nordiske Dage« i Kotka i maj 1992. Temaet var intet mindre end »Kommunal Økonomi og dens Fremtidsudsigter«, så man vil forstå, at kommunalpolitikere og embedsmænd dominerede forhandlingerne, i hvilke dog også repræsentanter for de forskellige NORDEN-foreninger deltog (fra Glostrup Gurli Søby).

Eksemplet understreger, at kommunalbestyrelserne er dybt interesserede i et samarbejde, der kan give nye impulser på mange felter, altså også i den offentlige administration.

I de »Nordiske Dage« i Kotka i 1986 deltog Glostrup Harmoniorkester (nu Glostrup Byorkester), der her giver koncert i en af byens parker. Foto: Bent Søby.

Alle må glæde sig over, at samarbejdet mellem Kotka og Glostrup trods afstanden går så fortrinligt, som tilfældet er.

Dette gav Gurli Søby også udtryk for, da hun den 19. november 1994 talte ved 50 års jubilæet i Foreningen NORDEN i Kotka. Denne forening blev nemlig stiftet, endnu medens 2. verdenskrig rasede, og kunne derfor tidligere end søsterforeningen i Glostrup markere et halvt århundredes virke.

»Vort ønske om fortsat udbygning af vor udbytterige kontakt er lige så dybtfølt som vor glæde over at være indbudt til denne helt uforglemmelige fødselsdagsfest,« udtalte Gurli Søby, idet hun overrakte værtsforeningen en vase af Danmarks internationale kunstner Bjørn Wiinblad.

Talsi – en by i nød

Da jerntæppet faldt, begyndte frihedsklokkerne at ringe i de baltiske lande. Friheden har imidlertid sin pris, og der var problemer nok at binde an med. Et København med danskerne i mindretal må forekomme som et ubehageligt mare-ridt, men i Letlands hovedstad, Riga, er mareridtet bitter virkelighed. Russerne er de fleste. Det lettiske parlaments holdning over for det store slaviske befolkningselement (for landet som helhed ca. 41 pct.) har skabt megen kritik.

På mange områder var nøden stor, og den sovjetiske besættelse havde kvalt demokratiet, som det ikke var ligetil at genskabe. På denne baggrund opstod der i Baltikum et levende ønske om nær kontakt med de nordiske lande, ikke mindst i form af venskabsbyer.

I Glostrup vandt tanken om en venskabsby i en af randstaterne genklang, men inden man nåede til vejs ende med overvejelserne, havde der været en række debatter i kommunalbestyrelsen om, hvor en eventuel ny venskabsby skulle ligge. Det endte med, at det i mødet den 11. september 1991 blev vedtaget at søge venskabsbykontakt med en by i et af de baltiske lande, uden at beliggenheden nærmere blev præciseret. Forslaget var stillet af Fremskridtspartiets repræsentant, Ove Bjerregaard-Madsen, der havde åbnet diskussionerne ved at foreslå en venskabsby i Polen.

Efter nogle undersøgelser faldt valget via personlig kontakt imidlertid på den lettiske by Talsi.

Valdemar og Magnus

Talsi ligger i det tidligere hertugdømme Kurland (lettisk: Kurzeme), der har haft en bevæget historie.

Allerede i 800-tallet nævnes Kurland i Rimberts biografi af Ansgar, og i vikingetiden var landet mål for både danske og svenske vikingetog. Tyske sværdriddere og senere tyske ordensriddere beherskede landet, og efter toget til Estland spillede Valdemar Sejr en kort tid en vis rolle i Kurland, hvor han bl.a. grundlagde borgen Pilten i 1220.

Også navnet på en anden dansk fyrste er knyttet til Kurland. I 1559 erhvervede Frederik II to trediedele af øen Øsel og et område i det nordlige Kurland. Disse nyerhvervelser overdrog han til sin 19-årige lillebror Magnus, der med titel af hertug i 1560 ankom til sine besiddelser sammen med en mindre troppestykke. Han blev fyrstebiskop og søgte med et vist held at udvide sine besiddelser. Under disse bestræbelser førte han skiftevis krig mod tyskere, russere, svenskere og polakker. Hans ambitioner svarede dog langt fra til hans evner og kræfter, og en skønne dag kastede han sig i armene på zar Ivan IV den Grusomme, der udnævnte

Nogle af Talsis huse spejler sig i vandet. I baggrunden vandtårnet. Byens idyl og smukke omegn tiltrækker mange kunstnere.

Foto: Birgit Mortensen.

te ham til konge af Livland og i 1570 lod ham krone i Moskva. Hans position som russisk lyd-konge var dog nærmest et fata morgana, og efter mange omskiftelser endte han som polsk vasal i Nordkurland. Han residerede på den af Valdemar Sejr grundlagte borg i Pilten, hvor han døde i 1583. Hvis man forsigtigt antyder, at hans kærlighed til de våde varer kan have fremskyndet hans endeligt, er det nok et kvalificeret gæt.

I 1795 blev Kurland indlemmet i Rusland. Fra 1915 til 1918 var landet besat af tyskerne, men efter det tyske nederlag blev området en del af den nyoprettede lettiske stat. I 1940 besatte russerne Letland. De blev fordrevet af Hitlers værne-magt, men efter det tyske sammenbrud vendte russerne tilbage med terror og deportationer til følge. Først den 31. august 1994 forlod de sidste russiske tropper landet. Men da var der også festgudstjeneste i Rigas domkirke og koncerter og fyrværkeri ved præsidentpaladset.

Talsis tunge tider

Talsis historie går tilbage til Valdemar Sejrs tid, nærmere bestemt til året 1231, da byen nævnes første gang (Glostrup var første gang blevet nævnt ca. 40 år tidligere). Længe forinden havde området dog været beboet, idet der er påvist rester af en befæstning fra 900-tallet. I 1253 erhvervede Den tyske Orden Talsi, som man befæstede med en stenborg. Selv om denne borg allerede blev ødelagt og byen plyndret i 1291, kom byen hurtigt til hægterne og udviklede sig i de kommende århundreder til et administrativt centrum. Hvor borgen lå, er der gjort over 3.000 fund, herunder mønter fra 1000-tallet, slået i Köln, og engelske mønter fra det følgende århundrede. Her har det ældste Talsi ligget. Mange eventyrlige sagn knytter sig til stedet.

Talsi har oplevet tunge tider. De mange krige, der hjem søgte Kurland, medførte store tab, og pestepidemier i 1657 og 1710 bortrev også mange mennesker. I forrige århundrede kom en opgangsperiode, men efter opstanden mod zaren i 1905 blev der sendt straffeekspeditioner ind i Kurland, og Talsis bymidte blev beskyttet med kanoner, hvorved en del ødelæggelser anrettedes. Først i 1917 fik Talsi købstadsrettigheder. Byen har nu ca. 13.000 indbyggere.

Stilfærdig provinsidyl

Talsi ligger i et naturskønt område, der bærer hædersnavnet Det kurlandske Schweiz. Terrænet er så kuperet, at byen siges at være bygget på ni høje; som bekendt måtte Rom nøjes med syv. Nogle af skråningerne er på højde med otte-tagers huse, så gaderne kan være stejle nok.

En lav dal løber gennem byen fra nord til syd. I dalen findes to søer: nord for byen en større ved navn Vilku ezers, syd for byen en mindre, som gæster fra Glostrup har døbt »gadekæret«.

Vest for den største af søerne ligger byens eneste hotel, opført i sovjettiden, med 95 værelser.

Talsi er ganske hyggelig, selv om vedligeholdelsen lader meget tilbage at ønske.

På en stejl bakke, der allerede i en fjern fortid tjente som hedensk offersted, ligger en kirke fra 1567.

I byens sydvestlige del ligger et mindre slot – eller palæ, om man vil – opført af baron von Okten-Guts von Fircks. Den kurlandske adelsslægt von Fircks spillede også en rolle i Rusland og Danmark. I dag er slottet museum.

I byen findes velbevarede bygninger fra middelalderen. Trestjernede seværdigheder søger man dog forgæves efter.

På det kulturelle område klarer byen sig strålende. Der er to museer, to biblioteker, fire skoler, en musikskole, en kunstskele, tre kirker, flere sangkor og en særdeles aktiv teatergruppe. Også idrætten spiller en betydelig rolle og har sam-

»Hovedstrøget« i Talsi.

Foto: Britta Berg.

men med det levende kulturliv utvivlsomt bidraget til at styrke nationalfølelsen under generationers fremmedherredømme.

I omegnen findes blinkende søer og skovbevoksede højedrag. Et stykke mod vest ligger det ældste naturreservat i de baltiske lande. Det hedder Saudzetava moricsala og omfatter den vestlige del af søen Usmaz ezers og øen Moricsala (Moritzøen). Den urskovsagtige bevoksning blev fredet allerede i zartiden.

Provinsidyllen og den omgivende naturs skønhed har gennem tiderne tiltrukket talrige kunstnere.

Det meste af det her fortalte lyder jo ganske positivt, men medaljen har en bagside, der må virke rystende på besøgende fra det danske velfærdssamfund.

Besøg fra Glostrup

I februar 1992 aflagde borgmester Gunner Larsen besøg i Talsi sammen med kommunaldirektør Kurt Hollmann og informationschef Britta Berg. Gæsterne blev modtaget med overstrømmende hjertelighed, og fra lettisk side understregede man stærkt ønsket om det tættest mulige samarbejde. I øvrigt skete indkvarteringen privat. Gunner Larsen fik lov til at låne soveværelset hos den lettiske viceborgmester, der så måtte lægge hovedet på puden andetsteds.

Allerede på besøgets første dag stod det klart, at der var behov for al den hjælp, der kunne skaffes, ikke blot i materiel henseende, men nok så meget i form af saglig rådgivning på mange felter.

På det sociale og sundhedsmæssige område var det en ren chokbehandling, de besøgende blev udsat for. Forholdene var sørgeligt ringe.

Mest forstemmende var det at besøge det stedlige hospital, der er centralsygehus for Talsi-regionen med ca. 50.000 indbyggere. Bygningerne stammer fra 1894, altså i zartiden, og de senere forbedringer har været få og små. Alt virker nedslidt og dårligt vedligeholdt.

Sygehuset har 420 senge, men vel at mærke ikke hospitalssenge, som vi kender dem herhjemme. Man må nøjes med almindelige senge, hvoraf mange er faldefærdige, og det normale er, at der ligger otte patienter pr. stue, almindelige patienter side om side med psykiatriske. At patienter ofte må ligge på gangene, bør nok nævnes, men dette fænomen er jo heller ikke ukendt herhjemme. Sengetøjet skal vaskes af de pårørende – ellers er der ikke noget, der hedder vask.

Teknisk udstyr er en mangelvare, og det lidet, der findes, er forældet og fungerer dårligt. Således findes der kun en enkelt respirator, og den har de sidste tredive år uafbrudt været benyttet af den samme patient.

Der er to operationsstuer samt en intensivafdeling, der kun har plads til to patienter. Børneafdelingen, som man slet ikke turde vise frem, er utvivlsomt uhyre ringe.

Opmuntrende er det imidlertid, at lægestaben virker veluddannet og målbevidst. Lægerne ser hen til, at hospitalet skal udvides til det tredobbelte, men finansieringsmulighederne er foreløbig små.

I Talsi findes et plejehjem med 152 pladser, men betingelserne for optagelse er unægtelig helt anderledes end i Danmark. Det er ikke nok, at helbredet er skrøbeligt. Det betragtes nemlig som en selvfølge, at voksne børn tager sig af deres forældre, så der er kun mulighed for at komme ind, hvis man aldrig har haft børn, eller hvis ens børn er døde. Forholdene for patienterne er på enkelte områder ganske gode, idet der er adgang til tandlægebehandling, massage samt ergo- og fysioterapi. Tiltalende er det også, at plejehjemmet lægger stor vægt på kulturelle aktiviteter, og at der arrangeres mange ekskursioner uden for huset. Hjemmet har sin egen teatersal, og fem-seks gange årlig kommer patienterne normalt på teatertur til Riga, men da gæsterne fra Glostrup var på besøg, var disse ture indstillet på grund af benzinmangel.

Et besøg på en grundskole med gymnasium afslørede forhold, som ville få danske børn til at korse sig. Klasselokalerne skulle således renholdes af eleverne, der også – sammen med forældrene – skulle sy eller reparere gardinerne. Der fandtes kunst på væggene, men den var ikke bekostet af det offentlige, men

*I Talsi ligger et lille slot, som i 1992, da disse billeder blev taget, var under restaurering. Desværre kneb det med bevillingerne.
Fotos: Birgit Mortensen.*

skænket af tidligere elever. Skoletavlerne var elendige og kridt til at skrive med næsten ikke til at opdrive.

Et forbavsende stort antal børn lider af en synssvækkelse, hvis årsag man ikke kender, men som det er nærliggende at forbinde med fejlnæring. Mangelsygdomme er i det hele taget en svøbe for hele Letland, og de svageste grupper – børn og gamle – er hårdest ramt.

Den kommunale administration arbejder under forhold, der minder om, hvordan det var i Danmark for længe siden. EDB er foreløbig kun en ønskedrøm, men personalet håber på bedre tider.

En energisk dame

Da Folkebladet havde omtalt nøden og elendigheden i Talsi, stod det helt klart, at skulle venskabsbytanken have nogen mening, måtte Glostrup komme det betrængte Talsi til undsætning.

Et beundringsværdigt initiativ i denne retning blev lynhurtigt taget af supervisor ved SAS Birgit Mortensen, der helt på egen hånd startede en indsamling af beklædningsgenstande m.m. Hurtigt kom hun i kontakt med Soroptimistklubben i Glostrup, en afdeling af en international kvindeorganisation med humanitært sigte. Klubbens medlemmer indsamlede 350 kg hospitalskitler, lagner og håndklæder m.m. Sammen med, hvad der i øvrigt indsamledes, blev det til en hel ton, som Birgit Mortensen i juli 1992 personligt afleverede i Talsi. Den initiativrige dame havde udvirket, at SAS helt gratis fragtede det indsamlede til Riga, hvorfra transporten til Talsi ikke var noget problem.

I fire dage opholdt Birgit Mortensen sig i den lettiske venskabsby, hvor hun under såre beskedne forhold boede hos en kvindelig læge ved det stedlige hospi-

På afrejsedagen hæver Birgit Mortensen glasset og siger tak for gæstfrihed i en beskeden, etværelses lejlighed, hvor hun var indkvarteret hos en kvindelig læge. Hvor der er hjertelum, er der husrum. Foto: Brigita Aišpure.

Indgangen til hospitalet i Talsi.

Foto: Britta Berg.

tal. Som den første, der rent materielt rakte Talsi en hjælpende hånd, blev hun modtaget som en kær budbringer fra vesten – et varsel om lysere tider.

Også senere har Birgit Mortensen bevaret forbindelsen med Talsi, og som formand for et af de storkøbenhavnske soroptimistklubber nedsat Baltikumudvalg deltager hun ihærdigt i arbejdet for at yde hjælp til nødlidende i de baltiske lande.

Genvisit

I august 1992 aflagde en delegation fra Talsi med borgmester Visvaldis Radelis i spidsen genvisit i Glostrup, ved hvilken lejlighed en venskabspagt blev underskrevet i overværelse af kommunalbestyrelsen. I en elegant og billedrig tale lagde Radelis ikke skjul på, at hans kommune håbede på rigt udbytte af samarbejdet, men – understregede han – »vi trakter ikke efter at få fede fisk som foræring, men vil hellere have hjælp til at lære, hvordan vi selv trækker de sprællende fødevarer op af bølgene.«

Under besøget illustrerede han også Talsis situation med ordene: »Vi befinder os inde i en tønde, hvor vi desperat prøver at kravle op ad siderne. Enhver kan forestille sig, hvor langt vi når op, inden vi dumper ned.«

Senere på året – i november – kom en ny delegation fra Talsi til Glostrup, hovedsageligt for at studere skoleforhold. Nu begyndte samarbejdet for alvor at fungere.

Humanitær indsats

Birgit Mortensens private initiativ skulle snart blive fulgt af mere officielle hjælpeaktioner. Med borgmester Gunner Larsen i spidsen drog en kortege på to store lastbiler og et folkevognsrugbrød, bemanded med frivillige fra Civilforsvarsforbundet m. fl., i marts 1993 til Talsi. Lidt makabert er det at tænke på, at sørejsen fra Stockholm til Tallinn foregik med M/S »Estonia« – det store skib, der natten til den 28. september 1994 forliste med så tragiske følger. Som gaver til Talsi medbragte den danske kortege hjælpemidler til handicappede, skrivemaskiner og meget andet – effekter, som hovedsageligt var stillet til rådighed af kommunale institutioner og politiet. Der var også noget tandlægeudstyr, som en tandlæge i Sønderborg havde indsamlet blandt kolleger.

Et typisk træhus i Talsi.

Foto: Britta Berg.

Borgmestrene Visvaldis Radelis og Gunner Larsen underskriver venskabsaftalen mellem Talsi og Glostrup.

Foto: Ole Kristensen.

I nært samarbejde med kommunen gik fem ældreorganisationer – FOF's Hyggeklub, Glostrup Handicapforening, Glostrup Pensionistforening, Pensionistklubben Kontakt og Ældresagen – i september 1994 i brechen med en storstilet indsamling til de nødstedte i venskabsbyen. Når indsamlingen løb af stabelen på tærskelen til vinteren, var det på baggrund af, at beboerne i Talsi gik nogle barske måneder i møde. Russerne har nemlig standset de olieleverancer, som tidligere var basis for varmforsyningen, og derfor er varmt vand kun ønsketænkning, og mange steder i Letland er der heller ingen gas. Oliemangelen har ramt industrien hårdt med øget varemangel og arbejdsløshed til følge. Det nytter ikke meget, at enkelte butikker bugner af vestlige varer, for de kan kun købes for vestlig valuta, som den jævne mand normalt ikke kommer i nærheden af.

Målgruppen for indsamlingen var børn og ældre, og hovedvægten var lagt på fremskaffelse af varm beklædning og sengetøj. Disse ting kunne indleveres mange steder, og på de fleste af disse fandtes indsamlingsbøsser og giroindbetalingskort, idet der også gerne skulle skaffes penge til indkøb af fødevarer, medicin og vitaminer.

Folkebladet og Glostrup Storcenter støttede indsamlingen på bedste måde. Således opsatte storcentret en »søjle« af bildæk, der dag for dag markerede, hvor mange penge der var kommet ind.

Resultatet af indsamlingen blev 43.371 kr. i kontanter, hvortil kom en kommunal bevilling på 40.000 kr. Desuden var der modtaget fem tons tøj, der næsten udelukkende var af yderst fin kvalitet. En del aktive pensionister havde travlt med at sortere de utrolig mange tøjbunker, som til deres fryd havde hobet sig op.

Endnu en gang drog borgmester Gunner Larsen og andre til Talsi med milde gaver. Af det samlede beløb, 83.371 kr., var 23.396 kr. anvendt til indkøb af medicin m.m. Af restbeløbet 59.975 kr., blev halvdelen afleveret til venskabsbyens ældreorganisation og den anden halvdel til hospitalets børneafdeling til anskaffelse af tiltrængt apparatur.

Koeckelberg – en by i Belgien

Som nævnt var kommunaldirektør Johs. Christiansen erklæret modstander af, at danske kommuner fik venskabsbyer uden for de nordiske lande. Det irriterede ham, at han i kommunale tidsskrifter kunne læse henvendelser fra mangfoldige byer, der ønskede en dansk venskabsby. Selv byer i USA blandede sig i koret. Han må have vendt sig i sin grav, da Glostrup i 1994 fik en venskabsby i Belgien.

I Glostrup var der intet særligt ønske om en sådan forbindelse, men da byen Koeckelberg foreslog et samarbejde og sendte en delegation til Glostrup for at besegle venskabet, svarede man imødekommende. Baggrunden var, at Koeckelberg, der er nabokommune til Bruxelles og altså tæt inde på livet af EU-samarbejdet, ønskede en venskabsby i hvert eneste europæisk land, og i Danmark var valget altså faldet på Glostrup. Specielt tænkte Koeckelberg – der har ca. 16.000 indbyggere – på erhvervsmæssige kontakter.

Venskabsaftalen blev underskrevet den 29. marts 1994.

Selv om samarbejdet inden for erhvervslivet altså har første prioritet, er i Glostrup også skoler og foreninger velkomne til at benytte venskabsaftalen, men dette må ske inden for egne økonomiske rammer, idet der ikke budgetteres særlige midler hertil.

Bestyrelsen for Foreningen NORDEN for Glostrup og Omegn ved 50 års jubilæet i 1995. Fra venstre: rådhusbetjent Ole Jensen, overassistent Knud Ibsen, kontorassistent Annelise Hansen, ekspeditionssekretær Bodil Andersen, pædagogmedhjælper Lissi Køhlert, arkivmedarbejder Jens K. L. Jørgensen, overlærer Gurli Søby og radiotekniker Peter Heick. Korrespondent Inge Lindstrøm var forhindret i at være til stede. Foto: Freddy Madsen.

Epilog

I en tid, hvor så meget er i støbeskeen, er Foreningen NORDEN og dens fremtid på landsplan genstand for en levende debat. I lokalforeningens medlemsblad for februar 1995 gør Jens K. L. Jørgensen sig til talsmand for styrkelse af det folkelige element i landsforeningen. Om lokalforeningen skriver han:

»Med mange initiativer og meget godt nordisk arbejde i 50 år har vi stadig en eksistensberettigelse i Glostrup. Og med den udvikling, der er i gang i Europa og Skandinavien, vil der komme nye opgaver for en bred, folkelig forening. Og opgaverne vil vise sig både centralt og lokalt.«

Ved lokalforeningens 25 års jubilæum i 1970 udtalte Johs. Christiansen til Folkebladet, at hans største ønske var, at venskabsbysamarbejdet måtte vokse og gro, blive stærkere og mere vidtfavnende.

Nu ved 50 års jubilæet kan Gurli Søby gøre dette ønske til sit og tilføje, at hun af sit fulde hjerte håber på, at det vigende medlemstal, både for hoved- og lokalforeningerne, må blive afløst af en rimelig fremgang, og at arbejdet blandt unge må bære frugt. NORDEN i Glostrup har tidligere uden større succes haft en ungdomsafdeling, som det må være et mål at få genoplivet i mere livskraftig skikkelse, men i øjeblikket ligger det tungt. Et par år i træk har foreningen indbudt til møder med specielt henblik på ungdommen, men tilslutningen var yderst ringe. Imidlertid har hovedforeningen nu fået et særdeles aktivt landsungdomsforbund, hvis virke der er grund til at vente sig meget af.

Håbet om at få de unge med bør nemlig aldrig opgives, og forhåbentlig lykkes det også i Glostrup at få skabt en livskraftig ungdomsafdeling. I så fald kan den samlede bestyrelse med fuldttonende røst synge med på Hostrups linier:

*Nyn det ind i Drenges kække,
saa de lee ad Jætters Larm!
Lad det lægge
Lys i Tanken, Staal i Arm!*

»Lys i tanken« – er det ikke netop det, der må være målet for al kulturel stræben?

Carl Hostrup.

Kilder

Foruden talrige avisartikler – navnlig i Glostrup og Omegns Folkeblad og Handelsbladet for Glostrup og Omegn – har følgende været benyttet:

Andersen, Harald Westergaard: De nordiske velfærdsstater efter 1939 (1979).

Altwater, Donald: The Penguin Dictionary of Saints (Harmondsworth 1965).

Bejder, Peter, og Kim Boye Holt: Estland, Letland, Litauen (1993).

Bergsøe, Svend: – & Søn (1980).

Bergsøe, Svend (red.): Fra den gamle fabrik til Glostrup (1952).

von Bonin, Volker: Kotka (Kotka 1975).

Christiansen, Johs.: Foreningen »NORDEN« for Glostrup og Omegn 1945 – 24-9 – 1970. 25 begivenhedsrige år (1970).

Dansk biografisk Leksikon.

Dethlefsen, Henrik: De illegale Sverigesruter 1943–45 (1993).

Dolleris, Andreas: Danmarks Boghandlere 1906–1918 (1919).

Falke-Røsten. Udgivet af De Unges Idræt, Glostrup Afdeling.

Foreningen NORDEN, beretninger om virksomheden, afgivet på de årlige repræsentantskabsmøder.

Foreningen NORDEN for Glostrup og Omegn, arkiv og medlemsblad.

Funch, Egon: To Glostrupkunstnere, Just Andersen og Jørgen Windfeld-Schmidt (1990).

Glostrupbogen, bd. I–V (1948–74).

Gram, Gerda: Norske tilstande. Norge under 2. verdenskrig (1986).

Hals, Harald: Lillestrøms historie, bd. I–II (Lillestrøm 1978).

Johannessen, Steen Ulrik: Turen går til Estland, Letland og Litauen (1992).

Jönsson, Åke: Historien om ett slott. Landskrona Citadell under fem sekler (Landskrona 1990).

Jönsson, Åke: Landskrona. »En skön och märkvärdig stad« (Landskrona u.å.).

Kraks blå bog.

Kierkegaard, Poul og Kjeld Winding: Nordens historie, bd. II. Tiden efter ca. 1900 (1976).

Maess, Thomas (udg.): Lettland (Leer 1993).

Molin, Karl m.fl.: Norden under 2. verdenskrig (1979).

Noble, John: Baltic States & Kaliningrad (Hawthorn 1994).

Pundik, Herbert: Det kan ikke ske i Danmark. Jødernes flugt til Sverige i 1943 (1993).

Rasmussen, E. Gunne (red.): Glostrup Sangforening's 100 års jubilæum 1883–1983 (1983).

Steincke, K. K.: Fra nul til tres (1949).

Tengberg, Rudolf, og S. J. Boethius: Sverige under partitidhvarvet från år 1718 till år 1809 (Sveriges historia, bd. V – Stockholm 1879).

The Baltic States, a Reference Book (Tallinn, Riga, Vilnius 1991).

Tjørnum, Gilbert: Astrologi – horoskopets opstilling (1990).

Tofte, Ejvind: Fra Piazza del Popolo til Glostrup. Paul Bergsøe & Søn – et metalværks storhed og fald (i Minder fra Vestegnen, 1992).

Vennskap i Norden. Folder udarbejdet af Glostrup, Kotka, Landskrona og Skedsmo kommuner (1981).

Register

- Absalon, biskop 41
'Absolventi', kor, Riga 45
Adlon 40
Adolf Fredriks Kaserne, Landskrona 54, 64
Albertslund 22, 40
Alexander I 85
Alexander III 87, 89
Alm. danske Lægeforening, Den 31
Ammtszbøl, L., læge 10
Amtssygehuset i Glostrup, 25f
Amundsen, Trygve, ordfører (borgm.),
Lillestrøm 70
Andersen, Bodil, ekspeditionssekretær 39, 105
Andersen, Erik, direktør 32
Andersen, H. C., digter 23, 60
Andersen, H. C., stationsforstander 10
Andersen, Volmar, assurandør 28, 30ff, 81f
Anjalaforbundet 84
Ansgar 94
Arbejdernes Fællesorganisation 19
Avedøre 22
Axelsson, Pär, redaktør, Landskrona 52
- Bakkehuset 54
Barnaul 13
Bellman, C. M., digter og komponist 49
Berg, Britta, informationschef 97, 101f
Bergh, Volmar, lektor 15
Bergsøe, Paul, & Søn, metalværk 7ff, 27, 50
Bergsøe, Svend, fabrikant 8
Bjerregaard-Madsen, Ove, salgskonsulent 94
Bloch, Carl, maler 54
Bosjökloster 61
Botanisk Have 30
Brahe, Tycho, astronom 47, 51f, 64, 66ff
Bramsnæs, C. V., nationalbankdirektør 9, 19
Bristol, Hotel, Landskrona 55
Bro, Carl, ingeniørfirma 2, 27
Bruxelles 104
Brändström-Ulich, Elsa, filantrop 13
Brøndby 22, 27, 32, 34, 80
- Carstensen, Johs., skoleinspektør 23
Christensen, Axel, viceborgmester 80
Christian III 52
Christian IX 87
'Christian X', Odd Fellow loge 64
Christiansborg 32
Christiansen, Carsten R., advokat 32f, 60
Christiansen, Chr., politiker 26
Christiansen, Else, fru 60, 90
Christiansen, Henry, bankfuldmægtig 28
Christiansen, Johs., kommunaldirektør 10 ff, 15 f,
20, 22f, 26ff, 32f, 50, 55ff, 62, 64, 70f, 76f, 80f,
90, 104f
Christiansen, Rasmus, skuespiller 23
Civilforsvarsforbundet 102
- Dagmar, kejserinde 87, 89
Damgaard, Mads, fabrikant 30
Danmarks-Samfundet 22
Dansk-svensk Flygtningetjeneste 7
'Det frie Nord' 16
Diocletian, kejser 22
'Divertimento', kor, Landskrona 44
Drammen 17
DUI 35, 40
- Edlers, Ellen Margrethe, operasangerinde 91
Eidsvoll 71
Ejby Naturpark 34
Elmerkjær, F. A., borgmester 81
Engestofte Kirke 32
Erik af Pommern 52
Eriksen, Erik, statsminister 28
Estland 94
'Estonia', M/S 102
Etatsorkesteret 23
- Falsterbokanalen 7
Finlandshjælpen 19
von Fircks, baron von Okten-Guts 96
Fjellbu, Arne, biskop 17
Fjerde Sø 30
FOF's Hyggeklub 103
Foldschack, Sv. Aa., direktør 62
Folkebladet 100, 104f
Forsbjerg, Björn, sanger 44
Forstædernes Bank 56
Fort Slava 86
Frederik, kronprins 42f
Frederik II 94
Frederikstad 83
Fredin, Harald, skorstensfejermester,
Landskrona 57
- Gedde, Knud, kontorchef 10
Glostrup Amatør Scene 34
Glostrup Badminton Club 39
Glostrup Bibliotek 38, 48, 68
Glostrup Boligselskab 31
Glostrup Bridgeklub 19
Glostrup Bryggeri 19
Glostrup Byorkester, se Glostrup Harmoniorkester
Glostrup Børnehjælpsdag 20
Glostrup Folkedansforening 19, 34
Glostrup Foreningsunion 37
Glostrup Fotoklub 19, 37, 44
Glostrup Fritidscenter 37f
Glostruphallen 42, 44
Glostrup Harmoniorkester 19, 34, 59ff, 63, 93
Glostrup Husmoderforening 19, 47, 56
Glostrup Håndværker- og Industriforening 19
Glostrup Jernbanehotel 10, 25
Glostrup Kirke 38

- Glostrup Kommunalbestyrelse 11, 19, 32, 36, 45, 94
 Glostrup Kunstforening 47
 Glostrup lokale Handicapforening 19, 103
 Glostrup Musikor 44, 48
 Glostrup Pensionistforening 103
 Glostrup Sangforening 20, 34, 45, 56, 63, 91
 Glostrup Skakklub 20
 Glostrup Soroptimistklub 100
 Glostrup Sportsunion 76
 Glostrup Storcenter 33, 104
 Glostrupveien, Skedsmo 82
 Gram, Victor, politiker 10
 Gripmark, William, dommer 59f
 Grøndahl, Else, frk. 28
 Guldbrandsson, Barbara, ordfører (borgm.), Skedsmo 42
 Gustav III 54, 83f
- Hammel 14
 Hansen, Annelise, kontorassistent 105
 Hansen, C. J., ordfører (borgm.), Lillestrøm 79
 Hansen, Johs., handelsgartner 10
 Hansen, Vald., borgmester 22, 25, 60, 70f
 Hansen, Willy, vicekontorchef 28
 Hansson, Per Albin, statsminister 57
 Harkjær, Ole, direktør 12
 Hauge, Lars, generalsekretær 81
 Heick, Peter, radiotekniker 105
 Helsingborg 25
 Helsingfors 14, 27, 91
 Helsingør 25
 Hendil, Leif B., redaktør 7
 Henningsen, A., bankbestyrer 28
 Herrlin, G., provst, Landskrona 50, 55, 60
 Hindsgavl 31
 Hinno, Karsten, finansrådmænd, Skedsmo 81
 Historisk Selskab 12, 46f
 Hjemmeværnet 19, 63, 80
 Hoffmann, Kai, digter 60
 Holland 25
 Hollmann, Kurt, kommunaldirektør 97
 Horsens 14
 Hostrup, C., digter 40, 106
 Hougaard, Kjeld, pianist 28
 Huld, Palle, skuespiller 32
 Hven 52, 66
 Hvissingestenen 36
 Hydbom, Doris, turistchef, Landskrona 63
 Hæveltelejren 80
 Høyer-Christensen, V., lærer 33
 Höör 61
 Håkansson, Erik, prokurist 28
 Håkon VII 17, 76
- Ibsen, Henrik, digter 71
 Ibsen, Knud, overassistent 105
 Ilkka-Salonen, Leena, Kotka 42
 'India', M/S 90
 Ingeberg, Marie, hotelejer 25
 Ivan IV den Grusomme 94
- Jakobsen, Svend, politiker 32
 Jensen, Flemming, politiker 32
 Jensen, Laur., inspektør 10
 Jensen, Ole, rådhusbetjent 105
 Jessen, L., politiker 24
 Johansson, Ivar, billedhugger 66
 Jürgensen, Fritz, tegner 44
 Jönsson, Åke, historiker 68
 Jørgensen, Jens K. L., arkivmedarbejder 36f, 39, 41ff, 48, 65f, 68, 81, 105
 Jørnung, Manny Mule, fru 10
- Kalkbrænderihavnen 66
 Kalmarunionen 20
 Karelen 84
 Katarina II 84f
 Kerteminde 13
 Kirkenes 17
 Kjeller Lufthavn 73ff
 Kjærulff-Schmidt, Helge, skuespiller 28
 Klitgaard, Erich, grafiker 43, 46
 Knuthenborg 32
 Koeckelberg 104
 Kongelige Teater, Det 58
 Kongsvinger 72
 Kontakt, pensionistklubben 103
 Kotka 18, 42, 48f, 83ff
 Kotkan Laulajat, kor 90
 Kotkan Laurimiehet, kor 91
 Koukkula, Leena og Erno, Kotka 42f
 Kraft, Ole Bjørn, politiker 20f
 Krag, Ernst, lektor 28
 Kragh-Juel-Vind-Frijs, Jens, direktør 8
 Krimkrigen 85
 Kristensen, Hartvig, handelsgartner 28
 Kristensen, Ole, fotograf 69, 103
 Kulturhistoriska Museet, Lund 62
 Kurland 94ff
 Kurzeme 94ff
 Kymmeneälven 83ff
 Kymijoki, se Kymmeneälven
 Kyrkbacken, Hven 66
 Københavns Amts Sygehus 25f
 Køhlert, Lissi, pædagogmedhj. 105
 København 96
- Lagerlöf, Selma, forfatter 51f, 63, 68f
 Landskrona 7f, 18, 20f, 27, 42, 44f, 48ff, 80, 83
 Landskrona allmänna Sångförening 45, 56
 Landskrona Blåsorkester 59f
 Landskrona Husmodersforening 56
 Landskrona Museum 54, 68
 Landskrona Posten 50f, 55, 63, 69
 Landskrona Rådhus 58f, 65
 Landskrona Slot 52f, 58, 60
 Landskrona Teater 55
 Langberg, Knud, sognepræst 55
 Langinkoski 87, 89

- Larsen, Gunner, borgmester 5, 32, 34ff, 42f, 48f, 63ff, 69, 91, 97, 102ff
Larsen, Inge, kontorass. 36
Leech, Per, viceborgmester, Landskrona 60
Lie, Trygve, politiker 77
Lillestrøm 18, 20f, 70ff, 87
Lillestrøm Jernbanestation 71, 73
Lillestrøm Kinoteater 70f
Lillestrøm Kirke 75
Lillestrøm Musiklag 80
Lindholm, Elsa, redaktør, Landskrona 50, 56, 70
Lindstrøm, Inge, korrespondent 105
Linko, Liisa, operasanger 26
Livland 95
LO 31
Lorentzen, Bent, typograf 43
Lucia 22f
Lund Domkirke 52, 62
Lübeck 52
'Lysekil', S/S 62
Lørenskog 78f
- Magnus, hertug 94f
Malmö, Veikko, arkitekt 26
Malmø 7, 13, 44, 50
Margrethe I 20
Maria Feodorovna, kejserinde 87
Mariager 14
Mitchell, Margaret, forfatter 54
Moen, Jo Alv, rektor, Skedsmo 42
Monberg & Thorsen A/S 7
Moricsala (Moritsøen) 97
Mortensen, Birgit, supervisor 95, 99ff
Moskva 95
Mozart, W. A., komponist 23
Munch-Petersen, H. V., jurist 24
Møller, Valborg, overassistent 10, 50
- Napoleon I 85
Nedermark, Ch., provst 10, 13ff, 22, 55
Neiendam, Karen, lektor 32
Nielsen, E. Winther, fru 28
Nielsen, Sv. Winther, bankkasserer 28
Nilsson, Harry, ordfører (borgm.), Landskrona 42
Nilsson, Karl J., ordfører (borgm.), Landskrona 20f, 58
Nikolaj II 89
Nimb 40
Nitelven 72, 75
Nordsat-projektet 33f
Nordvangskolen 23, 26, 45, 80
Notodden 75
Novo Nikolajevsk 13
Nyhavn, Landskrona 58
Nykøbing F. 11
Nykøbing Sj. 40
- Odd Fellows 19, 64
Olsen, Erling, politiker 7
Olsen, Ursula, forstander 63
- Ording, J. Fr., lektor 17
Oslo 71, 79
Oxbjerget 36
- Pedersen, Børge, prokurist 30
'Peder Wessel', M/S 66
Persson, Edvard, skuespiller 55
Persson, Evert, ordfører (borgm.), Landskrona 69
Petersen, Albert, forfatter 38
Petersen, Ove, arkitekt 58
Pilten 94f
Premier Is A/S 56
Præstegård, Den Gamle 38, 42, 45f
Päander, Palle, Landskrona 42
- Quisling, Vidkun, politiker 17, 75
- Raben-Levetzau, J. O., baron 32
Radelis, Visvaldis, borgmester, Talsi 101, 103
Rahbek, Kamma, fru 54
Rahbek, Knud Lyhne, forfatter 54
Rasmussen, E. Gunne, revisor 91
Rasmussen, Ole K., ungdomsskoleinsp. 38, 47
Reitmanis, Ingrida, tolk 46
Renvall, Essi, billedhugger 90
Richardt, Chr., digter 69
Riga 45, 94f, 100
Rimbert, biskop 94
Ringsjøn 61
Rjukan 37
Rosén, Kate, sanger 40
Roskilde Fjord 40
Rotaryklubben 20
Rotschensalmi (Reutzensalmi) 84f
Rovsing, Chr., civilingeniør 34
Runeberg, J. L., digter 83, 85
Røde Kors 13, 25, 31, 74
Røde Vejmølle 30
- Sct. Hans' Kirke, Landskrona 52
Sct. Ibs Kirke, Hven 66
Sct. Nikolaj Kirke, Kotka 92
Saudzetava moricsala, naturreservat 97
Schjötz, Aksel, sanger 26
Sibirien 13
'Siesta', restaurant 22, 28
Skandinavisk Motor Co. 2, 27
Skedsmo 42, 48, 78f, 81f
Skram, Peder, admiral 52
Slagelse 91
Sofia Albertina Kirke, Landskrona 54f
Solvangsparken 90
Sortsø, N. G., borgmester 10
'Spången', kro 55
Stauning, Th., statsminister 24f
Steincke, K. K., politiker 24f
Stjerneborg 66f
Stockholm 13, 102
Strandpavillonen, Landskrona 60
Strøm, Arne, stortingsmand 20f, 75

Strömberg, Hilding, viceherredshøvding, Kotka 90
Strømmen 78f
'Sundfarten', dampskibsselskab 62
Suomensälkä 83
Suvorov, Alexander, general 84
Svensksund 83f
Syracus 22
Søby, Bent, viceskoleinspektør 39ff, 44, 93
Søby, Gurli, overlærer 40ff, 69, 92f, 105f
Södra Säby 52
Søholm, Peter, snedker 10
Sønderborg 102
Sørensen, Henrik, maler 75
Sørum Skole, Lillestrøm 77

Tallinn 102
Tälsi 35, 45f, 48, 94ff
'Taverna', danserestaurant 40
Teatermuseet 32
Teglmoseskolen 40
Terboven, Josef, rigskommissær 17
Theresienstadt 7
Thim, Otto, boghandler 10, 14
Thisted 18
Thonning, C., tegner 58
Tilsit 85
Tivoli 40
Tjørnum, Gilbert, socialinspektør 46f, 80
Tofte, Ejvind, viceskoleinspektør 69
Trelleborg 50
Trondheim 17
'Turisten', S/S 59ff
'Tycho Brahe', restaurant 68
Tønnesen, Ivar, systemplanlægger 38
Taarnby 79
Taastrup 32

Uddevalla 18
Ulfeldt, Corfitz, rigshofmester 61
'Urania', Odd Fellow loge 64
Uranienborg 66f
Usmaz ezers, søen 97

Valdemar Sejrs 94ff
Weibullsholm, Landskrona 60
Wendt, Frantz, lektor 10, 17, 21
Wessel, Johan Herman, digter 71
Vestervangskolen 48
Viborg (Finland) 86
Wichfeld, Monica, frihedskæmper 32
Vigernes Skolemusikkorps 81
Wiinblad, Bjørn, kunstner 93
Wilku ezers, søen 96
Viltoft, Frode, landsretssagfører 62
Windfeld-Schmidt, Jørgen, kunstner 19
With, Erik, generaløjtnant 16
Wivel, Henrik, litteraturhistoriker 68
Wivex 40
Wrangelska Parken 60

Ypyä, Ragnar og Martta, arkitekter 26
Ystad 50

Zahrtmann, Kristian, maler 75
Ziegler, Lulu, skuespiller 64

Ældresagen 103
Ängelholm 50

Örenäs 50
Øresund 7
Øresundsværftet 60
Øsel 94
Øyeren, søen 79

Åbo 84
Aakjær, Jeppe, digter 23
Aalholm Slot 32

